

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİMDALİ SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI
İLİŞKİLER PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: BİRLEŞMİŞ
MİLLETLERİN 11 EYLÜL 2001 ÖNCESİ VE SONRASI
TERÖR POLİTİKALARI**

**OLCAY FIRAT
05716017**

Tez Danışmanı

Doç. Dr. ÖZDEN ZEYNEP OKTAV

İstanbul, 2010

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİMDALİ SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI
İLİŞKİLER PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: BİRLEŞMİŞ
MİLLETLERİN 11 EYLÜL 2001 ÖNCESİ VE SONRASI
TERÖR POLİTİKALARI**

**OLCAY FIRAT
05716017**

Tez Danışmanı

Doç. Dr. ÖZDEN ZEYNEP OKTAV

İstanbul, 2010

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİMDALİ SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI
İLİŞKİLER PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: BİRLEŞMİŞ
MİLLETLERİN 2001 ÖNCESİ VE SONRASI TERÖR
POLİTİKALARI

OLCAY FIRAT
05716017

Tezin Enstitüye Veriliş Tarihi:
Tezin Savunulduğu Tarih:

Tez Oybirliği/ Oy Çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyadı

İmza

Tez Danışmanı:
Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Özden Feynepolitan

Özden F. Atıl

Doç. Dr. Gökdemir Nas

Y. Doç. Dr. İlker Akdoğan

Özden F. Atıl

İSTANBUL
EYLÜL, 2010

ÖZ

KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN 2001 ÖNCESİ VE SONRASI TERÖR POLİTİKALARI

Olca FIRAT

Eylül, 2010

Bu tezin amacı 11 Eylül 2001 terör saldırılarının ardından günümüz dünyasının en ciddi ve en tehlikeli problemlerinden biri olarak kabul gören uluslararası terörizmle mücadelede uluslararası işbirliğinin önemini ortaya koymak ve böylesi bir işbirliğinin en önemli platformu olan Birleşmiş Milletlerin (BM) bu alandaki çalışmalarını incelemektir. Birleşmiş Milletlerin terörizmle mücadelede ana organlarından Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi tarafından uluslararası terörizmle ilgili aldığı kararlarda 11 Eylül 2001’de yaşanan terör saldırılarının etkisi yine uluslararası hukukun temel araçlarından olan uluslararası sözleşmelerin terörizm ile ilgili olanlarına da değinilerek, ortaya konmuştur. Ayrıca uluslararası bağlamda terörizme ilişkin mevcut birtakım kavramsal güçlükler de irdelenerek, Birleşmiş Milletlerin 11 Eylül terör saldırıları sonrasında politikalarında meydana gelen değişimler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Terörizm, 11 Eylül 2001,

ABSTRACT

A COMPARATIVE STUDY: UNITED NATION'S POLITICS OF TERROR BEFORE AND AFTER 11 SEPTEMBER 2001

**Olcay FIRAT
September, 2010**

This study aims to present the significance of international collaboration in prevention of international terrorism which is seen as one of the most dangerous and serious problems and to examine the studies of United Nation, that is the major platform in the meanings of international collaboration, in that field. Moreover, the impact of 11 September 2001 terrorist attacks on the decisions of General Committee and Security Council are studied. Also in the context of international terrorism, international agreements are searched. In addition to conceptual difficulties about international terrorism after 9/11 attacks, one of the concerns of the study is to discuss the emerging changes of United Nations' policies towards terrorism.

Key Words: United Nations, Terrorism, 11 September 2001

ÖNSÖZ

Günümüzde insanlığın karşılaştığı en önemli sorunlardan biride terörizm'dir. Terörizmin ulusal sınırları aşmasıyla birlikte ortaya çıkan uluslararası terörizm probleminin çözülmesi de artık uluslararası işbirliğini gerektirmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir terör olayından birçok ülke etkilenebilmektedir. Ülkeler eylemin sonuçlarına göre değişik tavırlar takınabilmekte ve kimi zaman da politika değişikliğine gidebilmektedirler. Terör örgütleri de bu sürecin meydana getirdiği siyasi değişikliklerden ve teknolojik yeniliklerden azami ölçüde yararlanmaya çalışmaktadırlar. Böylesi karmaşıklaşan bir problemin çözümü de hiç şüphesiz devletlerin işbirliği ve koordinasyonuna bağlıdır.

Ancak terörizmle mücadelede uluslararası hukuktaki kavramsal birliktelikten yoksun olma hali devletlerin çoğu zaman ortak bir tavır almalarını engellemektedir. İşte bu durumu ortadan kaldırmak ve devletleri ortak bir tavır almaya yönlendirebilecek bir platforma ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir ihtiyacın giderilmesinin yolları en geniş şekilde Birleşmiş Milletler örgütünün çatısı altında aranmaktadır. Uzun yıllardan bu yana terörizmle ilgili çalışmaları bulunan Birleşmiş Milletler, özellikle bir dönüm noktası olarak kabul edilen 11 Eylül'den sonra çalışmalarını artırmış ve ciddi bir tehdit haline gelen uluslararası terörizme karşı devletlerin mücadele kapasitelerinin artırılması sürecini hızlandırmıştır. Terörizmle ilgili çalışmalara başlamasından bu yana BM'nin ana organlarından Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi'nin bu alanda almış oldukları kararların incelenmesi bu tezin ana yöntemini oluşturmaktadır.

Öncelikle bana bu çalışmaya başlama olanağı sağlayan Sayın Elçin MACAR'a, Çalışmam esnasında görevli bulunduğum zamanlarda çalışma yapabilmeme olanak sağlayan Emniyet Müdürü Sayın Murat ÖZGÜN'e görüşlerinden faydalandığım Mustafa BAKİ'ye ve bana çalışmam süresince sabır gösteren Yasemin CANSIZ'a ve

en önemlisi danışman hocam olarak kapısını aşındırmam gerektiği halde adeta peşimden koşan Sn. Zeynep zden OKTAV hocama teşekkür ederim.

**KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN 11
EYLÜL 2001 ÖNCESİ VE SONRASI TERÖR POLİTİKALARI**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	vii

GİRİŞ.....	1
-------------------	----------

1.TERÖRİZM.....	7
1.1. Terörizmin Tarihçesi.....	7
1.2. Terörizm Kavramı.....	13
1.2.1. Terörizmin İdeolojik Boyutu.....	17
1.2.2. Terörizmin Örgüt Boyutu.....	18
1.2.3. Terörizmin Yöntem Boyutu.....	19
1.2.4. Terörizmin Propaganda Boyutu.....	20
1.2.5. Terörizmin Şiddet Boyutu.....	20
1.2.6. Terörizmin Hukuki Boyutu.....	21
1.3. Terörizm ve Terör Kavramları Arasındaki Fark.....	22
1.4. Terörün Sınıflandırılması.....	23
1.4.1. Devlet Terörü.....	23
1.4.2. Devlet ve Siyasal Sisteme Karşı Terör.....	24
1.4.2.1. İç Terör	24
1.4.2.2. Uluslararası Terör.....	24
1.5. Terörizmin Tanımlanmasındaki Güçlükler.....	25

1.5.1. Amaç- Araç Modeli.....	26
1.5.2. Terörizm Savaş Modeli.....	27
1.6. Uluslararası Belgelerde Terörizm.....	27
1.6.1 Uluslararası Metinlerde Terörizm.....	28
1.6.2. Birleşmiş Milletler Belgelerinde Terörizm.....	29
1.6.3. Avrupa Birliği Belgelerinde Terörizm.....	31

2. 11 EYLÜL 2001 ÖNCESİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI.....33

2.1. Kavramsal Olarak Terör-Terörizmle Mücadele Yöntemleri.....	33
2.2. 11 Eylül 2001 Öncesi Birleşmiş Milletlerin Terörizmle Mücadele İle İlgili Aldığı Kararlar.....	36
2.2.1. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Alınan Kararlar.....	39
2.2.2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Alınan Kararlar.....	47
2.3. Uluslararası Sözleşmelerin Oluşturulması.....	54
2.3.1. 11 Eylül 2001 Öncesi Birleşmiş Milletlerin Terörizm Sözleşmeleri.....	57
2.3.2. Mevcut Anlaşmaların Açmazları.....	65
2.3.2.1. Kapsam Darlığı.....	65
2.3.2.2. Suçluların Yargılanması ve İadesi Konusunda Uygulamadaki Yetersizlikler.....	66
2.4. Kitle İmha Silahları ile İlgili 11 Eylül 2001 Öncesi Çalışmalar.....	67

3. 11EYLÜL 2001 SONRASI BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI.....71

3.1. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Aldığı Kararlar.....	72
3.1.1. Uluslararası Terörizme Karşı Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi.....	72
3.1.2. Devletlerin Terörizmle Mücadelede Kapasitelerinin Artırılması.....	75
3.1.2.1. Terörizmle Mücadele Komitesi'nin Amacı ve Yapısı.....	75

3.1.2.2. Terörizmle Mücadele Komitesi’nin Karşılaştığı Güçlükler.....	78
3.1.2.3. Terörizmle Mücadele Komitesi’nin Etkisini Artırmaya Yönelik Kurulan Bir Yapı: Terörizmle Mücadele Komitesi İcra Direktörlüğü.....	80
3.1.1.4. Taliban ve El- Kaide ile ilişkili Kişi ve Oluşumlara Yönelik Hazırlanan Liste.....	83
3.1.1.5. Liste ile İlgili Ortaya Çıkan Sorunlar.....	85
3.1.1.6. Yaptırımların Değişik Oluşumlara Uygulanmasına Yönelik Çabalar.....	86
3.2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulun Aldığı Kararlar.....	88
3.3.Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesine Dair Çalışmalar.....	93
3.3.1. Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme.....	95
3.4.Terörizmle İlgili Hukuksal Kapsamın Artırılma Çabası: Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi Taslağı.....	98
4. SONUÇ	102
KAYNAKÇA.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	123

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika birleşik Devletleri
AGİT	: Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
ETA	: Bask Bağımsızlık Hareketi
FARC	: Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri
FBI	: Amerikan Federal Araştırma Bürosu
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IMRO	: Ulusal Makedon Devrimci Ordusu
IMO	: Uluslararası Denizcilik Örgütü
IRA	: İrlanda Cumhuriyet Ordusu
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Teşkilatı
NPT	: Non Proliferation Treaty
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
TMK	: Terörle Mücadele Komitesi
TMKİD	: Terörizmle Mücadele Komitesi İcra Direktörlüğü
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
UAEA	:Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN 2001 ÖNCESİ VE SONRASI TERÖR POLİTİKALARI

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte iletişim ve mobilitenin önemli ölçüde arttığı günümüz dünyasında, terörizm sadece lokal şiddet faaliyetleri olmakla kalmayan, artık ulusal sınırları aşan ve karmaşık ilişkiler ağına dönüşen bir fenomen haline gelmiştir. Terörizmin ulusal sınırları aşması, bu sorunun doğasını ve niteliğini değiştirirken, terörün uluslararasılaşması hem kavramsal hem de çözümsel düzeylerde uluslararası toplum ve uluslararası hukuk açısından önemli güçlükler meydana getirmiştir. Terörizmin tanımlanmasında zaten var olan kavramsal ve hukuki zorluklar, terörist faaliyetlerin artık uluslararası bir niteliğe dönüşmesi ile birlikte daha da artmış ve karmaşıklaşmıştır.

Günümüzün en büyük ve tehlikeli sorunlarından olan terörizmle mücadele eden devletlerin uğradıkları zararlar (can ve mal kaybı, sosyo-ekonomik istikrarsızlık vb.) ortak olmakla birlikte mücadele yöntemleri çoğu zaman birbirinden farklı olabilmektedir. Kimi devletler sadece terör örgütlerine yönelik müdahalelerde bulunurken kimi devletler de terör örgütlerine yardım ve yataklık yaptıklarını öne sürdükleri devletlere doğrudan müdahale yolunu seçmektedir. Kimi devletler çıkarlarına aykırı bir şekilde silahlı mücadele veren grupları ‘terörist örgüt’ olarak etiketlerken kimi devletler bu mücadeleyi bir ‘özgürlük savaşı’ olarak görmektedir. Örneğin; Sovyet Anayasası’nda yer alan ‘özgürlük hareketlerinin desteklenmesi’ hükmüne binaen Rusların Filistin’de İsrail’e karşı gösterilen ‘direniş’ hareketine verdikleri lojistik destek, eğitim ve istihbarat ABD ve İsrail’e göre devlet destekli

terörizmdir.¹ Bu konudaki bölünmüşlük dünya kamuoyunda uzun yıllardır var olmakla birlikte halen devam etmektedir.

Dünya kamuoyundaki bölünmüşlüğün en önemli sebeplerinin başında terörizm kavramının herkes için net olarak aynı anlamı ifade etmemesi gelmektedir. Terörizm kavramının esas olarak olumsuz çağrışımlar içerdiği konusunda yaygın bir kanı olmakla birlikte, kavramın kendisiyle ilgili genel kabul görmüş ortak bir tanım bulunmamaktadır.² Terörizme ilişkin kavramsal tartışmalar, terörizmin tanımlanmasının terörle mücadele için kritik bir öneme sahip olduğunu savunmaktan, bu türden çabaların yalnızca zaman kaybı olduğunu ileri sürmeye kadar çeşitlilik ve farklılıklar göstermektedir.³ Tanımlama çabalarını gereksiz görenlerden Uluslararası Adalet Divanı yargıçlarından Baxter şöyle demektedir: *Terim, kesin değildir, müphemdir ve hepsinden ötesi bu işlevsel bir hukuksal amaca hizmet etmemektedir.*⁴

Terörizm kavramının tanımlanmasındaki zorluğun başlıca sebebi siyasi tercihlerdir. Hemen hemen hiçbir örgütün kendisini “terörist örgüt” olarak tanımlamayacağı düşünülürse, kimin terörist olup olmadığına karar vermek uluslararası arenada esas olarak devletlere ve devletlerarası örgütlere düşmektedir.⁵ Devletler ise ulusal çıkarlarını ön planda tutmaları ve/veya ideolojik tercihleri nedenleriyle, kimi zaman terörü sistemli bir yöntem olarak kullanan yapıları terör örgütü olarak nitelendirmemekte; kimi zaman ise, Fransız işgalindeki Cezayir, günümüzde Filistin ve/veya Irak örneklerinde olduğu üzere, “ulusal bağımsızlık mücadelesi” olarak da tanımlanabilecek eylemleri terörist faaliyet olarak kabul etmektedir.

Terörizm kavramı ile ilgili olarak doktrinde ve hukuki metinlerde çeşitli tanımlar yapılmaya çalışılmıştır. Doktrindeki tanımlama çabaları terörizmin ne olduğu ve hangi unsurları kapsadığından bahsederken hukuki metinlerde çoğu zaman doğrudan “terörizm” ifadesi kullanılmak yerine terörizmin unsurlarından olan suç eylemlerinin

¹ Ercan Çitlioğlu, **Gri Tehdit Terörizm**, (Ankara: Destek Yayınları, 2008), s. 44.

² Noëlle Quénivet, “The World after September 11: Has It Really Changed?,” **The European Journal of International Law**, Vol.XVI, No:3, (2005), s. 562.

³ Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, (Ankara: USAK Yayınları, 2006), s.11.

⁴ Richard R. Baxter, “A Skeptical Look at the Concept of Terrorism,” **Akron Law Review**, Vol.XII, (1973), s.380.

⁵ Laqueur, Brezilya’da Carlos Marighella liderliğindeki grubun “terörist” etiketini açık açık kabul ettiğini belirterek bu genellemenin bir istisnasına dikkat çekmektedir. Walter Laqueur, “Terörizmin Yorumlanması,” **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Hazırlayan: Cemal Güzel, (Ankara: Ayraç Yay., 2002)

neler olduğunun ele alındığı görülmektedir. Çalışmanın birinci bölümün de uluslararası alanda terörizm kavramının nasıl ele alındığı daha ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

Terörizmin uluslararası bir probleme dönüşmesinden bu yana devletler gerek kendi iç hukuklarında gerekse uluslararası arenada birtakım hukuki düzenlemelerle bu problemle mücadele etme çabasına girişmişlerdir. Ancak bu çabalara rağmen uluslararası platformda kabul gören bir terörizm tanımına ulaşılamamış ve devletler çoğu zaman kendi çıkarları doğrultusunda terörizme ve terör örgütlerine değişik yaklaşımlar sergilemiştir. Terörizmle mücadelede ortak bir terörizm tanımının gerekli olup olmadığı da tartışma konusu olmuştur. Kimi uzmanlar terörizm hakkında genel kabul gören bir tanıma ulaşılamamış olmasının uluslararası toplumun terörizmle mücadelesindeki en büyük engellerinden birini oluşturduğunu, dolayısıyla terörizme karşı verilecek mücadele yöntemini belirlemek ve bu mücadeleyi uygulayabilmek için terörizmin tanımının yapılmasının kesinlikle gerekli olduğunu ileri sürmektedir.⁶ Bu görüşlere göre; ortak bir terörizm tanımına ulaşılamaması ve çoğu devletin bu tanım üzerinden hem teorik hem de pratik düzenlemelerde bulunmaması ortak tavrın oluşmasını engellemektedir.

Ortak bir terörizm tanımına ulaşmanın terörizmle mücadelede gerek olmadığını ve bunun zaten mümkün de olmadığını savunan görüşler de mevcuttur. Örneğin Konstantinov, uluslararası terörizm hakkında genel kabul görmüş bir tanımın yapılmasının gerekli bir şart olmadığını belirtmektedir.⁷ Benzer şekilde uluslararası terörizmi tanımlamak için çaba göstermenin gereksiz bir zaman kaybı olduğunu söyleyen Zaid, çözümün tanım üzerinde yoğunlaşmaktan çok suç üzerinde yoğunlaşmakla mümkün olduğunu vurgulamaktadır.⁸

Devletlerin terörizmle bir şekilde ilişki kurmaları terörizmle mücadelede devletler arasında etkili bir koordinasyon oluşturmanın zorluğunu da göstermektedir. Terörizmle bir şekilde bağlantısı olan devletlerin bu ilişkileri farklı seviyelerde olmaktadır. Kimi devletler kendi topraklarında bulunan terör örgütünün faaliyetlerine

⁶ Ahmet Hamdi Topal, “Uluslararası Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu,” **E-Akademi**, No: 32 (Ekim: 2004), <http://www.e-akademi.org/ara.asp-topal>

⁷ Emil Konstantinov, “International Terrorism and International Law,” **G.Y.I.L.**, Vol.XXXI,(1988), s. 297.

⁸ Mark S. Zaid, “Combating International Terrorism in the 21st Century,” **ILSA J. Int’l & Comp. L.**, Vol.II, (1996), s. 665.

göz yummasa bile bu örgütü engellemeye yetecek askeri veya polis gücünden yoksun olabilir. Bu durumda devletin terörizme karşı aciz kaldığından bahsedilebilir. Devletler kimi zaman da kendi topraklarında herhangi bir terör örgütünün bulunduğunu bilmesine rağmen bu örgütün faaliyetlerini engellemek için müdahalede bulunmayabilir. Kendisine yönelik olmadığı müddetçe terör örgütünün kendi topraklarında barınmasına, üyelerine eğitim vermesine göz yumması durumunda bu devletin terörizmi tolere ettiğinden bahsetmek mümkündür.⁹ Bunların yanı sıra devletleri doğrudan terör örgütlerini kullanmaktan kaçınarak terör örgütlerini desteklemeleri mümkündür. Bu destek silah, mühimmat sağlama, sığınma, barınma ve eğitim kampları sağlama, istihbarat paylaşma gibi maddi şekilde olabileceği gibi; ideolojik destek verme, moral destek sağlama, uluslararası alanda terör örgütüne yönelik alınabilecek kararlara katılmama şeklinde de olabilir.¹⁰ Örneğin; Sovyet Anayasası'nda yer alan 'özgürlük hareketlerinin desteklenmesi' hükmüne binaen Rusların Filistin'de İsrail'e karşı gösterilen 'direniş' hareketine verilen lojistik destek, eğitim ve istihbarat ABD ve İsrail'e göre devlet destekli terörizmdir.¹¹

Bir devletin terörizme en çok bulaşması hali "devlet sponsorlu terörizm" olarak adlandırılır. Devlet sponsorlu terörizm, devletin herhangi bir terör örgütünü kendi çıkarları doğrultusunda kullandığı ve doğrudan yönettiği durumlarda söz konusudur. Kimi devletler bu yola konvansiyonel bir savaşa girmenin riskli ve yüksek maliyetli olacağına karar verdiklerinde başvurumaktadırlar.¹²

Bir terör faaliyetinin artık sadece bir devleti ilgilendirdiğini söylemek günümüz dünyasında oldukça zordur. Bir terörist örgütün hem eğitim yaptığı hem yardım aldığı hem saklandığı hem de eylemlerini yaptığı devletin aynı olması durumu artık

⁹ Richard J. Erickson, **Legitimate Use Of Military Force Against State-Sponsored International Terrorism**, (Alabama: Air University Press, 1989), s.26. Örnek vermek gerekirse; 22 Ekim 1975 günü Avusturya'da Türkiye'nin Viyana Büyükelçisi Daniş Tunalıgil'in Ermeni terör örgütü ASALA (Armenian Secret Army for Liberation of Armenia) tarafından öldürülmesi ile başlayan ve 10 yıl boyunca devam eden suikastlar süresince Fransa bu örgütle mücadele etmeye yönelik ciddi bir adım atmazken; 15 Temmuz 1983 yılında Orly Havaalanı'nda Türk Hava Yolları bürosu önünde aynı örgüt tarafından gerçekleştirilen ve aralarında Fransız vatandaşlarının da bulunduğu 8 kişinin ölümü, 60 kişinin de yaralanmasına yol açan bombalı eylemden sonra Fransız hükümeti eylemin faillerinin yakalanmasına yönelik ciddi çalışmalar başlatmıştır.

¹⁰ Erickson, **age**, s. 26.

¹¹ Çitlioğlu, **age**, s. 44.

¹² Jenkins, Brian Michael, **International Terrorism: The Other World War**, (Santa Monica: Rand Corporation, R-3302-AF, 1985), s.19.

görülmemektedir. Diğer bir deyişle en basit bir terör örgütünün dahi eğitim, teçhizat, sığınma gibi ihtiyaçlarından en azından birinin uluslararası bir bağlantısının olması oldukça sıradanlaşmıştır. Dolayısıyla modern dünya birçok olay ve olguyu global bir hale getirdiği gibi terörizmin de global bir hal almasına neden olmuştur.

Uluslararası bir şekilde bürünen terörizmle mücadelenin de etkin bir şekilde yürütülebilmesi için uluslararası yardımlaşma ve işbirliğinin önemi artmaktadır. Devletler tek başlarına uluslararası terörizmle mücadelede yetersiz kaldıkları durumlarda bölgesel veya uluslararası işbirliğine gitmektedirler. Uluslararası terörizmle mücadelede kimi bölgesel yapılanmalar olmasına rağmen bunların terörizmin uluslararası arenada bastırılması ve ortadan kaldırılması için yeterli olmaması, Birleşmiş Milletler gibi dünya genelinde kapsama alanı olan bir örgüte olan ihtiyacı doğurmaktadır. Uluslararası işbirliğinin en geniş katılımı gerçekleştirilebileceği uluslararası organ da Birleşmiş Milletlerdir. Birleşmiş Milletlerin uluslararası terörizmle mücadeledeki rolü, temel organları vasıtasıyla izlediği stratejiler ve bu alandaki etkinliğinin ne olduğu sorularına yanıt arandığı bu tez üç bölümden oluşmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak terörizmin tarihsel seyri anlatılacak ardından terör ve terörizm kavramları ayrıntılı olarak ele alınarak bu iki kavram arasındaki temel fark ortaya konacaktır. İlk bölümün ilerleyen kısımlarında terörizm kavramının, boyutları, çeşitleri ve modelleri anlatılarak adeta terörizmin kavramı ayrıntılandırılacaktır. Ayrıca kavramın uluslar arası metinlerde ve belgelerde yansımalarına değinilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümü ise öncelikle kavramsal olarak terör ve terörizmle mücadele yöntemlerine vurgulanarak ardından tezin ana sorusuna cevap bulmak amacıyla uluslararası arenada etkin olması beklenen Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren Güvenlik Konseyi ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 11 Eylül 2001 saldırıları öncesinde, aldıkları kararlar bağlamında yürüttükleri politikalar incelenecektir. Ayrıca Birleşmiş Milletler nezdinde gerçekleştirilen sözleşme ve protokollere değinilecek, bu dönemde Kitle İmha Silahlarının terör örgütleri tarafından kullanılma ihtimaline karşın Birleşmiş Milletlerce alınan kararlar değerlendirilerek Birleşmiş Milletlerin 11 Eylül 2001 öncesi politikaları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, çalışmanın ikinci bölümüyle paralellik arz edecek şekilde Birleşmiş Milletler Genel Kurul ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 11 Eylül 2001 sonrası aldığı kararlar ve bu çerçevede oluşturdukları komiteler aracılığı ile yürüttükleri politikalar ele alınacaktır. Ayrıca terör örgütleri tarafından kullanılma riski artan Kitle İmha Silahlarına ilişkin Birleşmiş Milletler çalışmalarına değinilecektir. Son olarak uluslararası terörizm faaliyetlerine karşın Birleşmiş Milletlerce yakın zamanda kabul edilip uygulamaya konması beklenen Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi taslağı ele alınarak Birleşmiş Milletlerin 11 Eylül sonrası politikaları ortaya konmaya çalışılacaktır.

I. TERÖRİZM

1.1.Terörizmin Tarihçesi

Roma’da Cumhuriyet döneminin sonlarından itibaren suç örgütleri (societas delinquantium) toplum düzenini bozucu bir kavram olarak kabul edilmişti. Yasadışı birleşmelerde silahlı çetenin varlığı için faillerin sayısının on kişiden fazla olması gerekiyordu. Yöneticilere göre grubun etkisine kapılanlar (üyeler) daha az cezalandırılıyordu.¹³

Eski Yunan’da Cumhuriyeti yıkarak krallık kurmaya teşebbüs, ölüm ve failin evinin yıkılması sonucunu doğuran ağır bir suçtu. Eski Japon hukukunda da imparator aleyhinde gizli ittifak teşkili ve saldırı icrası affı olmayan suçlardandı.¹⁴

Milliyetçiliğin tam oluşmadığı, ideolojilerin var olmadığı eski dönemlerde, dinsel problem ve başkaldırıları önemli bir yer tutmaktaydı. Zira pek çok toplumsal ve politik sorun dinsel problemler adı altında ifade edilmekteydi. Bu manada terörizmin ilk örneklerinden birisi M.S. 66-73 yılları arasında Filistin’de Roma İmparatorluğu yönetimine karşı çıkan dinsel bir topluluk olan ‘Sicarii’ tarafından ortaya konulmuştur. Bu örgüt tedhiş taktikleri kullanmakta ve düşmanlarına gündüz ve kalabalık yerlerde giysilerinin içine sakladıkları ‘sica’ denen kısa bir kılıçla saldırmaktaydılar. Topluluk Kudüs kentinde halkı dehşete düşürmüş, gıda ambarlarını yakmış, su depolarına sabotaj düzenlemiş, manastır ve sarayları tahrip etmiş, devlet arşivlerini ortadan kaldırma gibi eylemlerde bulunmuştur.¹⁵

¹³ Kurtuluş Tayanç Çalışır, **Suç Örgütlerinin Anatomisi**, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2009), s.138.

¹⁴ Çalışır, **age**, s.139.

¹⁵M. Şükrü Alpaslan, **Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik**, (İstanbul: Venüs Ofset, 1983), s. 21-22

Hindistan’ da 7. Yüzyılda ortaya çıkan ve 17. nci yüzyıla kadar Hindistan’ı teröre boğan Thug olarak bilinen grubun üyeleri kurbanlarını ipekten bir bağ ile boğarlardı. Avrupalılara pek dokunmazlar, kurbanlarını rastgele seçerlerdi. Kendilerini gruba adayanlar Thungculuk’un kaynağını Hint Tanrıçası Kali’ye bağlamış ve Kali’ye kurban verme eyleminden türediğine inanmışlardır. Thuglar ölümü küçük görmekteydiler ve kolay anlaşılabilir bir siyasal amaca sahip değillerdi.¹⁶

Diğer meşhur bir topluluk ise 11. yüzyılda ortaya çıkan Haşhaşilerdir. Alamut kalesini ele geçirerek(1090) burada üslenen Hasan Sabbah ve yandaşları o günkü Suriye ve İran topraklarını fethmeye çalışan hacılara karşı mücadeleye girişmiştir. İsmailiye mezhebine bağlı olan grup yüksek memurları, valileri, halifeleri ve Kudüs’ün haclı Kralı Montferratlı Conrad’ı öldürerek Suriye’ye yayılmışlardır. Selahaddin Eyyubi’yi iki kez öldürmek istemişlerse de başaramamışlardır. İlk liderleri Hasan Sabbah, grubunun düşmanla açık savaşta mücadele etmek için çok küçük olduğunu, fakat küçük disiplinli bir kuvvet tarafından yürütülen planlı, sistematik, uzun vadeli terör kampanyasının etkili olabilecek siyasi bir silah olduğunu düşünmekteydi. Daima gizlilikle hareket eden terörist savaşçılar (fedayin), yabancılar hatta Hristiyanlar gibi giyinerek kimliklerini gizlemişler, silah olarak hançer kullanmışlardır. Hançeri sırf güvenilir bir silah olmasından değil, cinayeti kutsal bir ayin olarak görmelerinden dolayı kullanmışlardır.

Terörizm, tarihi çok eskilere gitmekle beraber bildiğimiz anlamda modern dönemlerin bir ürünüdür.¹⁷ Milletlerarası alandaki etkileriyle dünya kamuoyunun dikkatlerini ciddi anlamda üzerine çekmeye başlaması oldukça yenidir.¹⁸ Terör ve terörizm çok eski dönemlerden itibaren var olmasına rağmen, bu kavramlar ancak II. Dünya Savaşı’ndan önce veya sırasında dünya literatüründe yer bulabilmiştir. Örneğin The Encyclopedia Britanica’nın 1924 tarihli basımında terörizm maddesi yoktur. Meydan Larousse Fransız İhtilali dönemine atıf yapmakta, yine Academie Franca İhtilal dönemindeki ‘terör rejimi’ni açıklamaktadır.¹⁹

¹⁶ Walter Laqueur,, **Terorism**, (Boston: Little, Brown and Company, 1977), s.9.

¹⁷ İlber Ortaylı, “Dünyada ve Türkiye’de Tarihte Terör”, **Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı**, (Ankara: TC. Merkez Bankası Yayınları, 2002)

¹⁸ Hayati Hazır, “Demokrasi ve Siyasi Terör”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, c:3, sayı:1, (Ocak -Haziran 1990), s.36.

¹⁹ Atilla Şehirli, **Türkiye’de Bölücü Terör Hareketleri**, (İstanbul: Burak Yayınları, 2000), s. 93

Modern anlamda terörizm, Fransız İhtilaliyle birlikte ortaya çıkmıştır. Terörizm ihtilal öncesi ve ihtilal esnasında hem monarşinin hem de monarşi karşıtı halkın elinde bir silah olmuştur. Fransız ihtilalini takip eden 1793 – 1794 yılları, Robespierre’nin başında bulunduğu yönetimin uyguladığı baskı ve sindirme politikaları nedeniyle terör dönemi (regime de la terreur) olarak adlandırılmaktadır.²⁰ Ancak terörizm kelimesi o dönemde çağdaş kullanımı ile tezat oluşturacak biçimde pozitif anlamı kullanılmıştır. Günümüzde, devlet dışı gruplar tarafından gerçekleştirilen eylemler olarak algılanan terörizm, 1793 – 1794 terör döneminde, kurulan yeni hükümet tarafından 1789 ayaklanmalarını izleyen kargaşa ve karışıklıklarla dolu anarşi döneminde düzeni sağlamanın bir aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulan İhtilal Mahkemesi tarafından ihanet suçu ile tutuklanan çok sayıda insan halk önünde giyotine mahkum edilmiştir. Bu tavır ile ihtilale muhalefet eden ya da eski rejime özlem duyan gruplara güçlü bir korku verilmiştir.²¹ Hemen hemen bütün yabancı kaynaklarda “The Reign of Terror” (Terörün Hükümleri) başlığı altında irdelenen Fransız ihtilalinin terör dönemlerinde başat özellik; yönetimin sergilediği baskıcı, keyfi, kitleleri sindirmeye yönelik, karşıt kişi ve grupların yasallığı yadsıyan yöntemlerle tasfiyesi, savunma olanaklarının kısıtlanmasıdır.²² Terörizm bundan sonra gücün ve iktidarın kötüye kullanımı ile ilişkilendirilen bir kavram haline gelmiştir.²³

Sanayi devrimi ile meydana gelen kapsamlı sosyo-ekonomik değişiklikler Marksizm, komünizm, kapitalizm gibi yeni ideolojiler yaratmıştır. Bu ortamda terörizm, ihtilalci, devlet karşıtı bir anlam kazanmış I. Dünya savaşı öncesi duruma kadar da bu anlamını muhafaza etmiştir.²⁴ Bu dönemde birçok çağdaş terör örgütüne örnek olan “Narodnaya Volya” (Halkın İradesi) hareketi, Çarlık Rusya’sına karşı ideolojik tabanlı ve sistematik birçok eylem düzenlemiştir.²⁵ Narodnaya Volya, Çarlık Rusya’sının otokratik yöneticilerini hedef alan, terör konusundaki tutumlarını net bir şekilde; yönetimden gelen şiddet ve zorbalık eylemlerinin sorumlularını yok etmek ya da cezalandırmak olarak dile getiren örgütlü bir harekettir. Terör eylemleri,

²⁰Fırat Purtaş, “Yeni Boyutlarıyla Terörizm ve Dış Politika”, **2023 Dergisi**, Sayı:2, (15 Aralık 2003), s.29

²¹Bruce Hoffman, **Inside Terrorism**, (New York: Columbia University Press, 1998), s.15.

²²Ercan Çitlioğlu, **Gri Tehdit Terörizm**, (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005), s.97.

²³Hoffman, **age**, s.17.

²⁴Hoffman, **age**, s.17.

²⁵Bekir Çınar, **Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör**, (Ankara: Sam Yayınları, 1997), s.196.

yönetimin saygınlığını sarsmayı, yönetime karşı savaşın olanaklılığını sürekli kanıtlamayı, böylece halkın devrimci ruhunu canlandırmayı, son olarak da dövüşmeye yatkın, eğitilmiş güçleri biçimlendirip yönlendirmeyi amaçlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde terörizm ihtilalci anlamını muhafaza etmiştir. Bu dönemde özellikle Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya ve Macaristan İmparatorluğu gibi büyük devletlere karşı etnik milliyetçi ve ayrılıkçı hareketler tarafından terörizme başvurulmuştur. 1880 ve 1890'larda uluslararası sempati kazanmak ve destek elde etmek için militan Ermeni milliyetçi hareketler Türkiye'nin doğusunda terörist bir strateji izlerken aynı dönemlerde, IMRO (Inner Macedonian Revolutionary Organization: Ulusal Makedon Devrimci Ordusu) günümüz Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan topraklarıyla örtüşen bölgede bağımsızlık adı altında terörizme başvurmuştur. Gavrilo Princip tarafından, 28 Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Velihtı Arşidük Ferdinand'ın Saraybosna'da öldürülmesi ise Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur.²⁶

1930'larla birlikte terörizmin anlamı yine değişmiştir. Bu dönemdeki terörizm kavramı, İtalya, Almanya ve Rusya gibi totaliter devletler ve bunların diktatör liderleri tarafından kendi sınırları içindeki vatandaşlarına karşı gerçekleştirilen kapsamlı bastırma eylemlerini tarif etmek için kullanılmıştır.²⁷

İkinci Dünya Savaşı sonrası, Sovyetler Birliği ile A.B.D. arasında yaşanan Soğuk Savaş döneminde, bu iki ülkenin, dolayısıyla da iki karşıt ideolojinin savaşı terör aracılığıyla yapılır olmuştur. Bu dönemde terörizm, çoğunlukla bir devletin başka devletlerin istikrarını bozmaya yönelik politikalarının bir aracı olarak kullanılmış, bu da devlet destekli uluslararası terörizmi doğurmuştur. Sovyetler Birliği, Batı Avrupa ülkelerindeki Marksist sol örgütlere destek sağlarken, A.B.D. ise demokrasi ve özgürlük adına üçüncü dünya ülkelerindeki diktatör yönetimler ve silahlı gruplarla dolaylı ya da doğrudan bağ kurmuştur.²⁸

1960 ile 1980 arasındaki yirmi yıl boyunca dünyanın hemen her yerinde, demokratik ve sanayileşmiş ülkelere kadar her yerde, çeşitli ideolojilere ve amaçlara dayanan, bir kısmı günümüzde de aktif olan pek çok terör örgütü kurulmuş ve eylemde bulunmuştur. Baader-Meinhof, Doğrudan Eylem, Bask

²⁶ Hoffman, *age*, s.17-23.

²⁷ Hoffman, *age*, s.23.

²⁸Noam Chomsky, **Terörizm Kültürü**, Çev. Taha Cevdet (İstanbul: Pınar Yayınları, 2002), s.26.

Bağımsızlık Hareketi (ETA), İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Tugaylar, Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri (FARC), Tupamaros, PKK bu dönemde kurulmuş belli başlı örgütlerdir. Bu örgütlerin bir kısmı anarşist, bir kısmı anti-emperyalist, bir kısmı Marksist-Leninist, bir kısmı milliyetçi, bir kısmı da ayrılıkçı ideoloji ve amaçlar taşımaktadır. Yine bu örgütler Soğuk Savaş dönemindeki kutuplaşmadan dolayı ya özgürlük savaşçısı ya da terörist olarak adlandırılmaktadır. Bu örgütlerin başlıca eylem biçimi uzunca yıllar bombalı saldırılar ile siyasi cinayetlerle sınırlı kalmıştır. 1960'lerden sonra bu eylem biçimlerine adam kaçırmalar ve uçak kaçırmalarda eklenmiştir.²⁹

1980'lerden itibaren uluslararası terörizm, İsrail'e karşı mücadele açmış olan çeşitli grupların faaliyetleri, uçak kaçırma, rehine alma ve bir dış politika aracı olarak terörist örgütlerin devletlerce desteklendiği bir şekil almıştır.

1960'lar ve 70'ler boyunca terör örgütleri çoğunlukla aşırı solcu ve aşırı sağcı kanatlarda yer almasına rağmen 1990'larda din, terörün ideolojik boyutunda ön plana çıkan bir olgu olmuştur. Orta Doğu kökenli İslamcı hareketlerin yanı sıra Japonya'daki Aum Shirinko tarikatı gibi oluşumlar da dine dayalı terör yapan örgütler olarak ortaya çıkmıştır.³⁰

1990'lı yıllardan itibaren teknolojik gelişime bağlı olarak terör eylemleri yeni şekillerle ortaya çıkmıştır. Adam ya da uçak kaçırma, banka soygunları, bombalama gibi basit eylemlerin yerini, daha fazla yıkım yaratacak ve dolayısıyla daha fazla toplumsal reaksiyon doğuracak faaliyetler almıştır.³¹ Eldeki silahların daha etkin ve kitlesel yıkım yaratacak şekilde kullanımına yönelik girişimin ilk örnekleri 1990'lı yıllarda gündeme gelmeye başlamış, Oklahoma bombalanmasında olduğu gibi kullanılan patlayıcıların oranı tonlarla ifade edilmeye başlamıştır.³² Biyolojik ve kimyasal silahları içeren kitle imha silahlarının teröristler tarafından kullanılabileceği ihtimali, uluslararası toplumu yeni bir tehlike ile tanıştırmış ve soğuk savaşın bitmesinin yarattığı iyimser ortam, yerini herkesin savunmasız yakalanılabileceği bir

²⁹Cemal Güzel, "Korkunun Korkusu: Terörizm", **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ed. Cemal Güzel, (Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002), s.7.

³⁰Serhat Erkmen, "11 Eylül 2001: Terörizmin Yeni Miladı", **Stratejik Analiz Dergisi**, sayı. 18, (Ankara: Asam Yayınları, Ekim 2001), s.6.

³¹Deniz Ülke Arıboğan, "Uluslararası Terörizmin Yeni Yüzü", Ed. Faruk Sönmezoğlu, **Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar**, (İstanbul: Der Yayınları, 1998), s.453.

³²Talha Övet, "Suçluların Geri Verilmesinin Terörizmle Mücadeledeki Rolü", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 446,(Mart 2005), s.194-195..

terörizm tehlikesine bırakmıştır. Bunun en açık örneklerinden birisi Aum Shirinko tarikatının Japonya'da Mart 1995'te Tokyo metrosunda giriştiği saldırı olmuş, 10 kişinin ölümü ve 5000'den fazla yaralı ile sonuçlanan saldırı sonrası, bu tür silahların terörist örgütlerin ellerinde ne denli tehlikeli hale gelebileceğini gözler önüne sermiştir.³³

11 Eylül 2001 tarihinde A.B.D.'nin maruz kaldığı saldırılar ile uluslararası ilişkilerde sıcak gelişmeler yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler terörizmi uluslararası barış ve güvenliği bozan bir tehdit olarak kabul etmiştir. Türkiye, İspanya, İngiltere ve Mısır'ın maruz kaldığı bombalama eylemleri terörizmi uluslar arası gündemin değişmeyen başlığı haline getirmiştir.

Günümüzdeki terörizm olgusu geçmişle mukayese edildiğinde birçok yönden farklılık göstermektedir. Bu farklılık öncelikle kendini medyada göstermektedir. Artık teröristler medya aracılığı ile geçmişe oranla daha çok kişiye rahatlıkla ulaşabilmektedir. Ayrıca terörist örgütler silah teknolojilerindeki geniş yelpazeden faydalanmaktadırlar, ellerindeki silahların çeşitliliği ve öldürücülüğü de artmıştır. Küreselleşmeyle birlikte artan iletişim ve ulaşım imkanları terörist örgütlerin saldırı hedeflerini ve alanlarını artırmıştır. Geçmişte sınırlı bölgelerde faaliyet gösteren terörist gruplar günümüzde ise tüm kişi ve kurumlar, yer ve zaman gözetmeksizin hedef alabilmektedir. Son olarak günümüzde terörizm geçmişe oranla daha acımasız hale gelmiştir. Geçmişte devlet başkanları, diplomatlar vb. gibi kısıtlı sayılabilecek önemli kişiler terörist örgütlerin öncelikli hedefi iken şimdi rastgele seçilen ya da terör eylemleri sırasında tesadüfen olay yerinde bulunan masum insanlar daha çok teröristlerin hedefini teşkil etmektedir.³⁴

³³Walter Laqueur, "Terörizmin Yorumlanması", **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, ed. Cemal Güzel, (Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002), s. 154.

³⁴Jonathan R. White, **Terrorism**, (Wadsworth, Canada,:Thomson Learning Inc., 2003), s.75.

1.2. Terörizm Kavramı

Terörizm, günlük hayata girmeyi başaran ve 21 inci yüzyılın sonlarında konuşma dilinin ayrılmaz bir parçası haline gelen birkaç kavramdan biridir.³⁵ Terör ve terörizm kavramları, her ne kadar güncel olsa da yeni karşılaşılan olgular değildir. Bu kavramlar içerisinde değerlendirilebilecek olayları ve gelişmeleri, insanların toplu olarak yaşamaya başladıkları döneme kadar götürmek mümkündür.

Şiddet, korku, tehdit, yasa dışılık gibi olguları çağrıştıran, Fransızca'da "terreur", İngilizce'de "terror" kelimesi ile ifade edilen "terör" sözcüğü, etimolojik olarak Latince kökenli olup "terrere" kelimesinden türemiştir. Latince'den alındığı 13 üncü yüzyıldan itibaren bireysel psikolojik bir ruh hali olan korku durumunu ifade etmektedir.³⁶ Türkçedeki karşılığı ise "korkutma, yıldırma ve tedhiş" anlamına gelmektedir. Ancak bu korkutma, yıldırma ve tedhiş, yoğunluk olarak oldukça büyük çaplı ve birey ya da bireylerin ruhsal yapılarını birden bire kaplayan korku durumunu ve şiddet halini belirtmektedir.³⁷

Oxford Dünya Tarihi sözlüğünde terörizm: "Şiddet içeren, korku ve gözdağı vermeye yönelik eylemlerin özellikle siyasi amaçlar için kullanılmasıdır. Terörizm en yaygın biçimde, amacı belirli bir devlet otoritesini yıkmak olan ihtilalci gruplar ve self-determinasyon hakkını arayan milliyetçi gruplar tarafından kullanılmıştır. Terörizm teknikleri mülkiyete ve bireylere karşı bombalı ve silahlı saldırıları, hükümet ya da güçleri ile bağlantıları olan önemli kişilere suikast ya da rehin alma eylemlerini ve uçak, tren, gemi gibi araçların kaçırılmasını içermektedir" ifadeleriyle tanımlanmıştır.³⁸

Encyclopedia of Social Sciences ise terörizmi, "Örgütlü bir grubun ya da partinin istediği sonucu, sistemli şiddet kullanımı suretiyle sağlamak için başvurduğu yöntem ya da teori" olarak tanımlamaktadır.³⁹

³⁵Hoffman, **age**, s.13.

³⁶Ahmet Hamdi Topal, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2005), s.7.

³⁷Osman Metin Öztürk "Terör ve Terörizm", <http://www.teror.gen.tr/turkce/teror_nedir/terorizm.html>

³⁸terrorism", **Oxford Dictionary of World History**, (New York: Oxford University Pres, 2000), s. 618.

³⁹"terrorism", **Encyclopaedia of the Social Sciences**, (New York: The Macmillan Company, Volume 14), 575.

Türk Dil Kurumunun Sözlüğünde ise terörizm, “Siyasi bir amaca ulaşmak için yıldırma hareketlerini düzenli bir biçimde kullanma, tedhişçilik” olarak ifade edilmiştir.⁴⁰

Terörizme kavram olarak sözlük ve ansiklopedilerde yapılan farklı tanımlarının yanı sıra devletlerin hukuk sistemlerinde de birbirinden farklı tanımlar yapılmıştır. Türk hukuk sisteminde, 12 Nisan 1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununa göre;

"Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel, hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir."⁴¹

İngiliz hukuk sisteminde terörizm, “politik, dini veya ideolojik amaçlarla bireylere ya da bireylerin mallarına karşı gerçekleştirilen, insan hayatına, kamu sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atan şiddet eylemleri”, Fransız Ceza kanununda terörist eylemler, “kamu düzenini terör ve tehdit yoluyla ciddi şekilde değiştirebilecek eylemler” olarak tanımlanmaktadır. İtalyan Ceza Kanununda ise “demokratik düzeni yıkmak” tabiri kullanılmaktadır. Portekiz ve İspanyol Ceza kanunlarında da benzer şekilde, terörizm olarak, anayasal düzeni yıkmayı ve kamu düzenine zarar vermeyi amaçlayan eylemlerden bahsedilmektedir.⁴²

Ülkelerin kendi hukuk sistemlerinde çeşitli yönlerden farklılık arz eden terörizm tanımları A.B.D. ise farklı bir boyutta kendini göstermiş ve devletin kurumları arasında da farklı terör tanımları yapılmıştır. Savunma Bakanlığı terörizmi, “... devrimci örgütler tarafından siyasi ve ideolojik amaçlarla hükümetleri veya toplulukları sindirmek veya baskı altında tutmak niyetiyle bireylere veya bireylerin mallarına karşı hukuk dışı kuvvet kullanımı veya kullanma tehdidi veya şiddet

⁴⁰ “terörizm”, **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998), s. 2200.

⁴¹Hamide Zafer, **3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Işığında**, (İstanbul: Beta Basım, 1999).

⁴² Ertan Beşe, **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**,(Ankara: Seçkin Yayınları, 2002), s. 27.

uygulanmasında bulunmak” şeklinde tanımlarken, Dışişleri Bakanlığı, “... ulusaltı gruplar veya gizli ajanlar tarafından sivillere karşı gerçekleştirilen önceden tasarlanmış, siyasal amaçlı şiddet” tanımını yapmıştır. Adalet Bakanlığı ise, “... sivil toplumu korkutmak veya zorlamak, korku veya sindirmeyle ya da adam kaçıрма veya suikast yoluyla hükümetin davranışlarını etkilemek niyetiyle şiddet eylemlerinde bulunulması” olarak tanımlanmıştır.

Diğer taraftan FBI (Federal Bureau of Investigation), “... politik veya toplumsal amaçlarla bireylere veya mallarına karşı hükümetleri, sivil toplumu sindirmek veya zorlamak amacıyla hukuk dışı kuvvet kullanımında ve şiddet uygulanmasında bulunulmasıdır” tanımını yapmıştır.⁴³

Uluslararası Ceza Hukukunun ünlü ismi Bassiouni’de terörizmi, Siracusa’daki Suç Bilimleri Uluslararası Yüksek Araştırma Enstitüsü’nde Terörizm Dahil, Çeşitli Görünümdeki Suçların Kontrolü ve Önlenmesi için Uluslararası İşbirliğine Dair Birleşmiş Milletler Uzmanlar Toplantısı’nda yapmış olduğu konuşmada şu şekilde tanımlamıştır.⁴⁴

“Terörizm, belirli bir toplum içerisinde, iktidar olmaya yönelik bir sonuç elde etmek ya da faillerin kendileri ya da bir devlet adına hareket edip etmediklerine bakılmaksızın, belirli bir davanın veya problemin propagandasını yapmak için terör (dehşet, korku) yaratmak üzere tasarlanmış, uluslararası düzeyde yasaklanmış şiddetin, ideolojik olarak motive olmuş stratejisidir”

Jenkins, terörizmi tiyatroya benzeterek güç kullanarak ya da güç kullanma tehdidiyle bir siyasi değişime yol açmak olarak tanımlamıştır.⁴⁵ Normal şiddet olayları ile terörizm arasında bir ayrım yapan Hoffman’ın terörizm tanımı ise, kasıtlı bir biçimde şiddet veya şiddet tehdidiyle korkunun yaratılarak ve istismar edilerek siyasi bir değişikliğin gerçekleştirilmesidir.⁴⁶

⁴³ Topal, **age**, s. 34-35.

⁴⁴ Beşe, **age**, s. 25.

⁴⁵ Brian M. Jenkins, “International Terrorism: The Other World War”, **The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls**, ed, Charles w. Kegley, (New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River, 2003), s. 17-22.

⁴⁶ Hofmann, **a.g.e.**, s.43.

Thornton, terörizmi şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasal davranışları etkilemek üzere dizayn edilmiş “sembolik bir fiil” şeklinde tanımlayarak terörizmin bir yöntem olduğu üzerinde durmuştur.⁴⁷

Terör ve terörizmin tanımları ile ilgili çalışmalarıyla popüler olan Alex P. Schmid’in, genel olarak tarafsız ve genel kapsamlı sayılabilecek terörizm tanımını şu şekildedir.⁴⁸“Terörizm, gizli ya da yarı gizli birey, grup ya da devlet aktörleri tarafından, kişisel, kriminal veya siyasal sebeplerle, korku ve endişe kaynağı olan tekrarlanmış şiddet eylemleridir. Suikastlar hariç olmak üzere, bu eylemlerin doğrudan hedefleri, asıl mağdurlar değildir. Şiddetin insan mağdurları, ilk aşamada, mesaj jeneratörü olarak, genelde hedef nüfus kitle içerisinde fırsatın elverişliliğine bağlı olarak rastgele ya da önceden belirlenmiş temsili veya sembolik hedefler olarak seçilirler. Teröristler, doğrudan mağdur ve hedef kitle arasında tehdit ve şiddet üzerine kurulu bir iletişim süreci oluşturmak isterler. Teröristlerle mağdurlar ve esas hedef kitle arasındaki tehdit ve şiddet üzerine kurulu iletişim süreci, söz konusu esas kitleyi, yani toplumun genelini etkilemeyi amaçlamaktadır. Yıldırma, zorlama veya propaganda amaçlarından hangisine ulaşılması isteniyorsa; buna uygun olarak hedef kitle terörün, taleplerin veya ilginin odağı haline getirilir”.

Bu tanım oldukça uzun ve kapsamlıdır. Herhangi bir devletin hukukuna girmesinin zor olduğunu kendisinde kabul etmektedir.

Coady “Terör eylemi çoğunlukla organize bir grup tarafından işlenen, savaş dışı kişiler üzerinde kasıtlı öldürme veya diğer ciddi zararlar ya da tehdit içeren politik eylem, terörizm terörist eylemlere giren taktik veya politika.” şeklinde bir tanımlama getirmiştir.⁴⁹

Schreber terörizmi “Organize bir grup tarafından işlenen, savaşın dışındaki insanlar için ölüm ve ölüm tehlikesi içeren politik eylem.” olarak tanımlar.⁵⁰

⁴⁷ P. T. Thornton, “Terror as a Weapon of Political Agitations”. Eckestein, H. (Ed.).

Internal War. (London: 1964), s. 9.

⁴⁸ Alex P. Schmid “The Response Problem As a Definition Problem”, **Western Responses to Terrorism**, ed. Alex P. Schmid and Ronald D. Crelinsten, (England: Frank Cass & Co. Ltd., 1993), s.11.

⁴⁹ C. A. J. Coady, “Terörün Ahlakı”, **Cogito**, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Kış-Bahar, 1996), s. 265

⁵⁰ Coady, **age**, s. 264

Psikolog Friedrich Hacker terörizmi “ terörizm dışında hiçbir şekilde ciddiye alınamayacaklarını sanan güçsüzler, hakir görülenler ve ümitsizler tarafından terör metotlarının uygulanması veya taklit edilmesi” olarak tanımlamaktadır.⁵¹

Keleş ve Ünsal’a göre “ terörizmin başlıca amacı siyasi iktidarı ele geçirmek isteyen güçlerin, onu yıpratmak ve bu arada, sindirdikleri yığınları sahipsiz kaldıkları inancına yöneltmek için şiddet eylemlerinden yararlanmasıdır.”⁵²

Sulhi Dönmezer’e göre ise; “şiddetin sosyal, ulusal, ırksal, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve diğer sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır.”⁵³

Terör tanımı çok farklılıklar göstermekle birlikte ortak görüşte buluşan uygulayıcılar ve akademisyenler bu fenomeni şöyle tanımlamakta: “Terör, herhangi bir amaca (bu amaç çoğunlukla siyasaldır) ulaşmak için, sivillerin veya güvenlik görevlilerinin, yıldırma, sindirme, korkutma amacıyla, ses getirici eylemlerle öldürülmesidir”. Bu eylemlerin mümkün olduğunca vahşi, kural tanımaz ve her türlü duygusallıktan uzak bir şekilde gerçekleştirilmesi terörist bakımından önem arz etmektedir.⁵⁴ Ayrıca terör eylemlerinin niteliği kadar eyleme konu olan kişiler de önemlidir ki, bu propagandanın her yere ulaşması teröristlerce arzulanır. Teröristler öldürecekleri veya zarar verecekleri kişileri, daha çok amaçlarına ulaştıracak, ses getirecek kişilerden seçerler. Bu bağlamda seçilen hedeflerin bir anlamı olduğu gibi, gerçekleştirilen terör saldırılarında öldürülen kişilerin masum olup olmadığının ötesinde, bu eylemin, eylemi gerçekleştirenler açısından nasıl bir sonuç doğuracağı önem arz eder.⁵⁵

1.2.1. Terörizmin İdeolojik Boyutu

Her sistem veya yapı kendini var edecek ve devamlılığını sağlayacak, eylem ve faaliyetlerini meşrulaştıracak bir düşünce alt yapısına yani ideolojiye ihtiyaç duyar. İdeoloji terör yapılanmasının temeli ve çıkış noktasıdır. Çünkü ideolojisiz herhangi

⁵¹ Hamide Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, (Ankara: Beta Yayınları, 1999), s. 84

⁵² Hüseyin Akgül, **Terörizm ve İnsan Hakları**, (İzmir: Akademi Kitapevi, 2003), s.11

⁵³ Akgül, **age**, s.11.

⁵⁴ Pulat Y. Tacar, **Terör ve Demokrasi**, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999), s.43.

⁵⁵ Tacar, **age**, s.44.

bir örgütsel faaliyet terörden ziyade organize bir suç olmaktadır.⁵⁶ Diğer bir ifadeyle bu örgütlerin çıkar amaçlı suç örgütlerinden farkı siyasi saikle hareket etmeleridir.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ideoloji: “Siyasi veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, dini, moral, estetik düşünceler bütünü”⁵⁷ şeklinde tanımlanmıştır. İdeolojinin amacı topluluğa farklı bir hareket tarzı, bilinç ve motivasyon sağlamaktır.

Toplumlarda sosyo-ekonomik gelişmeyle kuvvetlenen sosyal gruplar, toplum yönetiminde güçleriyle orantılı siyasal etkinlik talep ederler. Bu talep siyasal iktidarı elinde bulunduran grupların tepkisine yol açarak toplumdaki gerginliği artırır.

Bu talebin gerçekleşmeyeceği düşünüldüğünde ise toplum yapısını kendi siyasal programları doğrultusunda dönüştürmek isteyen bu gruplar zor kullanma yoluna giderler.⁵⁸

Yeni dönemde ise terör olgusu etnik kimlik ve dini ayrılık olguları üzerine inşa edilmek istenmektedir.⁵⁹

1.2.2. Terörizmin Örgüt Boyutu

Bir örgütün varlığını koruyarak kendini devam ettirmesi, organizasyon içinde bir bütünlük –ki çoğu zaman bu hiyerarşik bir yapıdadır.- ve uzmanlaşmış destek kollarıyla sağlanır.

Örgütün soyut ve somut olmak üzere iki yönü vardır:

Soyut Unsurları örgütün kişilerden farklı bir soyut kimliğinin olması ve hedef ve amaçlarının bulunmasıdır.

Somut Unsurlar ise yönetici ve üyelerinin bulunması ile hedef ve amaçlarını gerçekleştirebilecek imkânlarının ve lojistiğinin bulunmasıdır.

Terör örgütleri ajanların sızmasına ve istihbarata karşı geniş ve dağınık olarak büyürler. Bu sebeple gruplar küçük kalmak veya kontrollü büyümek zorundadır.

⁵⁶ İdris Güçlü, **Terörizm ve Şiddet: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Terör Örgütlerinin Kullandıkları Şiddet Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004), s.19

⁵⁷ **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, 9. Baskı, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998), s.1047.

⁵⁸ Güçlü, **age**, s.34

⁵⁹ Nurullah Aydın, **Küresel Terör ve Türkiye**, (Ankara: Bilgi Yayınları, 2006), s. 21

Örgütsel büyüme malzeme tedarik edilmesini ve depolamayı, kaynakların artırılmasını, daha yoğun haberleşmeyi gerektirir. Örgüt için idari ve destek yüklerini artırır, güvenlik zafiyeti doğurur. Lider kontrolü kaybedebilir. Büyüme eylem yapma kabiliyetine karşı çalışabilir. Daha büyük ölçekteki gruplar ancak zayıf bir politik çevrenin bulunması ve ciddi kitle desteğinin bulunması durumunda başarılı olabilirler. Bu durumda şartlar ‘gerilla mücadelesi’ için uygundur. Şehir terörü de bu mücadelenin farklı bir boyutu olarak varlığını sürdürmeye devam edebilir.⁶⁰ Bu nedenlerle eylem kapasitesi, örgüt birliği ve kontrolü noktasında illegal birimler optimum büyüklükte tutulmalıdır. Legal yapılanmalar için böyle bir sınırlandırma yoktur. Ancak legal birimler de örgütün illegal kanadının yönetimi altında faaliyet gösterirler.

Örgüt içinde çok az demokrasi vardır, kararları lider alır ve bu kararlara uymak mecburidir. Yine örgütte eylemin planlayıcıları, irtibat timleri ve suçu işleyenler genellikle birbirini tanımazlar.

Teröristler bir operasyon sırasında öldürülseler bile dikkatleri davalarına çekmeyi başardıkları için, örgüt kararlılığı ve cesaretin gösterdiği veya daha farklı gerekçelerle kendilerini başarılı sayarlar. Teröristler ve yetkililer başarıyı farklı terimlerle ölçerler.⁶¹

Terör örgütlerinin faaliyetleri; dernek, vakıf, sendika ve benzeri legal yan örgütler kurmak var olan bu yapıların yönetimini ele geçirmek, bu yolla örgüte finansal ve lojistik destek sağlamak şeklindedir. Bu ve benzeri yollarla yapılan propaganda faaliyetleri terör örgütlerince psikolojik savaş olarak adlandırılır.⁶²

1.2.3. Yöntem Boyutu

Belirli bir olgunluğa erişip örgütlenmesini tamamlayan, örgütleri ve ideolojileri uğruna her türlü fedakarlığa hazır militanlar yetiştiren terör örgütleri için sıra kamuoyuna kendilerini duyurma ve dikkatleri, yürüttükleri mücadeleye çekmeye gelmiştir. Terörün yayılma stratejisinin bir sonucu olarak önceden tahmin edilmesi

⁶⁰ Doug Brown, **Terörizm ve Terörizmle Mücadele**, çev, Lütfi Tomuş, (Ankara: EGM Basımevi, 2004), s. 44.

⁶¹ Brown, **age**, s. 46.

⁶² Aydın, **age**, s. 45.

çok güç, keyfi ve kuralsız hareket ve eylemler onun psikolojik etkisinin, fiziki etkisinden daha fazla ve yıldırıcı olmasını sağlamaktadır.⁶³

1.2.4. Propaganda Boyutu

Taraftar, takipçi, dost kazanmak gibi bir amaca hizmete etmek için fikirlerin, doktrinlerin ve prensiplerin yayılması, istenen düşünceler doğrultusunda kitlelerin etkilenmesi, yönlendirilmesi ve ikna edilmesidir.⁶⁴ Terör örgütleri propagandalarında karşı propaganda, zulüm suçlaması, hasmın şeytanlaştırılması, ‘bizimle olmayan bize karşıdır’ mantığı, beyaz propaganda gibi psikolojik savaş ve klasik propaganda yöntemlerinin tamamını bilinçli bir şekilde kullanmaktadırlar.

Örgütün temel amacı tabanını genişletmek, sempatizan veya militan yeni üyeler kazanmak, mevcut üyelerin bilinç ve kararlılıklarını artırmaktır. Diğer taraftan devlet ve güvenlik kuvvetlerinin moral ve motivasyonlarını bozmak ve amaçlarına ulaşmalarını engellemek de propagandalarının bir başka boyutudur.

1.2.5. Şiddet Boyutu

Şiddet kaynağını din, politika, milliyetçilik, ırk, etnik köken, uluslararası politika ve benzeri nedenlerin karışımından almaktadır.⁶⁵ Devlet tarafından uygulanan yaptırımlar, baskı grupları ile iktidar arasındaki çatışmalar, terörist gruplarca gerçekleştirilen faaliyetlerde; şiddet meşrulaştırılarak kullanılmaktadır.

Genel olarak şiddet ile terörizm arasında anlam benzerliği bulunmaktadır. Nitekim 1974 tarihli Britanya Terörizmi önleme yasasına göre “terör, siyasal amaçlı şiddet kullanımıdır.”⁶⁶

Bir terörist yöntem olarak şiddet; yasaya aykırı olarak bir başkasının varlığına öldürme, sakat bırakma, ya da yaralama yoluyla zarar verilmesi, mal varlıklarında tahribat yapılmasıdır. Bir başkası için tehdit oluşturan veya insana fiziksel veya ruhsal zarar veren eylemleri ifade eder.⁶⁷ Bu bağlamda oluşturulan şiddet ortamı,

⁶³ Hayati Hazır, “Demokrasi ve Siyasi Terör”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, c:3, sayı:1, (Ocak -Haziran 1990), s. 37.

⁶⁴ Ünal Acar, Ömer Urhal, **Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terörizm**, (Ankara: Adalet Yayınları, 2007), s. 275.

⁶⁵ Aydın, **age**, s. 122.

⁶⁶ Güçlü, **age**, s.22.

⁶⁷ Güçlü, **age**, s.30.

şiddet kullanımı veya şiddet kullanma tehdidi terörist faaliyetler kapsamındadır. Uygulanan şiddetin bir başka özelliği de bir amaca ulaşmak için, kasıtlı ve sistematik olarak yapılmasıdır. Şiddet eylemi veya tehdidiyle belli bir ruhsal tepki ve davranışlar dizisi elde edilmeye çalışılır.⁶⁸

Şiddet terör örgütüne terör vasfını kazandıran eylemlerdir. Eylem terör örgütlerinin olmazsa olmaz gerçeğidir. Eylem yoksa örgüt de yoktur.⁶⁹ Devrimcinin hedefi polis, asker ve politikacılar, muhbir, ajan, gizli polis ve yabancı politik danışmanlar olmalıdır.⁷⁰ Terör kavramı içerisinde siyasal amaçlı kuvvet ve şiddet kullanımı vardır. Terörist saldırılarının yalnızca korku ve moral çöküntüsü yaymak için değil, kararlılığı güçlendirmek ve meydan okumak için de yapılması mümkündür.⁷¹ Örgütlerin ölçsüz şiddete yönelmelerinin bir sebebi de çöküş dönemindeki ‘gerillalar’ın veya politik örgütlerin umutsuz terörizm eylemlerine girişmeleridir.⁷² Ancak çoğu zaman terörist şiddete başvururken hiçbir “insani” ve “ahlaki” sınır tanımamakta, inandığı siyasi ve ideolojik amaç uğruna, her tür vasıtayı kullanarak ve ayırım gözetmeksizin herkesi hedef almaktadır.⁷³ Terör eylemleri hareket açısından sadece insanların hayal gücüyle sınırlıdır. Terörizmin ayırt edici özelliklerinden bir diğeri de terör örgütünün öngördüğü yeni düzeni tesis etmek için öncelikle mevcut düzenin yıkılması gerektiğine inanmasıdır. Bunun için örgüt sistemli bir çalışma içerisindedir ve belirli bir programa sahiptir.⁷⁴ Çünkü şiddet ancak belli bir sistem dahilinde ve süreklilik içerisinde gerçekleştirildiği takdirde toplumda korku, dehşet, panik ve ümitsizlik yaratılarak istenen amaçlara ulaşılabilir.⁷⁵

1.2.6. Hukuki Yönden

Tüm bu şiddet olaylarının yasaları ilgilendirmesi için yapılan eylemin yasada yer alan bir suçun tanımına yani eylemin tipikliğine uygun olması gerekir.⁷⁶ Yasal açıdan

⁶⁸ Güçlü, **age**, s.32.

⁶⁹ Aydın, **age**, s. 49.

⁷⁰ Coady, **age**, s. 276.

⁷¹ Coady, **age**, s. 266

⁷² Coady, **age**, s. 277

⁷³ Hazır, **age**, s. 37

⁷⁴ Zafer, **age**, s. 95

⁷⁵ Zafer, **age**, s. 97

⁷⁶ Çetin Özek, “Terör Ve Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Barosu Dergisi – Terörle Mücadele Özel Sayısı- c:65 sayı: 4-5-6, (1991), s. 354**

şiddet türleri; Araç olarak şiddet türleri, Kişiler arası şiddet türleri, Salt şiddet türleri, Siyasal şiddet türleri olarak sınıflandırılmaktadır.⁷⁷ Siyasal şiddet türlerinde mevcut hukuksal, siyasal, ekonomik düzeni değiştirme amacı güdülmektedir.

1.3. Terör ve Terörizm Kavramları Arasındaki Fark

Her kavram gibi terör kavramı da tarihsel, sosyolojik, psikolojik, değer yargıları, kültürel, ideolojik, hukuki açılardan ele alınıp incelenebilir. Ancak terörün kendine özgü güç ve yöntemlerden yararlanan kurlsız bir şiddet hareketi olduğu göz önünde tutulmalıdır.⁷⁸ Terör her toplumun kendi bünyesinden kaynaklanan bir hastalıktır.

Terörizm geniş bir semboller ağından müteşekkil bir ideolojidir. Terör kavramı daha çok sadece yapılan eylem ve işlenen suçı ifade ederken, terörizm yapılan bu eylemle ortaya çıkan veya bu eylemleri ortaya çıkaran bütün bir terör düşüncesi, sistemi, ideolojisi ve felsefesini ifade eder. Terörün geniş bir planda ele alınması veya terör örgütünün amaç ve saikleri dâhil tüm düşünce sistematığının ortaya konulmasıdır. Ancak şunu da söylemek gerekir ki terörizm'i anlamadan terör'ü de tam anlamıyla kavramak, terörü anlamadan terör eylemlerini anlamlandırmak ve açıklamak mümkün görünmemektedir. Terörizm, terör eylemlerinin kapsamlı bir plan ve strateji içerisinde ve özellikle semboller üzerinden verilmesidir.

Tarihin çok eski çağlarından beri amaçlarına fanatik bir inançla bağlı, fakat halk desteğine sahip olmayan bir kısım örgütler ve gruplar terörizme başvurmuşlardır.⁷⁹ Teröristlerin ussallık ve insanlığın asgari bir ölçütüne uyacaklarını farz etmek çok büyük bir hata olur. Savaş teorisini ve stratejist Clausewitz'in deyimiyle savaşın kendine özgü bir dili vardır ancak mantığı yoktur. Aynı şey ne de olsa konvansiyonel olmayan bir savaş olan terörizm için de geçerlidir.⁸⁰ Nitekim Clausewitz de savaşta hiç bir kural ve sınır tanımayan tarafın etik, ahlaki veya hukuki ilkelerle sınırlandırılan

⁷⁷ Özek, **age**, s. 354

⁷⁸ Aydın, **age**, s. 29.

⁷⁹ Sulhi Dönmezer, "Teröristlerin Rehabilitasyonu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, c:51, sayı:1-4, s.3.

⁸⁰ Paul Wilkinson "Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji", çev. Talip Kabadayı, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz. Cemal Güzel, (Ankara: Ayraç Yay., 2002), s.145.

tarafa göre (elinde sınırsız seçenekler bulunduğu için) daha avantajlı olduğunu ifade etmiştir.⁸¹

Savaş, iki ya da daha çok devletin birbirlerine iradelerini kabul ettirmek için devletler hukukunca düzenlenmiş ilkeler çerçevesinde yaptıkları silahlı mücadeledir.⁸² Clausewitz ise savaşı hasmı irademizi yerine getirmeye zorlayan şiddet olarak tanımlar.⁸³

Terörizmin doğrudan mevcut siyasal iktidarı değiştirme veya ele geçirme yöntemi değildir. Siyasal şiddet, var olanı yıkarak yeni bir siyasal düzeni getirme dinamizmini devamlı kılar, bunun için gerekli ortamı sağlar.⁸⁴

1.4.Terörün Sınıflandırılması

Terör pek çok yönden sınıflandırılabilir. Ancak burada konumuzu ilgilendiren yönleri itibariyle: Şiddetin geldiği yer yönünden;

1.4.1. Devlet Terörü:

Özellikle anti demokratik yapıli devletlerde devlet gücünü elinde tutan iktidarın, gücünü korumak muhaliflerini zayıflatmak maksadıyla; bazı muhalefet gruplarının bastırılması için yasa dışı şiddete başvurulması, terör yapması veya yaptırması⁸⁵ şeklinde tanımlanmaktadır. Yapılan bu eylemler, sistemli ve şuurli olmalı ve sindirme, korkutma ve yıldırma amacı gütmelidir.⁸⁶ Şahit olduğumuz her şiddet içerikli olumsuzluğa veya istenmeyen duruma terör, terörist, terörizm sıfatlamalarını yapmak pratikte kavram kargaşasına neden olacağından devlet terörü yerine otoriter yada totaliter devlet gibi kavramların kullanılması daha uygun olacaktır.

⁸¹Clark Von Clausewitz, **Savaş Üzerine**, çev. Şiar Yalçın, (İstanbul, Spartaküs Yayınları, 1997), s.28.

⁸² Faruk Sönmezoğlu, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, (İstanbul: Der Yayınları, 1996), s.382.

⁸³ Clausewitz, **age**, s. 33

⁸⁴ Özek, **age**, s. 356

⁸⁵ Güçlü, **age**, s. 25

⁸⁶ Hazır, **age**, s. 36

1.4.2. Devlet ve Siyasal Sisteme Karşı Terör

Terör örgütleri tarafında devlete veya siyasal sisteme yönelik gerçekleştirilen terördür. Yayılma alanına göre;

1.4.2.1 İç terör

Tamamen bir ülke içinde ve o ülkeyle ilgili sebeplerden dolayı ortaya çıkan terördür. Üyeleri tek ülkenin vatandaşlarıdır. Eylemler tamamen bir ülke sınırları içerisinde gerçekleşir. Söz konusu ülkenin vatandaşları tarafından yine o ülkedeki hedeflere yönelik yapılır.⁸⁷

1.4.2.2. Uluslararası Terör

Devlet veya devlet grupları tarafından ortaya çıkarılan veya desteklenen terördür.⁸⁸ Bu durumda örgütler birden fazla ülkede milli sınırları aşacak şekilde faaliyet gösterirler.

1973 yılında BM Uluslararası Terörizm Komitesi uluslararası terörizmi “Bir yabancı tarafından üçüncü bir ülkenin topraklarında failin milliyetinden olmayan bir diğer şahıs üzerinde tamamen bir iç mesele olduğu söylenemeyecek olan bir uyuşmazlık ile baskı yaratmak amacıyla girişilen eylem.” olarak tanımlamıştır.⁸⁹ Ancak günümüzde bir ülke toprakları üzerinde işlenen terör eylemlerinin finansmanı, örgütlenme ve propagandasına uluslararası destek verilmesi veya bu amaçla diğer ülkelerde eylem yapılması dahi uluslararası terörizm kategorisinde değerlendirilebilir.⁹⁰ Sınır Aşan Suçlara Karşı BM Sözleşmesine göre de (madd 2 / 1); suçun birden fazla devlette işlenmesi veya suçun hazırlık, planlama veya idaresinin önemli bir kısmının başka bir ülkede yapılması halinde veya birçok ülkede suçlar işleyen uluslararası bir örgüt suça karıştığına veya işlenen bir suç birden fazla ülkeyi etkilediğinde bu suç uluslararası (sınır aşan) suç kabul edilecektir.⁹¹

⁸⁷ Aybala Gök, **Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Suçları ve Terörizm**, (Kırıkkale: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2005), s.24.

⁸⁸ Tekin Akıllıoğlu, “Birleşmiş Milletlerin Terörle Mücadele ile ilgili Çalışmaları ve Avrupa İnsan hakları Mahkemesinin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları”, **Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Sempozyumu**, (İstanbul: Umut Vakfı Yay., 1996), s. 140.

⁸⁹ A. Güven Şahin , **Terörle Mücadele ve Polis**, (Ankara: 1994), s.51.

⁹⁰ Şahin, **age**, s. 25.

⁹¹ Çalışır, **age**, s. 50.

Terörizm zaman zaman siyaset yapma biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletler de terörizmi bu amaçla kullanabilmektedirler. Devletler, diğer ülkelerin politikalarını etkilemek, kendi etkinliklerini artırmak, sürgündeki muhaliflerini veya diğer düşman unsurları ortadan kaldırmak için uluslar arası teröristleri desteklemekte veya saldırıları bizzat organize edebilmektedirler.⁹² Terör örgütleri, devletlerin diğer devletlere karşı asgari risk altına girerek destekleyebilecekleri politik figürlerdir.

Ancak prensip olarak demokratik devletlerin terör olaylarına karışma durumu söz konusu değildir. 1985 yılında Auckland limanında bir Greenpeace teknesinin Fransız ajanlarca bombalanması buna istisna gösterilebilir.⁹³ Terörizmi otoriter, totaliter, dikta rejimlerle illegal örgütler arasında geçen illegal bir yardımlaşma biçimi olarak ta ele alabiliriz.

Bu çerçevede bazı devletler terör örgütlerini finanssal olarak desteklemiş, silah, lojistik, eğitim yardımında bulunmuş, topraklarını kullandırtmış ancak 11 Eylül sonrası terörizmi destekleyen ülkelere karşı yapılan baskılar neticesinde bu politikalarını değiştirme veya gizleme ihtiyacı duymuşlardır. Büyüyen genişleyen şiddetini ve acımasızlığını artıran terörizm artık belli ülkelerin değil tüm insanlığın sorunu haline gelmiştir.

1.5. Terörizmin Tanımlanmasında Güçlükler

İnsanlık için ortak tehdit olan terörün evrensel anlamda kabul gören, devletler nezdinde bağlayıcı ortak bir tarifi henüz yapılamamıştır. Esasen devletler böyle bir tarif istemedikleri için yapılamamıştır.⁹⁴ Örneğin BM toplantılarında Latin Amerika ve Avrupa ülkelerinin terörü “bir grup veya bireyler tarafından devletler aleyhine işlenen suç” şeklinde tanımlamalarına, bazı Afrika ülkeleri devlet terörü ve ırkçılık ifadelerini de eklemek istemekte, Arap ülkeleri ise bu tanımın “ulusal bağımsızlık

⁹² Brown, **age**, s. 11.

⁹³ Mainz Fisher,, “Terrorism”, MS Encarta Encyclopedia Standart 2003

⁹⁴ Aslan Gündüz, “Terörle Mücadelede İnsan Hakları ve Güvenlik İkilemi”, **Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Sempozyumu**, (İstanbul: Umut Vakfı Yay., 1996), s.187

hareketlerini dışladığı” gerekçesiyle karşı çıkmaktadırlar.⁹⁵Devletler yapılacak terörizm tanımının kendilerini iç ve dış arenada zor durumda bırakmasından çekinmektedirler.

Teröre herkesin kendi çıkarları doğrultusunda ve kendi bakış açısından görmekten öte ‘terörizm’ kavramını politik amaçları için sömürmeye çalıştıkları da görülmektedir.

Terörizm tanımı konusunda en önemli hususlardan birisi de işgal altında veya totaliter ülkelerde antidemokratik baskılara karşı mücadele veren grupların veya halk kurtuluş hareketlerinin terörist faaliyet sayılması, aynı biçimde terörist faaliyetlerin de halk kurtuluş hareketi adı altında teşvik ve destek görmesidir. Bu çerçevede terörün meşru mücadele türlerinden ayırt edilmesi gerekmektedir.⁹⁶

Suat İlhan'a göre, "Bütün tanımlarda terörün bir yönünü bulmak mümkündür. Fakat hiçbir tanım terörü tam anlatamaz. Çünkü terör psikolojik yönlendirmeye dayalı ve yönlendirmeye göre şekil alan bilinçsiz bir çılgınlıktır. Kısaca örgütlü ve kuralsız şiddet hareketidir.”⁹⁷

Terörizmi açıklamada birkaç model bulunmaktadır:

1.5.1. Amaç-Araç Modeli:

Terörizmin hedefe ulaşmada hizmet edebilecek bir strateji bir araç olduğu fikrine dayanmaktadır. Terörizm, geniş çapta şiddetin yaşandığı savaştan farklıdır. Savaşta gaye düşmanın yok edilmesidir. Terörizmde ise üçlü bir ilişki söz konusudur. Önce terörist vardır. Sonra sembolik nitelikte hiçbir şeyden haberdar olmayan masum veya önceden kararlaştırılmış kurbanlar ve ardından ise mesajın verileceği kitle vardır. Bu çerçevede “terörizm bir tiyatro oyunudur. Mesajlar seyirci kitleye ve tüm dünyaya bu sahne den verilmektedir.”⁹⁸ Terörizmde uygulanan her tür şiddet asıl gayeye ulaşmak için bir araç konumundadır. Terörist ahlaki olarak meşru olmayan hedeflere bilerek ve kasten saldırarak amaçlarına ulaşmaya çalışır.⁹⁹

⁹⁵ Hasan Emre Şenocak, **Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Politikalarına Yansımaları**, (Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005), s.47.

⁹⁶ Akılhoğlu, **age**, s. 150.

⁹⁷ Suat İlhan, **Terör: Neden Türkiye**, (İstanbul: Nu-Do Yayıncılık, 1998), s.8.

⁹⁸ İbrahim Üney, **Organize Suç ve Terörizm İlişkisi: PKK Örneği**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara:2006), s. 65.

⁹⁹ Coady, **age**, s. 276.

1.5.2. Terörizm-Savaş Modeli:

Yapılan eylemin bir savaş olduğu ve savaş halinde bazı durumların meşru görülebileceği ve örgütlerin tıpkı savaş gibi kendi üyelerine yönelik propagandalar yaptığı bilinmektedir.

Terör tanımındaki dört önemli nokta şunlardır:

- 1-Şiddet eylemi veya şiddet eylemi yapılacağı tehdidinin bulunması,
- 2- Şiddet eyleminin veya tehdidinin devlet, sosyal sınıf, parti, örgüt tarafından veya bular adına yapılması,
- 3- Bunun ideolojik, sosyal, ulusal, ırksal, dinsel, siyasi, ekonomik bir amacın gerçekleştirilmesine yönelik olması,
- 4- Şiddetin hukuk dışı olması.¹⁰⁰

Bir tanım, yapmak gerekirse “siyasi hedeflere ulaşmak için hukuk dışı kuvvet kullanılması, tedhiş ve tehdit eylemlerinin planlı bir sistem içerisinde gerçekleştirildiği sembolik yönü ağır basan hareketlerdir” diyebiliriz.

Bütün devletler tarafından kınanmasına rağmen daha çok devletler arası siyasi fayda planında değerlendirilen ve ideolojik yaklaşımlar nedeniyle üzerinde uzlaşılan bir terör ve terörizm tanımına henüz ulaşamamıştır.

1.6. Uluslararası Belgelerde Terör ve Terörizm

Pek çok demokratik ülke terör örgütlerinin faaliyetlerine bir takım nedenlerle göz yummaktadır. Bir kısım ülkeler terörizmi politik bir mücadelenin aracı olarak değerlendirmekte, diğer bir kısım ülkeler ise bu örgütlerin kendi ülkelerinde eylem yapmaması karşılığında ülkelerindeki faaliyetlerini görmezden gelmektedir. Nitekim bu ülkeler kendi ülkeleri için adi suçlu veya terörist kabul ettikleri kişileri diğer ülkeler siyasi suçlu kabul etmektedirler. Bu sebeple terörizm sadece hukuki yönü olan bir sorun değil, bu soruna bakış açısının da önemli olduğu uluslararası siyasi bir

¹⁰⁰ Şahin, age, s. 22.

konudur. Yine terörizme karşı etkin tedbirlerin alınabilmesi yapılan eylemlerin siyasal açıdan meşru görülmemesine bağlıdır. Belli gayeler veya sadece kendi ülkesini koruma amaçlı terörist faaliyetlere izin vermenin sonuçta bir kısır döngü yaratarak bu faaliyetler izin veren ülkeleri de vuracağı unutulmamalıdır. Çünkü terörist organizasyonlar arasında ciddi yardımlaşma ve bir çeşit koalisyon olduğu ve terör faaliyetlerinin birbirini tetikleyerek yayılma eğiliminde olduğu gözler önünde cereyan eden bir olaydır.¹⁰¹

Bu nedenlerle terörizmle mücadelede uluslararası arenada bir konsensüs oluşturulması ve terörizmin bir siyaset aracı olarak kullanılmasının önüne geçilmesi şarttır.

1.6.1. Uluslararası Metinlerde Terör Tanımları

Fransız terörle mücadele kanununda “.. baskı veya tehdit yoluyla mevcut kanun düzeninin ciddi olarak bozulması amacıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan herhangi bir faaliyet” olarak tanımlanmıştır.¹⁰²

Portekiz Ceza Yasası'nın 300. maddesinde terör, ulusal çıkarları tehlikeye koyan, Devletin kurumlarını değiştirmeyi ya da bu kurumların mevcut işleyiş tarz ve düzenini bozmayı amaçlayan, kamu makamlarını bir şey yapma ya da yapmamaya zorlayan ve birey ya da grupları tehdit eden eylemleri içermektedir.¹⁰³

İspanyol Ceza Kanunu 571. maddesinde anayasal düzeni yıkmayı ve toplumsal barışı ciddi şekilde bozmayı amaçlayan eylemlerdir.¹⁰⁴

İtalyan Ceza Yasası da, demokratik düzeni yıkmak amacına yönelik eylemleri terör olarak tanımlanmaktadır.¹⁰⁵

Bu ülkelerde de görüldüğü üzere ülke kanunları terörü kendi ülkelerine münhasır olarak tanımlamışlar, subjektif bir konum kazandırmışlardır. Yani sadece kendi ülkelerini tehdit eden (anayasal düzen, siyasal yapı) eylemleri terör tanımı kapsamına

¹⁰¹ Hazır, **age**, s.120.

¹⁰² Gök, **age**, s. 17.

¹⁰³ Gök, **age**, s. 17.

¹⁰⁴ Gök, **age**, s. 18.

¹⁰⁵ Gök, **age**, s. 17.

sokmuşlardır. Bunun sebepleri, ilk olarak Ülkeler terör örgütlerinin hedefi olmak istememektedirler. İkincisi Terörizm konusunu tam idrak edemeyerek terör örgütleri arasında ayırım yapmaktadırlar.

Bu noktada BM ve AB sözleşme ve kararlarında zaman içerisinde gittikçe daha fazla önem verilen bir husus olan terörizm hakkında değişen tanım önerileri ve yaklaşımlar göze çarpmaktadır.

1.6.2. Birleşmiş Milletler Belgeleri

1934 yılında Yugoslavya Kralı Aleksandr'ın suikast sonucu öldürülmesi ve bunun Birinci Dünya Savaşını tetikleyen olaylara benzemesi nedeniyle 1935 yılında Kopenhag'da düzenlenen Ceza Hukuku Birleştirme Konferansı'nda terörizm: *“Bir devlet başkanı veya eşinin veya devlet başkanı imtiyazlarına haiz bulunan diğer kişi ve eşlerinin, veliahdın, hükümet üyelerinin, diplomatik muafiyetlerden yararlananların, anayasal kuruluşlar, yasama ve yargı organları mensuplarının hayat, beden bütünlüğü ve sağlıklarına yönelmiş kasti hareketlerdir.”* şeklinde tanımlanmıştır.¹⁰⁶

16 Kasım 1937 tarihli Terörizmin Önlenmesi ve Bastırılmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi ise terörizm: *“Bir devlete yönlendirilen belli kişilerin ya da grupların veya genel kamuoyunun zihninde terör hali yaratmaları hedeflenen ya da hesaplanan suç eylemleridir.”*

Her iki taslak da II. Dünya Savaşı nedeniyle yeterli ülke tarafından onaylanmadığından yürürlüğe girememiştir.

Milletlerarası sistemin yapısı anarşiktir. Yani sistemin merkezi bir yargı, yasama veya yürütme organı bulunmamaktadır.¹⁰⁷ Bu durum terörle mücadelenin ve insan haklarının düzenli bir birliktelik içerisinde gerçekleşmesini engellemektedir. Milletlerarası hukuk sistemi insan haklarının korunması için devleti hedef almakta, insan haklarının devlet içinde devlete karşı yine devlet tarafından korunması prensibine dayanmaktadır.¹⁰⁸ Ancak terörizmin çoğu zaman doğrudan devleti hedef almasından dolayı bu koruma da tam olarak gerçekleşmemektedir.

¹⁰⁶ Acar, Urhal, **age**, s. 327.

¹⁰⁷ Gündüz, **age**, s. 179.

¹⁰⁸ Gündüz, **age**, s. 180.

Diğer taraftan devlet dışı aktörlerin (terör örgütleri) ciddi anlamda güçlenmesiyle insan haklarının sadece devletlere karşı korunmasına dayanan sistem, terör örgütleri tarafından ağır insan hakları ihlalleri yapılması nedeniyle çökme noktasına gelmiştir.¹⁰⁹

BM Genel Kurulu 18 Kasım 1994 tarihli önemli ve köklü bir değişiklik arz eden kararıyla terörün her biçiminin insan hakları ihlali sayılmıştır. Devlet destekli veya bağımsız terör faaliyetlerinin tamamının insan hakları ihlali niteliğinde olduğu ve ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁰

BM Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komitesi, genellikle insan hakları arasında kaçınılmaz bir ilişkinin olduğunu, insan haklarının güvensiz bölgelerde bozulduğunu, insan hakları ihlallerinin ise genel güvenliği bozduğunu saptamıştır.¹¹¹

BM İnsan Hakları Alt Komisyonu da çalışmalarında bir eylemin terörist eylem sayılabilmesi için gerekli unsurları,

- Ulusal ya da uluslar arası yasaları çiğneyen illegal bir eylemin bulunması,
- Politik gerekçelerle bir devletin hedef alınması,
- Toplumu korku içinde bırakabilecek nitelikte bir eylem olması, şeklinde sıralamıştır.¹¹²

Tanımlama ve yaklaşımların bazılarında terörizmin siyasal niteliği, bazılarında belli bir amaca yönelik siyasi karakteri, bazılarında ise tahmin edilemezliği ve sembolik yönü ön plana çıkarılmıştır.¹¹³

1970 tarihli Milletlerarası İlkeler Hakkında Bildiriye (BM Genel Kurulu bildirisi) göre ki Milletlerarası Adalet Divanı bunu bir teamül olarak kabul etmiştir. Buna göre; her devlet bir başka ülkedeki terörist hareketleri örgütlemekten, tahrik veya teşvik etmekten; kendi ülkesinde böyle hareketlerin organize edilmesine göz

¹⁰⁹ Gündüz, **age**, s.180.

¹¹⁰ Akıllıoğlu, **age**, s. 151.

¹¹¹ Gündüz, **age**,s.180.

¹¹² Acar, Urhal, **age**, s. 331.

¹¹³ Çalışır, **age**,s. 79.

yummaktan kaçınmakla mükelleftir. AGİT Viyana Belgesi'ne göre de katılan devletler, terörizm hareketlerini şartsız kınarlar, bu nedenle kendi toprakları üzerinde terörist faaliyetleri veya bunların hazırlıklarını, terörist şahıs veya örgütlerin bulunmasını önlemeleri gerekir. ¹¹⁴

1.6.3. Avrupa Birliği Belgeleri

Avrupa Parlamentosu 1996 yılında aldığı kararında “ demokratik bir ülkede devlete ve millete karşı her şiddet eylemi terörizmdir.” denmektedir. ¹¹⁵

Uluslararası hukukta suçluların iadesi mecburiyeti yoktur. Suçluların iadesi ile ilgili antlaşmalar da siyasi suçluların iadesine izin vermemektedir. Bu durumun pekçok sorunlara neden olması nedeniyle terörizmin önlenmesine hususunda da en kapsamlı sözleşmelerden biri olan Ocak 1977 yılında Türkiye dahil on iki devlet tarafından onaylanan “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konvansiyonu” kabul edilmiştir. Bu konvansiyonun 1. Maddesinde sayılan suçların siyasi suç, siyasi suçla bağlantılı suç veya siyasi nedenle işlenmiş olarak kabul edilemeyeceğini hükme bağlamıştır. ¹¹⁶

Avrupa Konseyi'nde alınan diğer önemli kararlar;

- 13 Aralık 1957 tarihli Suçluların İadesine dair Avrupa Sözleşmesi, ölüm cezası bulunan ülkelere siyasi suçluların iade edilmeyeceğini ancak ölüm cezasının infaz edilmeyeceğine dair teminat verilmesi halinde iadenin mümkün olacağını öngörmektedir.

Terörizmin önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi 1. madde (g) bendinde “bir bombanın el bombasının, roketin, otomatik silahların, mektup veya parça tesirli bombalarının kullanılması eğer kişileri tehlike içine koyuyorsa, siyasi suç denilemeyecektir.” denmektedir. Ancak 5. maddede de “eğer kendisinden iade istenen devlet, iadeyi isteyen devletin bir kimseyi ırkı, dini, dili veya siyasi inancı sebebiyle yargılanması amacıyla yaptığına inanırsa” iade mecburiyetinde değildir, ifadesiyle önceki hükmün içi boşalmıştır. Ayrıca 13. madde de devletlere bir suçu siyasi suç kabul ederek çekince ileri sürme hakkı tanımıştır. Bu gibi hükümlerle devletler normatif belirsizlikleri ileri sürerek yükümlülüklerden kaçınma yoluna

¹¹⁴ Gündüz, **age**, s.180.

¹¹⁵ Şenocak, **age**, s. 48.

¹¹⁶ Şehirli, **age**, s. 100.

gidebilmektedirler.¹¹⁷ Çünkü devletler kısa vadede muhatabı olmadıkları bir terör örgütüyle çatışma içine girmek istememekte, örgütlerin kendi ülkelerinde de eylem yapmasından çekinmektedirler.

Teröre kaşı uluslar arası antlaşma ve kararların sayısı yüzlere ulaşmasına rağmen terör olayları her geçen gün artmaktadır. ABD Dışışleri Bakanlığının terörü destekleyen ülkeler arasında gösterdiği Küba, İran, Irak, Kuzey Kore, Suriye, Sudan ve Afganistan ile ABD ve AB ülkelerinin tamamı bu antlaşmaların pek çoğuna taraftır.¹¹⁸ Sonuç olarak imzalanan belgelerin terörizme karşı uluslararası işbirliğini sağlamadığı, göstermelik ve politik manevralar olduğu akla gelmektedir. Ükelere de bu mücadelede her zaman dikkatli olmak yöntem ve stratejilerini buna göre kurmak ve geliştirmek düşmektedir.

¹¹⁷ Akgül, **age**, s. 43-44.

¹¹⁸ Acar, Urhal, **age**, s. 333

2. 11 EYLÜL 2001 ÖNCESİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI

2.1. Kavramsal Olarak Terör-Terörizmle Mücadele Yöntemleri

Çeşitli akademisyenler ve otoriteler tarafından terörizmle mücadele yöntemlerinin sınıflandırılmasına yönelik olarak, benimsenen farklı yaklaşımlar söz konusudur.¹

Bunlardan Mullins, terörizmle mücadele yöntemlerini genel olarak proaktif ve reaktif olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Proaktif yaklaşım, terörist eylemler gerçekleşmeden, terörist eylemleri önlemek amacıyla yapılması gereken faaliyetleri ve alınması gereken önlemleri içermektedir. Bu önlemler, istihbari bilgi toplamaktan, terör örgütlerine karşı kuvvet kullanmaya varan geniş bir yelpazeye yayılan faaliyetleri içermektedir.² Reaktif yaklaşım ise terörist eylemler gerçekleştikten sonra teröristleri yakalamak için yapılması gereken faaliyetleri ifade etmektedir. Bu faaliyetler de araştırma ve soruşturmadan terör örgütlerine karşı her türlü Askeri kuvvet kullanmaya kadar çeşitlilik göstermektedir.³

Proaktif yöntemde kendi içerisinde saldırgan ve savunmacı önlemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Saldırgan önlemlerin hedefi doğrudan terör örgütlerinin kendisi, kaynakları ve yakın destekçileri, amacı ise terör örgütlerinin tüm eylem kabiliyetini ortadan kaldırmaktır. Terör örgütü üyelerinin ve destekçilerinin mal varlıklarına el koymak, terör örgütü kamplarına, terör örgütüne destek veren şahıslara ve devletlere

¹ Ertan Beşe, **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2002), s.118.

² Wayman C. A. Mullins, **Sourcebook on Domestic and International Terrorism: An Analysis of Issues, Organizations, Tactics and Responses**, (Springfield: Charles c Thomas Publisher Ltd, 1997), s.360.

³ Mullins, **age**, s.360.

saldırıları düzenlemek, saldırgan önlemlerin başlıca örnekleridir. Savunmacı önlemler ise terörist eylemlere karşı önemli hedefleri korumayı amaçlamaktadır.⁴

Sederberg ise terörizmle mücadele yöntemlerini uzlaşmacı ve bastırıcı önlemler olarak ikiye ayırmaktadır.⁵ Uzlaşmacı yöntemin en yaygın iki şekli, teröristlerle doğrudan görüşerek onların istekleri doğrultusunda ödün verme ve teröristlerle doğrudan görüşmeden, teröristlerin şikâyetlerine yönelik reformlar yapmaktır. Bastırıcı veya kuvvete dayalı yöntemin en yaygın iki hali ise yasal bastırma ve askeri bastırma dır.

Reisman ise terörizmle mücadele yöntemlerini uluslararası çerçevede ele alarak proaktif ve reaktif olmak üzere ikiye ayırmakta ve alınması gereken önlemlerin uluslararası yönüne vurgu yaparak tanımlamaktadır. Reisman proaktif yöntemde, ulusal ve uluslararası seviyede istihbarat faaliyetlerini, kuvvet kullanmayı da içeren önleyici tedbirleri, uluslararası ve ikili antlaşmalarla sağlanacak uluslararası işbirliğini barışçı yollar olarak önermektedir. Reaktif yöntemde ise gerçekleşen terör eylemlerine karşı devlet dışı aktör niteliğindeki terör örgütlerine uluslararası hukuk çerçevesinde kuvvet kullanmayı uygun bir yöntem olarak önermektedir.⁶

Erickson, hukuk kurallarını uygulama yaklaşımı ve silahlı çatışma hukuku yaklaşımı şeklinde bir sınıflandırma yaparak terörizmle mücadele yöntemlerini hukuksal açıdan ele almaktadır. Hukuk kurallarını uygulama yaklaşımında, terörizm diğer suçlar gibi kriminal bir suç olarak kabul edilmekte, ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde suçluların yargılanıp cezalandırılması esasına dayanmaktadır. Bu yaklaşımın uluslararası seviyede başarılı olması ise uluslararası işbirliği ve antlaşmalar ile oluşturulmuş olan terörizme yönelik uluslararası yasaların her ülke tarafından titizlikle uygulanmasına dayanmaktadır. Bu yaklaşım, şimdiye kadar oluşturulan uluslararası hukukta teröristlerin yakalanması, soruşturulması ve mahkûmiyetleri konusunda yetersiz kalmaktadır. Uluslararası işbirliği konusunda ise suçluların iadesi konusu bu yaklaşımın eksik yönüdür.⁷ Silahlı çatışma hukuku yaklaşımı ise terörizmi

⁴Todd Sandler “Collective Versus Unilateral Responses To Terrorism”, **Public Choice** , DOI: 10.1007/s11127-005-4747-y, (Spring, 2005), s.78.

⁵ Peter C. Sederberg, “Global Terrorism: Problems of Challenge and Response”, **The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls**, Ed. Charles W. Kegley , (New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River, 2003), s.276-277.

⁶ Michael W. Reisman, “International Legal Responses To Terrorism“, **Houston Journal of International Law**, Vol. 22, (1999), s. 15-55.

⁷ Taner Özdemir, **Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Terörizmle Mücadele**, (Ankara:Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2006), s.49.

öncelikle askeri bir sorun olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda teröristler yasal olmayan savaşçı statüsünde değerlendirilmekte; yakalanma, yargılanma ve cezalandırılmaları Cenevre Sözleşmeleri doğrultusunda yapılmaktadır.⁸

Erickson, hukuk kurallarını uygulama yaklaşımının devlet destekli olmayan terörizmle mücadelede, devlet destekli terörizmle mücadelede ise her iki yaklaşımının birlikte kullanılmasının en iyi yol olduğunu ileri sürmektedir.⁹

Crelinsten ise terörizmle mücadele yöntemlerini ceza adalet modeli ve savaş model olarak iki şekilde sınıflandırır. Birinci yaklaşımda, terörizm, diğer suç türleri gibi bir çeşit suç ve teröristler de suçlu olarak görülürler.¹⁰ Yani terörizm kendine has özelliklerinin dışında herhangi bir suç olarak değerlendirilir. Bu durumda terörizmle mücadelenin sorumluluğu, ağırlıklı olarak, devletin hukuk sistemi üzerinden hukukun üstünlüğü prensibine bağlı olarak yürütülür.¹¹

İkinci yöntem olan savaş modelinde ise; terörizmle mücadele savaş kuralları ilkelerine bağlı kalınarak yürütülür ve terörizm özel savaş şekli ya da düşük yoğunluklu çatışma olarak görülür.¹² Bu durumda terörizmle mücadelenin yetki ve sorumluluğu, özellikle devletin silahlı güçleri üzerindedir ve askeri taktik, müdahale ve önlemleri içerir.¹³

Terörizmle mücadele yöntemleri konusunda yapılan diğer bir sınıflandırma ise ulusal ve uluslararası seviyede mücadeledir. Ulusal seviyede terörizmle mücadele, bir devletin kendi sınırları içinde ve kendi inisiyatifi ile geliştirdiği hukuksal ve kuvvet odaklı önlemlerdir. Bu mücadele yöntemi, terörizme yönelik özel yasalar oluşturmayı, özel mahkemeler kurmayı, sanıkların ifadelerini almada farklı uygulamalar izlemeyi ya da sanık-avukat ilişkisine bazı sınırlamalar getirmeyi ve bu konuda düzenlemeler yapmayı, hüküm giyen teröristleri özel cezaevlerinde tutmayı ve terörizmle mücadele edecek özel terörle mücadele birimleri kurmayı kapsamaktadır.¹⁴

⁸ Richard J. Erickson, **Legitimate Use Of Military Force Against State-Sponsored International Terrorism**, (Alabama: Air University Press, 1989), s.47.

⁹ Erickson, **age**, s.53.

¹⁰ Ronald D. Crelinsten, And Alex P. Schmid. "Western Responses to Terrorism: A Twenty-Five Year Balance Sheet", **Western Responses to Terrorism**, Ed. Alex P. Schmid and Ronald D. Crelinsten, (England: Frank Cass & Co. Ltd., 1993), s.309-310.

¹¹ Beşe, **age**, s.120.

¹² Crelinsten, **age**, s.310.

¹³ Beşe, **age**, s.120.

¹⁴ Crelinsten, **age**, s.312.

Uluslararası seviyede mücadele ise devletlerarası işbirliği ile uluslararası alanda yapılan siyasi-diplomatik, ekonomik ve askeri yaklaşımlar geliştirerek mücadele etmeyi kapsamaktadır. Siyasi-diplomatik yaklaşım, terörizmle mücadelede uluslararası hukuksal araçlar geliştirmeyi amaçlarken; ekonomik yaklaşım, terörizme sponsor olan devletlere ya da finans, eğitim, silah vb. gibi konularda terör örgütlerine destek olan devletlere karşı ekonomik yaptırımlar uygulamayı içermektedir. Askeri yaklaşım ise çeşitli askeri taktik ve müdahaleler gibi kuvvete dayalı yöntemleri içermektedir.¹⁵

Terörizmle mücadele yöntemleri, kişi veya devletlerin bakış açılarına göre değişmekle birlikte genel olarak barışçı yöntemler ve bastırıcı-zorlayıcı yöntemler olarak iki ana grupta toplanmaktadır. Her iki yöntemde de uluslararası alanda yapılacak mücadele ve iş birliği önemle vurgulanmaktadır. Çünkü terörizmin uluslararası yönü ve bağlantıları bu tehditle mücadelede uluslararası işbirliği ve uluslararası antlaşmalarla gerçekleştirilecek uluslararası mücadeleyi gerektirmektedir.¹⁶ Devletler kendi sınırları içinde terörizmle mücadelede gerekli tedbirleri almakta ancak bu tedbirlerin etkili olabilmesi için uluslararası yaptırımlara da gereksinim duymaktadır. Uluslararası alanda işbirliğini sağlayacak başlıca kurum ise Birleşmiş Milletlerdir.¹⁷

2. 2. 11 Eylül 2001 Öncesi Birleşmiş Milletler Ve Terörizmle Mücadele ile İlgili Aldığı Kararlar

1945 yılında kurulmasından itibaren işleyiş ve kurum yapısından kaynaklanan bir takım sorunlara rağmen, Birleşmiş Milletler günümüzde uluslararası barış ve güvenliği korumak ve devamını sağlamak amacıyla olan küresel nitelikteki tek örgüttür. İlk anda uluslararası terörizmle mücadele etmek amacıyla kurulmamasına rağmen devamı niteliği taşıdığı Milletler Cemiyeti uluslararası barış ve güvenliği

¹⁵ age, s.312.

¹⁶Tom Ridge, "Fighting Terrorism Working Together", **Copy Right of Vital Speeches of The Day**, (Washington: City News Publishing Co., 2005), s.230-233.

¹⁷Ercan Çitlioğlu, **Gri Tehdit Terörizm**, (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005), s.207.

tehdit eden bir terörist faaliyet tecrübesini yaşamıştı.¹⁸ 10 Aralık 1934'te Yugoslavya Kralı I. Alexander ve Fransa Dışişleri Bakanı Louis Barthou'nun Marsilya'da bir terörist örgüt tarafından öldürülmesi aynı zamanda Avrupa'daki barış ve güvenliği de tehlikeye atmıştır. Uluslararası terörizmin önlenmesinde uluslararası işbirliğinin önemi Cemiyet tarafından görülerek konunun hukuki altyapısını oluşturmaya yönelik ilk girişim II. Dünya Savaşı öncesi dönemde gerçekleştirilmiştir. “Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme” 16 Kasım 1937 tarihinde imzaya açılmış ve yirmi devlet tarafından imzalanmıştır. Sözleşme yalnızca bir devlet tarafından (Hindistan) onaylanmış ve uygulamaya konulamamıştır.¹⁹ Ancak bu sözleşme daha sonra Birleşmiş Milletler ve diğer bölgesel devletlerarası organizasyonların terörizmle ilgili çalışmalarında bir referans noktası teşkil etmiştir.²⁰ Daha sonraki dönemde gerek Birleşmiş Milletler gerekse NATO (North Atlantic Treaty Organisation) organlarınca ortaya konan hukuksal düzenlemeler, antlaşmalar, ilkeler ve normlar uluslararası hukukun temel şekillendiricileri olmaktadır.²¹ Birleşmiş Milletler ise yeni bir uluslararası teşkilat olarak terörizme karşı verilen mücadeleyi siyasi ve hukuki olarak daha geniş ve etkili bir şekilde ele almak ihtiyacını hissetmiştir.²² Gerek BM Genel Kurulu gerekse Güvenlik Konseyi'nin birçok kararında uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden en önemli unsurun terörizm olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla terörizmle mücadele, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması adına büyük önem arz etmektedir.

Birleşmiş Milletler antlaşması ve diğer uluslararası belgelerde uyuşmazlıkların çözümü için öncelikle barışçı yollara başvurulması gerekliliği ifade edilmiştir. Ayrıca yükümlülüklerini yerine getirmeyen kimi devletlere de bir kısım yaptırımlar uygulanması öngörülmüştür. Bu yaptırımların büyük bölümü BM Şartı 41. maddede öngörülen silahlı kuvvet kullanımını içermeyen bir takım ekonomik, diplomatik ve benzeri önlemlerden oluşmaktadır.

Birleşmiş Milletler antlaşmasının 2/3 ncü maddesinde, “teşkilatın üyeleri, uluslararası mahiyetteki anlaşmazlıkların uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti

¹⁸Valentin A. Romanov, “The United Nations and the Problem of Combatting International Terrorism,” **Terrorism and Political Violence**, Vol.II, No:3,(Autumn 1990), s. 290.

¹⁹ Taşdemir, **age**, s. 22-23.

²⁰Javier Ruperez, “The United Nations In The Fight Against Terrorism,” http://huwu.org/sc/ctc/documents/tokyo_lecture.pdf, s.2, 12 Mart 2010

²¹Ayşe Özkan “Uluslararası Hukukta Birleşmiş Milletler ve Afganistan Operasyonu”, **Avrasya Dosyası (Birleşmiş Milletler Özel)**, Cilt: 8, Sayı: 1, (İlkbahar 2002), s.238-257.

²² Romanov, **age**, s. 291.

tehlikeye koymayacak şekilde barış yolları ile çözerler” denilmektedir. 33’ncü madde de ise, “*Uzaması uluslararası barış ve güvenliğin muhafazasını tehdit edebilecek mahiyette bir uyuşmazlıkta taraf olanlar, bu uyuşmazlığın çözülmesini her şeyden önce görüşme, soruşturma, ara bulma, uzlaşma, tahkim yargı yollarıyla veya bölge teşkil ve antlaşmalarına başvurarak veya kendi seçecekleri başka barış yollarıyla aramalıdır*” hükmü yer almaktadır. Bu düzenleme 1970 tarihli Dostça İlişkiler Bildirisinde de aynı şekilde tekrar edilmektedir.

Hepsi birlikte değerlendirildiğinde devletler, taraf oldukları uyuşmazlıkları öncelikle kendi aralarında çözmeye çalışacaklar, eğer bunda başarılı olamazlarsa, uluslararası barış ve güvenliğin korunması hususunda başlıca sorumlu organ olan Güvenlik Konseyine başvuracaklardır. Kısacası barışçı yolları takip edeceklerdir.²³

Görüldüğü gibi Birleşmiş milletlerin uluslararası terörizmle mücadelede izlediği stratejide yaptırımlar son çare olarak uygulanmaktadır. Barışçı yolların öncelikle takip edilmesi gerektiği görüşü evrensel olarak kabul edilen bir görüş değildir. Uygulamada devletler terörizmle mücadelede barışçı yolları tüketmeden kuvvet kullanmaya dayalı yöntemlere başvurmaktadır.²⁴ Çünkü uluslararası hukukta barışçı yolların genellikle etkisiz kalması devletlere kuvvet kullanmaktan başka bir seçenek bırakmamaktadır. Ayrıca devletler için kullanılan kuvveti meşru müdafaa hakkı çerçevesinde savunmak daha kolay olmaktadır.²⁵

Belirtilen düzenlemeler çerçevesinde terörizmle mücadele Birleşmiş Milletlerin sunduğu barışçı yollar, terörizm karşısında ortak bir mücadele yürütülebilmesi amacıyla antlaşmalar yapılması ve terörizmi destekleyen devletlerin verdikleri bu destekten vazgeçmelerini sağlamak amacıyla söz konusu devletlere karşı siyasi, diplomatik ve ekonomik yaptırımların uygulanması olduğu görülmektedir.²⁶

Bu bölümde 11 Eylül 2001 öncesi Birleşmiş Milletlerin terörizmle ilgili faaliyet yürüten Genel Kurulun terörizmi gündemine aldığı günden itibaren izlediği yöntem

²³Canan Ateş Ekşi, “Birleşmiş Milletler Andlaşması Çerçevesinde Uluslararası Barış ve Güvenliğin Korunmasında Bölge Andlaşmaları veya Örgütlerin Rolü”,**Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Ed. Refet İnanc ve Hakan Taşdemir , (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002), s.18-19.

²⁴ Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi (Doktora Tezi)**, Ankara: Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (2005), s.34.

²⁵ M. Cherif Bassiouni “Terrorism: The Persistent Dilemma Of Legitimacy”, **Case Western Reserve Journal of International Law**, Vol. 26, (2004), s.300.

²⁶ A. Hamdi Topal, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2005), s.63.

ve yaklaşım almış olduğu önemli kararların yanı sıra Güvenlik Konseyinin ve Genel Kurulun bu dönemde tutumu ayrıca anılan tarihten önce Birleşmiş Milletlerin uluslararası arenada ortaya koyduğu sözleşmeler irdelenecektir.

2.2.1. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Alınan Kararlar

Güvenlik Konseyi Birleşmiş Milletler organları arasında terörizmle mücadele sorumluluğunu çoğunu üstlenmiş organıdır. Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlama anlamında Birleşmiş Milletler sisteminde birincil rolü üstlenmesi ve 192 BM üyesi ülkeye yükümlülükler yükleme kabiliyeti nedeniyle terörizmle global düzeyde mücadelede öncü olması beklenmektedir.²⁷ Güvenlik Konseyi'nin terörizmle mücadele stratejisi dört aşamada incelenebilir: somut terör faaliyetlerinin kınanması, tüm devletlere bağlayıcı terörle mücadele yükümlülükleri yüklenmesi, kapasite oluşturulması, yaptırımlar uygulanması.²⁸

Güvenlik Konseyi'nin terörizmle mücadeleye ilişkin kararlarının 1980'lerin sonlarında meydana gelen şiddetli terör eylemlerinden sonra yoğunlaştığı görülmektedir.²⁹ 21 Aralık 1988 tarihinde Londra'nın Heathrow havaalanından Pan-Am 103 uçağının kalkışından kısa bir süre sonra İskoçya'nın Lockerbie kasabası üzerindeyken uçağa yerleştirilen bir bombanın patlaması sonucu içinde bulunan 189'u Amerikan vatandaşı olmak üzere 259 yolcu ve mürettebat, ayrıca uçağın çarptığı bölgede bulunan 11 kişi yaşamını yitirmiştir. Eylül 1989'da French UTA 772 uçağının gövdesine yerleştirilen bir patlayıcının infilak etmesi sonucu düşmesi 171 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. ABD, İngiltere ve Fransa tarafından yapılan araştırmalar sonucu bu iki olayın gerçekleştirilmesinde de Libya vatandaşları sorumlu tutulmuştur.

Adı geçen devletler bu olaylarla ilgili olan kişilerin bu ülkelerden birine yargılanmak üzere iade edilmesini talep etmişlerdir. Libya ise bu devletlerden herhangi biriyle iade etme ya da yargılamaya ilişkin bir anlaşması olmadığını beyan ederek bu talepleri reddetmiştir. Buna karşılık olarak ise bu üç devlet uluslararası terörizmin

²⁷ BM Şartı Madde 25: Birleşmiş Milletler üyeleri, işbu Antlaşma uyarınca, Güvenlik Konseyi'nin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda görüş birliğine varmışlardır.

Madde 49: Birleşmiş Milletler üyeleri, Güvenlik Konseyi'nin kararlaştırdığı önlemlerin yürütülmesinde birbirlerine karşılıklı yardımcı olmak için işbirliği yaparlar.

²⁸ Eric Rosand, "The Security Council's Efforts to Monitor the Implementation of Al Qaeda/Taliban Sanctions," *The American Journal of International Law*, Vol.98, No. 4, (Ekim 2004), s. 745.

²⁹ Javier Ruperez, "The United Nations In The Fight Against Terrorism," http://huwu.org/sc/etc/documents/tokyo_lecture.pdf, s.10, [12.03.2010]

uluslararası hukuk nezdinde suç olarak kabul edildiğini dolayısıyla herhangi bir ikili anlaşmaya gerek olmadığını beyan etmişlerdir.³⁰

Bu tartışmalar altında Ocak 1992’de Konsey 731 sayılı Karar’ı kabul ederek Libya’nın saldırıların sorumlularının adalet önüne çıkarılması için talepte bulunan Fransa, İngiltere, Kuzey İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri’nin bu taleplerine tam ve etkili bir şekilde cevap vermesini istemiştir.³¹ Bu karar bir ülke vatandaşlarının başka bir ülkede yargılanmasını öngören veya zımni olarak bir BM üyesi devleti teröre karışmakla itham eden ilk Güvenlik Konseyi kararı olması açısından önemlidir.³² Libya hükümetinin 731(1992) sayılı Karar’da ifade edilen taleplere yeterince yanıt vermemesi nedeniyle Libya’nın faaliyetlerini uluslararası barış ve güvenliğe tehdit olarak niteleyen 1992 tarih ve 748 sayılı Karar Konsey tarafından kabul edilmiştir. Libya hükümetinden terörist faaliyetleri tümüyle durdurmasını, terör örgütlerine yönelik tüm yardımları kesmesini istemiştir. Ayrıca tüm devletlerin Libya’ya uçuş ve silah ambargosundan diplomatik ilişkileri azaltmaya kadar bir dizi yaptırım uygulamalarına karar verilmiştir.³³

Konsey bu kararının uluslararası hukuka aykırı olarak ABD, İngiltere ve Fransa’nın istekleri doğrultusunda alındığını iddia eden Libya ABD ve İngiltere’nin kendisine yönelik kuvvet kullanma ihtimaline karşın bu iki devlet aleyhine Uluslararası Adalet Divanı’na başvurmuştur. 14 Nisan 1992’de UAD; Libya’nın ABD ve İngiltere’nin olası saldırılarına yönelik Divan’dan talep ettiği koruma önlemleri isteğini, Divan, BM Şartı’nın 25. maddesi uyarınca reddetmiştir. 25. maddedeki “Birleşmiş Milletler üyeleri, işbu Şart uyarınca, Güvenlik Konseyi’nin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda görüş birliğine varmışlardır” ifadesine Divan öncelik vermiştir. Yine Divan, 1971 Montreal Sözleşmesi’ne dayanan herhangi bir ihtiyati tedbir kararını, bu tedbirin bir Güvenlik Konseyi kararına aykırı olması durumunda veremeyeceğini belirtmiştir.³⁴

³⁰Peter J. Fromuth, “The Making Of A Security Community: The United Nations After The Cold War,” *Journal Of International Affairs*, Vol.46. No: 2.,(1993), s. 348.

³¹ **S/RES/731** (1992), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/731.pdf>, [24.02.2010]

³² Douglas Kash, “Libyan Involvement and Legal Obligations in Connection with the Bombing of Pan Am Flight 103,” *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol.XVII, (1994), s. 23.

³³ **S/RES/748** (1992), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/748.pdf> , [24.02.2010]

³⁴ **Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention Arising from the Aerial Incident at Lockerbie**, ICJ Reports (1992), <http://www.icj-cij.org/docket/files/89/3199.pdf?PHPSESSID=579b954199bd4e0ff45549ecd7bbea1c>, [28.02.2010]

Kasım 1993'te Konsey ilave bir yaptırım olarak Libya'nın ekonomik varlıklarına el konulmasını öngören 883 sayılı Karar'ı kabul etmiştir. Libya'nın söz konusu kararlardaki talepleri yerine getirmesi halinde yaptırımların kaldırılacağı belirtilmekteydi. Nihayet yaptırımlar netice vermiş ve 1996 yılında Fransa'nın taleplerinin bir kısmı yerine getirilmiştir. Altı Libya vatandaşı yargılanmış ve UTA 772 uçağına düzenlenen saldırılara karıştıkları gerekçesiyle cezalandırılmıştır. 1999 yılında ise iki Libya vatandaşı Pan-Am 103 uçağına düzenlenen saldırıyı organize ettikleri gerekçesiyle İskoç hakimler önünde İskoç kanunlarına göre yargılanmak üzere Hollanda'ya iade edilmiştir. Bunlardan biri yargılama sonucunda İskoç hapisanelerinde kalmak üzere müebbet hapis cezasına çarptırılmıştır. 2003 yılında da Libya hükümeti Pan-Am 103 uçağında bulunanların ailelerine 2,7 milyar dolar tazminat ödemeyi kabul eden anlaşmayı BM çatısı altında imzalamıştır.³⁵

Güvenlik Konseyi'nin bir devletin terörist faaliyet içinde bulunduğunu belirten diğer bir kararı da 1044(1996) sayılı Kararı'dır. Bu Karar'da uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması için devletlerin de içinde bulunduğu uluslararası terörizm faaliyetlerinin bastırılmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Konsey Sudan'ı 1995 yılında Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e karşı Etiyopya'da düzenlenen suikast girişiminde bulundukları iddiasıyla aranan üç teröristin topraklarında saklanmalarına izin verdiği gerekçesiyle bu tutumundan vazgeçmeye çağırmıştır.³⁶ Ancak Sudan'ın bu tutumundan vazgeçmemesi üzerine Konsey üç ay sonra 1054(1996) sayılı Karar'ı kabul ederek Sudan'a bir kısım yaptırımlar uygulanmasını öngörmüştür. Buna göre Devletler Sudan'daki diplomatik misyon görevlilerinin sayısını ve seviyesini azaltmalı ve kendi ülkelerindeki Sudan görevlilerinin hareketlerini kontrol etmeli, Sudan hükümet görevlileri ve silahlı kuvvetler mensuplarının ülkelerine girişlerinde veya transit geçişlerinde ciddi sınırlamalar getirmelidirler.³⁷ Bu yaptırımlar etkili olmuş ve Sudan hükümeti terör örgütleriyle bağlantısı bulunan birçok kişiyi sınır dışı etmiştir.

Güvenlik Konseyi'nin terörizmle mücadelede daha etkin ve kalıcı tedbirler alma çabaları 1998 yılından sonra artarak devam etmiştir. 7 Ağustos 1998 tarihinde Nairobi-Kenya ve Darusselam-Tanzanya'daki ABD elçiliklerine düzenlenen bombalı

³⁵ Ruperez, **age**, s. 11.

³⁶ **S/RES/1044** (1996), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1044.pdf>, [25.01.2010]

³⁷ **S/RES/1054** (1996), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1054.pdf>, [26.02.2010]

saldırıları ilgili olarak 1189(1998) sayılı Karar Konseyce kabul edilmiştir. Bu Karar'da da devletlerden terörist faaliyetlerden kaçınmaları, terör örgütlerine destek vermemeleri ve bu saldırıları gerçekleştirenlerin adalet önüne çıkarılması için gerekli işbirliğine katkı sağlamaları istenmektedir.³⁸

Nairobi ve Darusselam'daki bombalamaları gerçekleştirenlerin Afganistan'daki Taliban'ın himayesinde terörist faaliyetlerde bulunan Usame Bin Ladin'le bağlantılı oldukları yönünde oluşturulan kanaatin ardından Taliban'ın bu yöndeki faaliyetleri nedeniyle Güvenlik Konseyi 1214(1998) sayılı kararı kabul etmiştir. Bu Karar'da Taliban yönetimindeki bölgelerde teröristlerin barındığı ve eğitildiği, uyuşturucu ticaretinin arttığı, Afganistan'daki iç savaşın bir an önce sona erdirilmesi gerektiği ve diğer devletlerin savaşın taraflarına silah ve mühimmat tedarik etmemeleri ifade edilmektedir. 1214 sayılı Karar Afganistan'ın egemenliğini, toprak bütünlüğünü, bağımsızlığını ve ulusal birliğini teyit etmekle birlikte Afganistan'daki iç savaşın taraflarına silah ve mühimmat sağlama, yabancı askeri personelin müdahale etmesi gibi iç işlerine yabancı müdahale anlamına gelebilecek tüm faaliyetlerin sona erdirilmesini istemektedir.³⁹

Güvenlik Konseyi 1214(1998) sayılı Karar'da Taliban'dan beklenen yükümlülükler yerine getirilmediği gerekçesiyle daha kapsamlı yükümlülükler içeren 1267(1999) sayılı Karar'ı kabul etmiştir. Karar'da ilk defa açıkça Usame Bin Ladin'in Taliban yönetimi tarafından himaye edildiği, Taliban'ın kontrolündeki topraklarda terörist eğitim kampları yönettiği ve Afganistan'ı uluslararası terörist faaliyetler için bir üs olarak kullandığı ifade edilmektedir. Yine Karar'da Nairobi ve Darusselam bombalamalarından Usame Bin Ladin sorumlu tutulmuştur. 1214(1998) sayılı Karar'da Taliban'dan bu olayların sorumlularının adalet önüne çıkarılmasını sağlamak için gerekli girişimlerde bulunması istenmesine rağmen Taliban'ın bu çağrılara cevap vermemesinin uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği ifade edilmiştir.⁴⁰

³⁸ **S/RES/1189** (1998), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1189.pdf> , [26.02.2010]

³⁹ **S/RES/1214** (1998), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1214.pdf> , [26.02.2010]

⁴⁰ **S/RES/1267**(1999), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1214.pdf> , [26.02.2010]

Konsey bu Karar'da Taliban yönetimine karşı bir dizi önlemler içeren maddeler ortaya koymuştur.⁴¹ Öncelikli olarak Taliban'dan kontrolü altındaki topraklarda terörist eğitim kampları oluşturulmasının ve bu topraklarda diğer devletlere karşı düzenlenen terör eylemlerinin hazırlıklarının önlenmesini, terör örgütlerine yardımların kesilmesini ve anılan bombalamaların faillerinin adalet önüne çıkarılması için gerekli işbirliğinde bulunmasını ısrarla istemektedir. Daha açık bir ifadeyle Taliban'ın Usame Bin Ladin'i adil bir şekilde yargılanacağı bir ülkeye teslim etmesi istenmektedir.

Taliban'ın Konsey'in bu isteklerine olumlu cevap vermemesi halinde tüm ülkelerin Taliban rejimine yönelik olarak bir kısım önlemler alması gerektiği Karar'ın 4. paragrafında beyan edilmiştir. Buna göre; tüm ülkeler Taliban tarafından sevk ve idare edilen uçuşların kendi topraklarına inmesine veya topraklarından havalanmasına izin vermeyecektir. Ancak bu uçuşlar insani gereksinimler veya Hac gibi dini yükümlülükler kapsamında olması halinde engellenmeyecektir. Ayrıca Devletler; Birleşmiş Milletler tarafından insancıl gereksinimler nedeniyle izin verilenler dışında doğrudan veya dolaylı olarak Taliban'ın sahip olduğu veya denetlediği fonlar ile vatandaşlarının veya ülkelerinde bulunan kişilerin Taliban veya doğrudan veya dolaylı olarak Taliban'ın kontrolündeki oluşumlar tarafından kullanılmaya açık fonlar ve diğer mali kaynaklar donduracaklardır.

1267(1999) sayılı Karar'ın 6. paragrafına binaen Taliban'a uygulanacak yaptırımları sağlamak, denetlemek ve çalışmalarını gözlemleri ve yorumlarıyla birlikte Konsey'e rapor etmek üzere bir Komite oluşturulmuştur. Komite başlangıçta Afganistan(Taliban) Komitesi olarak bilinmekte olup, öncelikle yalnızca Bin Ladin adı geçmiş daha sonra El Kaide örgütü de kapsam dâhiline alınarak Taliban- El Kaide Komitesi olarak anılmıştır.

Karar'da Komite'nin görevleri; Karar'ın 4. paragrafında bahsedilen yaptırımların uygulanması hususunda devletlerden aldıkları önlemlere ilişkin olarak bilgi almak, devletlerin kendisine yaptırımların ihlalleriyle ilgili sundukları bilgileri değerlendirmek ve uygun önlemler önermek, uygulanan yaptırımların etkileri ile

⁴¹ Konsey'e bu tür önlemler alma yetkisi BM Şartı Madde 41 ile verilmiştir: Güvenlik Konseyi, kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabilir ve Birleşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabilir. Bu önlemler, ekonomik ilişkilerin, iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir.

ilgili olarak Konsey'e periyodik raporlar sunmak, yaptırımları ihlal eden kişi veya kurumları mümkünse tespit etmek ve bunları periyodik raporlar halinde Konsey'e sunmak, yaptırımların uygulanmasını kolaylaştırmak için 4. paragrafın kapsamına giren uçak ve fonları belirlemek, yaptırımlarla ilgili olarak istisna taleplerini değerlendirmek ve karar vermek olarak sıralanmıştır. Karar'da ayrıca devletlerden 30 gün içerisinde 4. paragrafta anılan yaptırımlarla ilgili olarak aldıkları önlemleri Komite'ye bildirmeleri ve Komite ile tam işbirliği içerisinde bulunmaları istenmektedir.

Güvenlik Konseyi'nin 19 Aralık 2000 tarihinde kabul ettiği 1333 sayılı Karar ile 1267(1999) sayılı Karar'ın kapsamını genişletmiştir. Bu Karar'da da Taliban yönetimi kontrolü altındaki topraklarda teröristlerin sığınmasına, eğitilmesine ve başka ülkelerdeki eylemler için hazırlık yapmasına son verilmesi istenmektedir.⁴² Buradan anlaşılmaktadır ki Taliban rejimi terör örgütlerine güvenli sığınaklar sağlamakta ve terör örgütlerine verdiği doğrudan ve dolaylı desteklerden vazgeçmemektedir. 2. paragrafta Taliban 1267(1999) sayılı Karar'da da ifade edildiği gibi Usame Bin Ladin'in adalet önüne çıkarılması için ilgili ülkelerle işbirliği yapmaya çağrılmaktadır.

Bu Karar'da Taliban'ın kontrolü altındaki topraklarda bulunan teröristlerin eğitildiği kampların kapatılması için hızlı bir şekilde hareket etmesi istenmektedir. Aynı zamanda BM'ye üye devletlerin vereceği bilgilerle kampların kapatılması ile ilgili olarak konunun BM tarafından teyit edileceği ifade edilmektedir. Ayrıca devletlere 1267(1999) sayılı Karar'ın 4. paragrafındaki yaptırımların ciddi bir şekilde uygulanmasına ilişkin yükümlükleri hatırlatılmaktadır.

1333 sayılı Karar'ın 1267(1999) sayılı Karar'ın kapsamını genişlettiği yukarıda ifade edilmişti. 1333 sayılı Karar'da Taliban'ın kontrolü altındaki topraklara devletlerin; kendi vatandaşlarının veya kendi topraklarında yaşayanların o devlet bayrağını taşıyan gemiler veya uçaklar vasıtasıyla her türlü silah ve mühimmatın, askeri araç ve malzemenin yanı sıra Taliban'ın kontrolündeki silahlı gruplara eğitim veya teknik destek sağlayıcı her türlü aracın doğrudan veya dolaylı olarak taşınması, satılması, tedarik edilmesini önlemeleri gerektiği ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere havayolunun yanı sıra denizyolu ile de belirtilen bölgelere silah ve mühimmat ve

⁴² S/RES/1333 (2000), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1333.pdf>, [28.02.2010]

diğer askeri malzemelerin taşınması devletler tarafından önlenmesi istenmektedir. Ayrıca burada devletlere kendi bayraklarını taşıyarak bu tür sevkiyat yapan gemileri ve uçakları kontrol etme yükümlülüğü de düşmektedir. Bunların yanı sıra devletlerin Taliban'a askeri ve benzeri konularda tavsiyelerde bulunmak üzere herhangi bir anlaşma veya başka bir düzenlemeyle Afganistan'da bulunan askeri personelini ve diğer resmi görevlileri geri çağırımlarına karar verilmiştir.

Konsey'in Taliban'a uygulanmasına karar verdiği diğer bir yaptırım da bütün ülkelerdeki Taliban bürolarının ve Ariana Afgan Havayollarının hızlı bir şekilde ve tamamen kapatılmasıdır. Yine aynı Karar uçuş yasağını Taliban kontrolündeki tüm Afgan topraklarından kalkan ve bu topraklara inmek isteyen tüm uçakları kapsayacak şekilde genişletmiş ve Taliban'ın üst düzey askeri ve diğer resmi görevlilerine seyahat yasağı koymuştur.⁴³

Mali kaynaklarla ilgili yaptırımlar da ise özellikle Usame Bin Ladin'in ve El Kaide örgütünün malvarlıkları hedef alınmıştır. Konsey bu kararıyla ilk defa El Kaide örgütüne bir kararında yer vermiştir. Buna göre Usame Bin Ladin ve ona bağlı kişilerin ve özellikle El Kaide örgütü ve ilişkili grupların fon ve diğer mali kaynaklarının ayrıca devletlerin kendi vatandaşlarının veya ülkelerinde yaşayan diğer kişilerin Usame Bin Ladin veya El Kaide tarafından kullanımına müsait mali kaynaklarının bir an önce dondurulması gerekmektedir. Ayrıca Konsey Komite'den devletlerin ve bölgesel organizasyonların sağladığı bilgiler doğrultusunda Usame Bin Ladin ve El Kaide ile ilişkili olan kişi ve oluşumların güncel bir listesini hazırlamasını istemektedir.

1267 sayılı kararla kurulan Taliban El-Kaide Komitesi Güvenlik Konseyi üyelerinin genellikle diplomat olan temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu diplomatlar genel olarak Komite'nin görev alanına giren terörün finansmanı, silah kaçakçılığı ve sınır kontrolleri gibi konularda uzman kişiler olmamaktadır. Bu temsilciler Birleşmiş Milletlerde başka konuları da takip ettiklerinden zaman ve enerjilerini tam olarak Komite'ye aktaramamaktadırlar.⁴⁴ Her ne kadar bazı uzmanlar bu diplomatlara yardımcı olsalar da Güvenlik Konseyi 1363 sayılı bu Kararla 1267(1999) ve 1333(2000) sayılı Kararlarda belirtilen yaptırımların uygulanmasını izlemek

⁴³ A.e., para. 8-11-14.

⁴⁴ Eric Rosand, "The Security Council's Efforts to Monitor the Implementation of Al Qaeda/Taliban Sanctions," **The American Journal of International Law**, Vol.98, No. 4, (Ekim 2004), s. 753.

amacıyla Genel Sekreter tarafından Komite'ye yardımcı olması amacıyla bir İzleme Grubu (Monitoring Group) kurulmasını kararlaştırmıştır.⁴⁵ New York'ta Beş uzmandan oluşacak olan İzleme Grubu terörün finansmanı, silah temini, kara para aklama, uyuşturucu trafiği gibi konularla ilişkili olarak silah ambargosu ve terörle mücadele alanlarında 1267 ve 1333 sayılı Kararlarda belirtilen yaptırımların uygulanmasını takip edecektir. Ayrıca İzleme Grubu bünyesinde çalışacak olan ve gümrükler, sınır güvenliği gibi konularda uzman on beş kişiden oluşan bir Yaptırımlar Uygulama Destek Takımı (Sanctions Enforcement Support Team) kurulmuştur.⁴⁶

Bu kararda Konsey devletlerden 1267 ve 1333 sayılı Kararlarda anılan yaptırımların uygulanmasıyla ilgili olarak ve mümkünse bu yaptırımların ihlalinin önlenmesi ve cezalandırılması için gerekli yasal düzenlemeleri ve idari önlemleri yerine getirmelerini ve yapılan düzenlemeleri 1267 sayılı Karar ile kurulan Komite'ye bildirmelerini istemektedir. İzleme Grubu belirtilen önlemlerin uygulanmasındaki yaşanan zorlukları yerinde tespit edebilmek için üye devletlere ziyaretler düzenlemiştir. Hükümet temsilcileriyle yapılan bu görüşmeler neticesinde elde edilen bilgiler devletlerin gönderdikleri raporlardaki bilgilerle birlikte Komite'ye sunularak yaptırımların uygulanmasındaki boşluklar ve bunların giderilmesine yönelik tavsiyeler belirtilmiştir.⁴⁷

İzleme Grubu'nun çalışmaları birtakım şikâyetleri de beraberinde getirmiştir. Bir kısım devletler grubun çalışma metotlarını eleştirmiş ve Komite'nin ihtiyaçlarına cevap vermekte başarısız olduğunu iddia etmiştir. Diğer bir eleştiri konusu da grubun bazı devletleri yaptırımların uygulanmasında başarısız olduğunu ilgili devletle bu sonucu oluşturan nedenleri yeterince değerlendirmeden Komite'ye rapor etmesi olmuştur. Komite'ye sunulan raporların bir kısmının ise derin bir analizden yoksun ve El Kaide ile ilgili açık bilgi kaynaklarından oluşturulan bir derleme olduğu şeklinde de eleştiriler yöneltmiştir.⁴⁸

⁴⁵ **S/RES/1363**(2001), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1363.pdf>, [03.03.2010]

⁴⁶ **a.g.e.**, para. 4(b)

⁴⁷ Rosand, **age**, s. 753.

⁴⁸ **age**, s. 754.

2.2.2. Birleşmiş Milletler Genel Kurul'un' da Alınan Kararlar

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, uzun yıllar süren tartışmalara rağmen bir terörizm tanımı üzerinde anlaşma sağlayamamıştır. Genel Kurul'un terörizmi ortak bir problem olarak ele alıp değişik dönemlerde konuya yaklaşımı farklılıklar gösterse de değişmeyen özelliği üye devletlerin üzerinde uzlaşabildikleri bir terörizm ve uluslararası terörizm tanımı yapamamasıdır. Ancak bu terörizmle mücadele alanında uluslararası toplumun gelişme göstermediği anlamına gelmemektedir.⁴⁹ Aksine Genel Kurul terörizmi gündemine aldığından bu yana doğrudan veya dolaylı olarak terörizmin önlenmesine ilişkin birçok karara varmıştır.⁵⁰

Genel Kurul kararlarının birçoğunda devletlerin sürekli olarak mevcut uluslararası sözleşmelere taraf olmaya çağrıldığı görülmektedir. Buradaki amaç mevcut sözleşmelere daha fazla devletin katılımını sağlamak suretiyle ortak bir hukuki çatı altında terörizmle ve terörizmin her tür ve metoduyla mücadelenin etkinleştirilmesi amaçlanmaktadır. Terörizmin uluslararası boyutta barış ve güvenliği tehdit eder hale gelmesi uluslararası işbirliğini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle birçok Genel Kurul kararında devletler hem uluslararası sözleşmelere taraf olmaya davet edilmekte hem de ulusal kanunlarını bu sözleşmelerle uyumlu hale getirmeleri istenmektedir.

Bu kısımda uluslararası terörizmin önlenmesiyle ilgili olan Genel Kurul kararlarının bir bölümü incelenecektir. Birçok kararda birbirinin benzeri, hatta kimi zaman aynı maddeler yer aldığından tekrara düşmemek için bir konunun ilk defa ele alındığı kararlar veya önceki kararlardan farklı olarak yeni konuların ele alındığı veya farklı bir yaklaşıma sahip olan kararlar tartışılacaktır.

Genel Kurul'un terörizme yaklaşımını iki şekilde ele almak mümkündür. İlk olarak Genel Kurul terörizmi ortak bir problem olarak tanımlayan normatif bir çerçeve geliştirmeyi amaçlamıştır. Genel Kurul'un ikinci yaklaşımı ise devletlerin terörizmle mücadele çabalarını destekleyerek bu konuya ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kuralları geliştirmek şeklinde olmuştur.⁵¹

⁴⁹ Ruperez, **age**, s. 3.

⁵⁰ Örnek kararlar: 3034(XXVII), 31/102, 32/147, 34/145, 36/109, 39/159, 40/61, 42/159, 44/29, 46/51, 48/122, 49/60, 49/185, 50/53, 50/186, 51/210, 52/133, 52/165, 53/108, 54/109, 54/110, 54/164, 55/158, 56/1, 56/88, 56/160, 57/27, 57/83, 57/219, 57/220, 58/48, 58/81, 58/174, 58/187

⁵¹ M.J. Peterson, "Using the General Assembly," **Terrorism and the UN**, Ed. Jane Boulden, Thomas G. Weiss, (Bloomington: Indiana University Press, 2004), s. 173.

Genel Kurul'un terörizme yaklaşımını kurumsal yapısının belirlediği söylemek mümkündür. Çünkü Genel Kurul, Güvenlik Konseyi gibi bir yaptırım gücüne sahip değildir. Devletler üzerinde bir az ya da çok bir otorite tesis etme ve terörizme karşı verilen mücadeleyi yönetme rolüne sahip değildir. Ayrıca Genel Kurul aldığı kararların uygulanmasını sağlamak için yeterli yönetsel yapıya da sahip değildir. Dolayısıyla Genel Kurul'un yapısı itibarıyla terörizmle mücadelede yapabileceği en önemli çalışmalardan birisi terörizmle ilgili normatif tartışmaların geliştirilmesi ve dünyadaki hemen her devletin temsilcisinin bulunması nedeniyle geniş perspektifli siyasi konuların tartışıldığı tek uluslararası örgüt unvanına sahip olması nedeniyle uluslararası işbirliğinin sağlanmasıdır.⁵²

Genel Kurul'un aldığı kararların çoğu tavsiye kararlardır ve bağlayıcılığı yoktur. Kararı kabul eden devletler kendi iradeleriyle kararlarda belirtilen hususları yerine getirirler. Kararlara onay vermeyen devletler için bu kararların herhangi bir hukuki yükümlülüğü veya uyulmaması halinde herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak Genel Kurul kararlarının en önemli özelliği devletlerin herhangi bir konudaki irade beyanlarının ortaya konması ve bu şekilde bir konuda genel bir görüşün oluşturulmasıdır. Devletler alınan bir kararda destekleyenlerin oranı arttıkça kararın siyasi ve etik değerinin artacağı inancındadırlar. Bu da çoğu zaman devletleri uzlaşmaya ve işbirliğine yönlendirmektedir. Bu şekilde Genel Kurul'un yapısında bulunan kararların uygulanmasını sağlama veya yaptırımlar uygulama kapasitesindeki eksiklik giderilmeye çalışılmaktadır. Genel Kurul bu yapısı nedeniyle belirli terör olaylarına yoğunlaşmak yerine terörizmi genel bir problem olarak ele almıştır. Genel Kurul her ne kadar spesifik terör eylemlerini kınayan kararlar alsa da Kurul uluslararası terörizme yaklaşımı bağlamında daha çok sistematik ve uzun süreli bir yaklaşım sergilemiştir.⁵³

Genel Kurulun bu dönemde terörizme yaklaşımını iki dönemde incelemek mümkündür. "Terörizmin önlenmesi için önlemler" başlıklı kararların yoğunlukta olduğu 1972–1991 arası ilk dönemde devletlerarasında terörizme neden olan asıl faktörlerle mi yoksa terörün görünür kılındığı faaliyetlerle mi mücadele edilerek önlem alınması gerektiği konusunda görüş ayrılıkları mevcuttu. 11 Eylül 2001'e kadar olan ikinci dönemde alınan kararlarda ise genel olarak terörizm her türüyle

⁵² age, s. 173.

⁵³ age, s. 174.

kınanmış, her ne sebep olursa olsun terörün haklı gösterilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu dönemde ana konuları terörizmin ortadan kaldırılması ve terörizmle insan hakları arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Bunun yanında Genel Kurul devamlı olarak devletleri terörizmin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için beraber hareket etmeye ve işbirliğine davet etmektedir.

Genel Kurul'un terörizmi uluslararası güvenliğe tehdit olarak kabul ettiği 1972 yılından bu yana konuya yaklaşımı değişik dönemlerde farklılaşmıştır. Özellikle 1990'lı yıllarda Genel Kurul'un terörizmi ele alış şeklinin değiştiği söylenebilir. 1972'den 1991 yılına kadar olan dönemde terörizm öncelikle Altıncı Komite'ye "uluslararası terörizmin önlenmesine yönelik önlemler" başlığı altında tevdi edilmiştir ve bu başlık bu dönemin Genel Kurul kararlarında da kullanılmıştır. Bu dönemde alınan kararlarda self-determinasyon çabalarının silahlı mücadele şekli de dâhil, terörizmden ayırt edilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Devletler arasında self-determinasyon ve sömürge yönetimlerine karşı verilen silahlı özgürlük mücadelelerinin terörist faaliyet olarak tanımlanıp tanımlanamayacağı veya bu hareketlerin hangi noktada terörizmden ayrıldığı konularında görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, devletler terörizmin, terörist faaliyetlere karşı işbirliği yoluyla mı yoksa terörizme neden olan sebeplerin ortadan kaldırılması ile mi önlenebileceği konusunda farklı fikirleri savunmuşlardır.⁵⁴

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu terörizm olgusunu genel bir problem ve önemli bir tehdit olarak ele almasına rağmen bir "terörizm" tanımı üzerinde anlaşma sağlayamamıştır. Ancak bu terörizmle mücadele alanında uluslararası toplumun gelişme kaydetmediği anlamına gelmemektedir.⁵⁵ Genel Kurul uluslararası terörizmi ortak bir problem olarak ilk defa 1972 yılında tanımlamıştır. Genel Kurulu dönemin Genel Sekreteri Kurt Waldheim'in girişimiyle, 1972 yılında Münih'te düzenlenen Olimpiyat Oyunları esnasında 11 İsrailli atletin kaçırılıp öldürülmesiyle sonuçlanan terörist eylemlerden sonra terörizm konusunu gündemine almıştır.⁵⁶ Genel Kurul'un terörizmle ilgili yaptığı ilk çalışmalar 18 Aralık 1972 yılında kabul edilen 3034(XXVII) sayılı kararın alınmasını sağlamıştır. Terörizm tanımı ile ilgili olarak ortaya çıkan ve bugüne kadar süregelen sorunlar ve anlaşmazlıklar Genel Kurul'un terörizmin önlenmesi ile ilgili bu ilk çalışmasından itibaren kendini göstermeye

⁵⁴ Peterson, *age*, s. 175-176.

⁵⁵ Ruperez, *age*, s. 3.

⁵⁶ M. Hakkı Çaşın, *Uluslararası Terörizm*, (Ankara: Nobel Yay. Dağıtım, 2008), s. 786.

başlamıştır. Kararda herhangi bir terörizm tanımı yapılmamıştır ve karar “*masum insanların hayatlarını tehdit eden veya hayatlarına son veren veya temel özgürlükleri zedeleyen uluslararası terörizmin önlenmesine yönelik önlemler*” ifadeleriyle başlayan uzun bir başlık altında ele alınabilmektedir.⁵⁷

Kararda ulusal özgürlük hareketlerinin terörizmle ayrı tutulma çabası açıkça görülmektedir. Kararda BM Genel Kurulu’nun 24.10.1970 tarihli ve 2625 (XXV) sayılı “BM Antlaşması’na Uygun Olarak Devletler Arasında İşbirliğine ve Dostça İlişkilere İlişkin Uluslararası Hukuk İlkeleri Bildirisi”ne atıfta bulunularak 3. maddede sömürgeci ve ırkçı rejimler veya herhangi bir tür yabancı işgali altında bulunan halkların self-determinasyon mücadelelerinin, özellikle de ulusal özgürlük hareketlerinin meşruiyeti vurgulanmaktadır. Yine benzer bir şekilde kararda, halkların meşru olan self-determinasyon haklarını ve özgürlüklerini ve diğer insan hakları ve temel özgürlüklerini yok sayan sömürgeci, ırkçı ve yabancı rejimler tarafından uygulanan baskıcı ve terörist uygulamalar kınanmıştır. Burada açıkça bazı “rejim”lerin, diğer bir tabirle ülkelerin egemenlikleri altındaki halklara terörist uygulamalarda bulunduklarından bahsedilerek “devlet terörü” olarak ifade edilebilecek bir durum ele alınmıştır.

Romanov’a göre Genel Kurul’un terörizmle ilgili ilk kararı olan 3034(XXVII) sayılı kararın ilginç bir özelliği terörist faaliyetlerin hedeflerine bağlı olarak ayırt edilmesidir.

Diğer bir deyişle Genel Kurul, halkların meşru olan self-determinasyon haklarını ve özgürlüklerini ve diğer insan hakları ve temel özgürlüklerini yok sayan sömürgeci, ırkçı ve yabancı rejimler tarafından uygulanan baskıcı ve terörist uygulamaları “kınarken”; masum insanların hayatlarını tehdit eden veya hayatlarına son veren veya temel özgürlükleri zedeleyen “şiddet hareketleri”nin artışından “endişe” duymaktadır.⁵⁸

⁵⁷ Başlığın tam metni: “Measures to prevent international terrorism which endangers or takes innocent human lives or jeopardizes fundamental freedoms, and study of the underlying causes of those forms of terrorism and acts of violence which lie in misery, frustration, grievance and despair and which cause some people to sacrifice human lives, including their own, in an attempt to effect radical changes” A/RES/3034(XXVII) (1972), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/270/64/IMG/NR027064.pdf?OpenElement>

⁵⁸ Romanov, *age*, s. 296.

17 Aralık 1979 tarihli 34/145 sayılı kararda⁵⁹ yine self-determinasyon hakkının ve ulusal özgürlük hareketlerinin meşruiyeti belirtilmekle beraber masum insanların hayatlarını tehdit eden veya hayatlarına son veren veya temel özgürlükleri zedeleyen uluslararası terörizmin bütün türleri kesinlikle kınanmıştır. Ayrıca bu kararda tüm devletlerin diğer bir devletteki sivil çatışmaları veya terörist hareketleri organize etmekten, başlatmaktan, bu hareketlere yardımcı olmaktan veya katılmaktan veya bu tür hareketlerin kendi topraklarında organize edilmesine göz yummaktan uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülükleri doğrultusunda kaçınmaları istenmektedir.

Genel Kurul 34/145 sayılı kararında sömürgeciliği, ırkçılığı ve yabancı işgalini uluslararası terörizme sebebiyet verebilecek ve uluslararası barış ve güvenliği tehdit edebilecek durumlar olarak görmektedir. Bu nedenle uluslararası terörizmin nedenlerinin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak için hem Genel Kurul hem de Güvenlik Konseyi'nin BM Şartı'nın VII. Bölümü de dahil olmak üzere gerekli uygulamalara özel önem vermeleri gerektiğini ifade etmiştir.

1972 tarih ve 3034(XXVII) sayılı Genel Kurul kararında bazı rejimlerin egemenlikleri altındaki topraklarda yaşayan insanlara terörist uygulamalarda bulundukları bahsedilirken 17 Aralık 1984 tarih ve 39/159 sayılı kararda⁶⁰ açıkça “devlet terörü”nden bahsedilmektedir. Kararda devletlerarası ilişkilerde devlet terörünün sıklıkla kullanılmaya başlamasından kaynaklanan derin endişe ifade edilmektedir. Yine bu tür faaliyetlerin devletlerin egemenliklerine, siyasi bağımsızlıklarına ve halkların self-determinasyon hakkına karşı tehdit olduğu belirtilmektedir. Bu karar devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde sıcak savaştan kaçınarak daha etkili ancak daha az riskli ve maliyetli olan terörist faaliyetlerde bulunmalarının BM Şartı madde 2(4)'ün ihlali olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Bu maddeye göre; *“Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı, gerek Birleşmiş Milletlerin amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar.”* Bu kararın çıkmasında Soğuk Savaş döneminin “vekil savaşları”na sıkça başvurulmuş bir dönem olması oldukça etkili olmuştur.

⁵⁹ A/RES/34/145(1976), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0377/72/IMG/NR037772.pdf?OpenElement>, [10.03.2010]

⁶⁰ A/RES/39/159(1984), <http://www.un.org/documents/ga/res/39/a39r159.htm> [12.03.2010]

1985 tarihli 40/61 sayılı kararda⁶¹ self-determinasyon hakkı yine kabul edilmekle beraber, kim tarafından ve nerde işlenirse işlensin her türlü terörizm yöntemi ve faaliyeti, devletler arasındaki dostça ilişkileri ve devletlerin güvenliklerini tehdit edenler, istisnasız kınanmıştır. Bu açıdan önceki Genel Kurul kararlarıyla karşılaştırıldığında bu kararın BM'deki terörizmle mücadele çalışmalarına önemli bir aşama kazandırdığı söylenebilir.

7 Aralık 1987 tarih ve 42/159 sayılı karar⁶² terörizmle mücadelenin etkinliğinin artırılmasında uluslararası terörizmin genel olarak kabul edilmiş bir tanımının yapılmasının önemini belirtmektedir. Böylece uluslararası terörizmin tanımlanmasının gerekliliği ilk kez bir Genel Kurul kararıyla ifade edilmiştir. Yine kararda devletlerin doğrudan veya dolaylı olarak terörist faaliyetlere katıldığı belirtilmiş ve bunun normal olarak işleyen uluslararası ilişkilere zarar vermesinden duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Devletlerin terörizme karışma düzeylerini belirlemek ve ulusal özgürlük mücadelelerinin terörizmden ayrıldığı noktaları tespit edebilmek adına terörizmin tanımının yapılmasının gerekliliği kararda yer almaktadır. Bu gereklilik 3 Mart 1987 tarihinde dönemin Genel Sekreteri Pérez de Cuellar'ın bir basın açıklamasında; Filistin Kurtuluş Örgütü ve Batı Afrika Halk Örgütü'ne atıfta bulunarak, kimi zaman terörizmin nerede bittiğini ve self-determinasyon için mücadelenin başladığını söylemenin güç olduğunu belirtmesiyle en yetkili ağızdan ifade edilmişti.⁶³

Soğuk Savaş döneminin siyasi ortamında yoğun bir şekilde tartışılmakta olan self-determinasyon kavramının etkisini yitirmesiyle, yeni dönemde alınan kararlarda terörizme neden olan faktörlerden çok terörizmin kendisinin ortadan kaldırılmasına yönelik çabaların ön plana çıktığı görülmektedir. 1991 yılında kabul edilen 46/51 sayılı Karar'da⁶⁴ önceki kararlardan farklı olarak karar başlığında kullanılan uzun ifadeden vazgeçilerek sadece “Uluslararası terörizmin ortadan kaldırılması için önlemler” şeklinde kısa ve sade bir başlık kullanılmaya başlanmıştır. Bu tarihten itibaren Genel Kurul'un terörizmi ele alış şeklinin önceki döneme göre farklılaştığı söylenebilir. “Uluslararası terörizmin ortadan kaldırılması için önlemler” şeklindeki başlığın kullanıldığı 1991 sonrası döneme ait kararlar terörizme neden olan

⁶¹ A/RES/40/61 (1985), <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm>, [12.03.2010]

⁶² A/RES/42/159(1987), <http://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r159.htm>, [14.03.2010]

⁶³ Romanov, *age*, s. 295.

⁶⁴ A/RES/46/51 (1991), <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r051.htm>, [12.03.2010]

faktörlerin terör eylemlerini meşrulaştıramayacağı konusunda daha geniş çaplı bir anlayışı yansıtmaktadır.⁶⁵ 46/51 sayılı Karar'ın önceki kararlardan diğer bir farkı da uluslararası terörizmle mücadelede Birleşmiş Milletlerin rolünün geliştirilmesine duyulan ihtiyacın farkındalığının belirtilmesidir.

Genel Kurul'un terörizmle mücadele alanındaki etkin çalışmaları "Uluslararası Terörizmin Ortadan Kaldırılması İçin Önlemler" başlıklı ve 1994 tarihli 49/60 sayılı karar⁶⁶ ve bu karara ekli Deklarasyon ile başlamaktadır.⁶⁷ Bu kararla birlikte Genel Kurul halkların self-determinasyon haklarına atıfta bulunmaktan vazgeçmiştir. Bu dönemde devletlerin toprak bütünlüğünün korunarak uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasına daha çok önem verilmiştir. Örneğin dönemin BM Genel Sekreteri Boutros Ghali bu anlayışı şu şekilde dile getirmektedir: *"...her etnik ya da dini grup devlet olma talebinde bulunsaydı, parçalanma sınır tanımazdı ve barış, güvenlik ve ekonomik refaha ulaşmak herkes bakımından daha da zorlaşırdı. (...) Yerleşik uluslararası sistem içinde devletlerin egemenliği, ülke bütünlüğü ve bağımsızlığı ile halkların kendi kaderini tayin ilkelerinin her biri büyük değer ve önem taşımakta olup, önümüzdeki dönemde bunların birbirlerine karşı işlemelerine izin verilmemelidir."*⁶⁸ Bu karara ekli Deklarasyon'da devletlerin uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, kara para aklama, nükleer ve diğer ölümcül maddelerin kaçakçılığı da dahil olmak üzere terörizmle ilişkili her türlü suçla mücadele adına işbirliği ve koordinasyonu artırma çabalarına önem vermeleri istenmektedir.

Deklarasyonda devletlerin terörizmin her tür ve yöntemini kim tarafından ve nerede işlenirse işlensin suç olarak ve siyasi, felsefi, ideolojik, ırki, etnik veya dini hangi düşünceyle hareket edilmiş olursa olsun mazur görülemez olarak açıkça kınadığı bir kez daha ifade edilmiştir. Yine devletlerin diğer bir devletin topraklarındaki terörist faaliyetleri organize etmekten, başlatmaktan, bu faaliyetlere yardımcı olmaktan ve katılmaktan veya bu tür faaliyetlerin kendi topraklarında organize edilmesine izin vermekten veya göz yummaktan Birleşmiş Milletler Şartı'nın ve diğer ilgili uluslararası hukuk kurallarının amaç ve prensipleri doğrultusunda kaçınmaları ve gerekli önlemleri almaları gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca iltica talep edenlerin

⁶⁵ Peterson, *age*, s. 176.

⁶⁶ A/RES/49/60 (1994), <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm> [16.03.2010]

⁶⁷ İbrahim Kaya, *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk*, (Ankara: USAK Yayınları, 2005), s. 91.

⁶⁸ Boutros Ghali, "An Agenda for Peace," *UN Documents*, (New York, Department of Public Information, 1995), s. 44-45.

terörist faaliyetleri karışmış olup olmadıklarını veya iltica talebinin bu terörist amaçlara yönelik olup olmadığını tespit edebilmek için gerekli önlemleri almaları devletlerden istenmektedir.

2.3. Uluslararası Sözleşmelerin Oluşturulması

Genel Kurul'un terörizmle mücadelede en önemli çabalarından bir diğeri de terörizme ilişkin uluslararası hukukun geliştirilmesidir. Bu amaçla terörizmle ilgili birçok uluslararası sözleşme ve protokol oluşturulmuş ve üye devletler devamlı olarak bu sözleşme ve protokollere taraf olmaya davet edilmişlerdir. Böylelikle Genel Kurul mevcut anlaşmalara katılımı artırmayı ve devletlerin ulusal hukuk kurallarını da bu uluslararası anlaşmalara uyumlu hale getirmelerini amaçlamıştır. Dolayısıyla terörizmle mücadelede devletlerin benimsediği hukuki kriterler birbirine yaklaşacak ve terör şüphelilerinin yakalanıp adil ve etkili bir şekilde yargılanması ve böylelikle terörizmle mücadelenin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Genel Kurul'un terörizme ilişkin uluslararası hukukun geliştirilmesi çalışmalarına terörizm konusunun Kurul gündemine gelmesiyle başlamıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi dönemin Genel Sekreteri Kurt Waldheim'in girişimleriyle gündeme alınan terörizm probleminin tanımlanması, anlaşılması ve terörist faaliyetlere katılanların cezalandırılması için ulusal ve uluslararası çabaların geliştirilmesinin pratik yöntemlerini araştırmak üzere bir Ad Hoc komite kurulması gündeme gelmiştir. Terörizmin önlenmesine yönelik çalışmaların yapılmasının gündeme gelmesiyle beraber Genel Kurul'da bu konuyla ilgili tartışmalar başlamıştır. Çin ve Rusya'nın başını çektiği ülkeler terörizmin önlenmesi için terörizme neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması gerektiğini savunmuşlardır. En önemli faktör olarak da yabancı işgal, sömürgeci ve ırkçı rejimleri tanımlamışlardır.

Bu tartışmalar altında 1972 yılında kabul edilen 3034(XXVII) sayılı Kararla 35 üyeli bir Ad Hoc Komite kurularak uluslararası terörizmle ilgili çalışmalar yapılması kararlaştırılmıştır.⁶⁹ Komite ilk oturumunu 1973 yılında terörizm kavramını

⁶⁹ A/RES/3034(XXVII) (1972)

uluslararası karakterde bir suç olarak ele almak, temel nedenlerini incelemek ve mücadele adına yöntemler geliştirmek amacıyla gerçekleştirmiştir.⁷⁰

Genel Kurul 3034(XXVII) sayılı Kararla birlikte devletleri mevcut uluslararası anlaşmalara taraf olmaya davet etmiştir. 16 Aralık 1977 tarihli 32/147 sayılı Karar’da⁷¹ ise, devletler uluslararası terörizmin değişik yönlerini ilgilendiren mevcut uluslararası sözleşmelere taraf olmaya doğrudan davet edilmek yerine; bu defa bir geri adım olarak nitelendirilebilecek bir ifadeyle devletler bu sözleşmelere “taraf olabilme ihtimallerini incelenmeye” davet edilmişlerdir.⁷² 34/145 sayılı Karar’da ise devletler mevcut uluslararası sözleşmelere taraf olmaya çağrılırken ulusal kanunlarını da bu sözleşmelerle uyumlu hale getirme gibi birtakım önlemler almaya davet edilmektedir.⁷³ Uluslararası teröristlerin sınır dışı edilmesi veya yargılanması ile ilgili olarak devletlerin karşılıklı yasal düzenlemeler yapmalarının gerekliliği de ilk defa bu kararda belirtilmiştir.

Genel Kurul’un terörizmle mücadele alanında etkin çalışmalarını başlatan “Uluslararası Terörizmin Ortadan Kaldırılması İçin Önlemler” başlıklı ve 1994 tarihli 49/60 sayılı Karar ve bu Karara ekli Deklarasyon ile birlikte devletler, konunun tüm yönlerini kapsayıcı hukuki bir çerçevenin oluşturulmasını sağlamak amacıyla, terörizmin bütün tür ve görünümüleriyle önlenmesi ve mücadele edilmesi ile ilgili mevcut uluslararası hukuki düzenlemelerin kapsamını gözden geçirmeye davet edilmiştir.⁷⁴ Bunun yanı sıra 11 Aralık 1995 tarih ve 50/53 sayılı Karar’da tüm devletler terörizmin önlenmesi konusundaki uluslararası hukukun gelişimine katkıda bulunmaya çağrılmaktadır.⁷⁵

Genel Kurul terörizmin bazı spesifik yönlerine ilişkin kararlar da almıştır. Örneğin; 4 Aralık 1989 tarihli 44/29 sayılı kararda ilk defa, terörist gruplarla uyuşturucu kaçakçılarının arasındaki ilişki gündeme getirilmiştir. Bu ilişkinin tehlikesinden ve büyümesinden dolayı duyulan endişe ifade edilmektedir.⁷⁶ Kararda rehin alınan ve alıkonulan insanların kim tarafından ve her nerede tutuluyor iseler derhal güvenli bir şekilde serbest bırakılması gerektiği ifade edilmekle birlikte bu konuda Güvenlik

⁷⁰ Romanov, *age*, s. 295.

⁷¹ A/RES/32/147, (1977), <http://www.un.org/documents/ga/res/32/ares32r147.pdf>, [20.03.2010]

⁷² Romanov, *age*, s. 296.

⁷³ A/RES/34/145 (1976), <http://www.un.org/documents/ga/res/34/a34res145.pdf>, [20.03.2010]

⁷⁴ A/RES/49/60 (1994), <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm>, [23.03.2010]

⁷⁵ A/RES/50/53 (1995), <http://www.un.org/documents/ga/res/50/a50r053.htm>, [20.03.2010]

⁷⁶ A/RES/44/29 (1989), <http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r029.htm>, [28.03.2010]

Konseyi tarafından alınan 1989 tarihli 638(1989) sayılı karara atıfta bulunmaktadır. Bir başka örnek karar da terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik önemli bir madde içeren 17 Aralık 1996 tarih ve 51/210 sayılı Karar’dır.⁷⁷ Karar’ın 3. Paragrafına göre Devletler “uygun iç düzenlemelerle, teröristlerin ve gerek doğrudan, gerek hayır, kültürel veya sosyal amaçları da olan veya olduğunu iddia eden örgütler aracılığıyla veya aynı zamanda kişilerin terörist faaliyetlerin finansmanı amacıyla kullanılması da dahil olmak üzere, silah kaçakçılığı, uyuşturucu trafiği ve haraç toplama gibi kanunsuz eylemler yoluyla dolaylı olarak karışmış örgütlerin finansmanını önlemek ve engellemek için tedbir almaya davet ettiğini ve özellikle, gerektiği takdirde, meşru sermayelerin serbest dolaşımına hiçbir şekilde halel getirmeksizin, terörist amaçlara hizmet edeceğinden şüphelenilen mali kaynakların önlenmesi ve hareketlerin engellenmesi için hukuki düzenlemeler oluşturulması ve bu tür mali kaynakların uluslararası hareketleri konusunda bilgi değişimini yoğunlaştırmaya” davet edilmektedir.⁷⁸

Anılan Karar’ın 9. paragrafına istinaden bir *Ad Hoc* Komite kurularak bu komitenin terörist bombalamaların önlenmesine yönelik uluslararası bir sözleşme ve daha sonra nükleer terörizm faaliyetlerinin önlenmesine yönelik uluslararası bir sözleşme üzerinde çalışması, nihayetinde de uluslararası terörizmle ilgili sözleşmeler için kapsamlı bir çerçeve geliştirmesine karar verilmiştir. *Ad Hoc* Komite’nin çalışmaları sonucu Terörist Bombalamaların Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (1997), Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (1999) ve Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (2005) hazırlanmıştır. Ayrıca *Ad Hoc* Komite BM bünyesinde hukuk işleri ile ilgilenen Altıncı Komite ile birlikte Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi hazırlama çalışmalarını da sürdürmektedir. Ancak bu çalışmaların sürdürülmesi sırasında taslak metinde bazı maddeler üzerinde görüş ayrılıkları olması görüşmelerin uzlaşma ile sonuçlanmasını engellemektedir.⁷⁹ Söz konusu görüş ayrılıkları sıkça karşılaşıldığı üzere; terörün hukuki tanımı, terörizm ile ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki ilişki ve devletlerin silahlı kuvvetlerinin faaliyetleri konularında yoğunlaşmaktadır.⁸⁰

⁷⁷ A/RES/51/210 (1996), <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm>, [30.03.2010]

⁷⁸ Metnin Türkçesi “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme” **Resmi Gazete** 17 Ocak 2002

⁷⁹ Kaya, *age*, s. 45.

⁸⁰ Kaya, *age*, s. 45.

2.3.1. 11 Eylül 2001 Öncesi Birleşmiş Milletler Terörizm Sözleşmeleri

Terörizm genel olarak sadece bu günün bir problemi değil, çoğu zaman siyasal maksatla başvurulmuş bir eylem biçimi olduğundan uzun süre terör ve siyasal suç kavramları birbirine karıştırılmış, hatta aynı sayılmış ancak 19. yüzyılda bazı terör eylemlerinin uluslararası ortamda hukuki yönden siyasal suçtan ayırt edilmesi gerektiği idrak olunmuştur. 20. yüzyılın ilk yarısı içinde meydana gelen iki büyük dünya savaşı arasındaki dönemde terörizmin yeni boyutlara ulaşması, söz konusu eylemlerin uluslararası hukuka aykırı suçlar kategorisi içine konulması gerektiği düşüncelerini ortaya çıkarmıştır. Önce bilimsel kongreler çerçevesinde terörizm tarifine çalışılmış, 1930-1937 yılları arasında toplanan ceza hukuku birleştirme konferansları sürekli terörizm konusuyla uğraşmıştır.⁸¹

Yapılan çalışmalar sonucunda ilk olarak 1937 yılında Milletler Cemiyeti'nde "Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması" ve "Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kurulması" sözleşmeleri imzalanmıştır. Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması sözleşmesi devletlerin birbirine karşı terör niteliğindeki hareketlerden kaçınmaları ve bu nitelikteki eylemleri önleyip cezalandırmaları temelinde şekillenmiştir. Sözleşmeye göre devlet başkanları ve diğer uluslararası koruma niteliğine sahip kişilere dahil bir devlete karşı yönlendirilmiş eylemler, terör eylemi olarak tanımlanmış ve bunlar siyasi suç kavramı dışına çıkarılmıştır.⁸² Bu sebeple sözleşmenin 8 nci maddesinde "ya iade et, ya da cezalandır (aut dedere aut punire)" ilkesi yer almıştır. Böylece sözleşmeye taraf devletler terör eylemi suçlularını ya iade edecekler ya da bizzat kendileri cezalandıracaklardır.⁸³

Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulması sözleşmesi ise temel olarak, taraf devletlere terörizmin önlenmesi sözleşmesinde bahsedilen terör eylemi suçlularını kendileri cezalandırmadıkları takdirde sözleşmenin 8. maddesinden kaynaklanan iade etme yükümlülüğünden sanığı Uluslararası Ceza Mahkemesinin önüne çıkarmakla kurtulabileceği hükmünü getirmiştir.⁸⁴

⁸¹ Sulhi Dönmezer, "Milletlerarası Tedhişçilik", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 44, Sayı: 1-4, (1978), s. 58-59.

⁸² Robert Kupperman and Darell Trent., **Terrorism: Threat, Reality, Response**, (California: Hoover Institution Press, 1980), s.142.

⁸³ Dönmezer, **age**, s.60.

⁸⁴ Necdet Yalkut, "Son Gelişmeler Işığında Terör ve Anarşi", **Adalet Dergisi**, Yıl: 1975, Sayı: 5, (1984), s.1292.

Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması sözleşmesi 24 ülke tarafından imzalanmış ve yalnızca Hindistan tarafından onaylanmıştır.⁸⁵ Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulması sözleşmesi ise 13 ülke tarafından imzalanmıştır.⁸⁶ İki sözleşmede de hiçbir zaman yürürlüğe girmemiş ancak Milletler Cemiyetinin terörizm konusundaki bu girişimleri 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletlere bir model teşkil etmesinden dolayı önemlidir.⁸⁷

1960’larda, uluslararası toplum bir dizi uçak kaçırılmasından sonra modern yaşamı korku altına almaya başlayan uluslararası terörizmle ilgilenmeye başlamıştır.⁸⁸ 1970’li yıllardaki terörist eylemler ve 1972 yılında Münih Olimpiyat Oyunlarında İsraili atletlerin öldürülmesi olayı konunun gündemde kalmasını sağlamıştır. O dönemde terörizme karşılık olarak Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim, uluslararası terörizmin Genel Kurul’un gündemine alınmasını teklif etmiş ve o günden itibaren uluslararası terörizm sürekli olarak Birleşmiş Milletlerin gündemindeki tartışma konularından biri olmuştur.⁸⁹

Birleşmiş Milletler henüz herkesin üzerinde uzlaşabileceği genel kabul gören bir terörizm tanımı yapamamakla birlikte terörizmle ilgili doğrudan veya dolaylı olarak 12 adet sözleşme ve protokol ve 1 adet Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi⁹⁰ adlı bir sözleşmede halen Birleşmiş Milletler platformlarında görüşülmektedir. Terörizmle ilgili bu sözleşmeler ve kararlar, terörizmi genel olarak tanımlayıp ortak bir mücadele stratejisi belirlememiş ancak belirli fiilleri suç olarak düzenleyerek terörizmle sektörel bazda mücadele etme stratejine yönelmiştir.⁹¹

Uluslararası terörizmi önlemeye yönelik olarak yukarıda anılan konularla ilgili 13 Uluslararası Antlaşma bulunmaktadır. Bunlar 11 tanesi yürürlükte 1 tanesi taslak olan 12 adet sözleşme ve 2 adet protokoldür. Bu sözleşme ve protokoller çeşitli

⁸⁵ Ben Saul, “Attempts to Define Terrorism in International Laws”, **Netherlands International Law Review**, DOI: 10.1017/ S0165070 X05000574, (2005), s.63.

⁸⁶ Dönmezer, **age**, s.62.

⁸⁷ Kupperman, **age**, s.142.

⁸⁸ Cengiz Bardak, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu**, (Ankara: Yetkin Yayınları, 1997), s.234.

⁸⁹ Mikaela Heikkilä “Holding Non-State Actors Directly Responsible For Acts Of International Terror Violence”, <http://web.abo.fi/institut/imr/norfa/mikaela.pdf>, 03.04.2010.

⁹⁰ Sözleşmeyi imzalayan devletler: Arnavutluk, Belçika, Bulgaristan, Çekoslovakya, Fransa, Yunanistan, Monako, Hollanda, Norveç, Romanya, İspanya, Yugoslavya, Arjantin, Küba, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Haiti, Peru, Venezuela, Sovyetler Birliği, Türkiye, Hindistan, Mısır’dır. Bkz. Saul, **age**, s.63.

⁹¹ Abraham D. Sofaer “Terrorism and Law”, **Foreign Affairs**, (New York: Council on Foreign Relations Inc., 2004), s. 901-922.

fiilleri terörist eylem kabul ederek suç saymışlar ve ulusal kanunlar altında yargılanarak cezalandırılmalarını istemişlerdir. Çalışmanın bu bölümünde bu sözleşme ve protokollere kısaca değinilecektir.

- Uluslararası Sivil Havacılığa Yönelik Terör Eylemlerini Önleme: Sözleşme Birleşmiş Milletlerin terörizme önlemeye yönelik yaptığı ilk sözleşme uçak kaçırma eylemleri ile ilgili olmuştur. 1948 yılında başlayıp uluslararası alanda pek önemsenmeyen uçak kaçırma eylemleri zamanla büyük bir tehlikeye bürünmüştür. Özellikle 1967 yılından sonra topluluklar arası ulaşımın başlıca aracı olan uçaklara çeşitli sebeplerle saldırılar meydana gelmiş ve bu eylemlerin vahim sonuçları ortaya çıkmıştır. 1961 ile 1967 yılları arasında 17 uçak yolundan saptırılmış, bunun yanında 12 teşebbüs olayı meydana gelmiştir. Uçak kaçırma suçları temelde siyasal sebeplere dayanmaktadır. Soğuk Savaş döneminde siyasal bir rejime ya da siyasal düşünceye karşı çıkanlar, uluslararası siyasi ve ekonomik düzeni kuvvetle etkileyen bu eylemle, uluslararası kamuoyunun ilgisini çekmeye, düşünce ve ilkelerini yaymaya çalışmışlardır. Fakat bu düşüncelerin zor yolu ile bazı durumlarda insanların öldürülmesi ile gerçekleştirilmesi uluslararası toplumun bu eylemi terörizm olarak nitelendirmesini sağlamış ve bu tür eylemleri önlemek için Birleşmiş Milletler çerçevesinde bir dizi sözleşmeler yapılmıştır.⁹²

İlk uluslararası terörizm sözleşmesi olan Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Sözleşme (Tokyo Sözleşmesi) 14 Eylül 1963 tarihinde Tokyo’da imzalanmıştır. Sözleşme diğer terörizm sözleşmeleri ile kıyaslandığında çok sade olarak düzenlenmiş ve temel olarak yargılama yetkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Sözleşmede suçluların iadesi ile ilgili herhangi bir hüküm yer almamıştır.⁹³ Sözleşme uçağın güven içinde yoluna devam etmesi amacıyla hazırlanmıştır.⁹⁴

Sözleşmede uçak kaçırma eylemleri bir suç olarak nitelendirilmemiştir. Buna karşılık uçakta herhangi bir suç işleyen kimsenin kovuşturulması, yargılama yetkisi ile ilgili çeşitli hükümler konulmuştur. Buna göre, uçakta işlenen suçların kovuşturulmasında yetkili merci uçağın kayıtlı olduğu ülkenin yargı mercii olacaktır.⁹⁵ Tokyo Sözleşmesinin uçak kaçırımları önlemede en büyük eksiği, uçak kaçırma eylemlerini

⁹²Köksal Bayraktar “Uçak Kaçırma Suçu”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 37, Sayı: 1-4, (1972), s.162-163.

⁹³ Heikkilä, **age**,

⁹⁴ Bardak, **age**, s.234.

⁹⁵ Bayraktar, **age**, s.169.

bir suç olarak öngörmemesi, suç işleyen kişiye verilecek cezadan söz etmemesi ve devletlere bu eylemleri işleyenleri cezalandırmaları için herhangi bir yükümlülük getirmemesidir.⁹⁶

Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme (La Haye Sözleşmesi), 16 Aralık 1970 yılında La Haye’de imzalanmıştır. Bu sözleşmede suçluların yargılanması ve iadesi konuları biraz daha belirgin hale gelmiştir. Ayrıca sözleşme taraf devletlere suçu en ağır şekilde cezalandırma yükümlülüğü getirmiştir.⁹⁷ Sözleşme ile uçakta ve uçuş sırasında işlenen suçların cezalandırılması amaçlanmıştır. Sözleşmenin 1 nci maddesinde uçak kaçırma suçunun tanımı yapılmıştır. Suçun unsurları şu şekildedir; eylem yasa dışı olmalı, zor kullanma veya zor kullanma tehdidi bulunmalı, eylem uçakta yapılmış olmalı, eylem uçuş durumunda meydana gelen bir uçakta meydana gelmelidir, eylem herhangi bir biçimde uçağı veya denetimini ele geçirmeye yönelik olmalıdır.⁹⁸ Sözleşme bu tür suçu işleyenlerin cezasız kalmaması için yargılama yetkisini; uçağın kayıtlı bulunduğu devlet, uçağın ülkesine indiğı devlet, suçlunun ikametgâhının bulunduğu devlet şeklinde belirlemiştir. Sözleşme suçlunun iadesi konusunda, ilke olarak, devletler arasındaki antlaşmalara gönderme yapmakta, bunların yokluğunda ise uçak kaçırma suçunun iadeye giren niteliğini belirtmektedir.⁹⁹

Sivil Havacılığın Güvenliğine İlişkin Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesi Hakkındaki Sözleşme (Montreal Sözleşmesi), 23 Eylül 1971 yılında Montreal’de imzalanmıştır. Sözleşmede uçaklara ve sivil havacılığa karşı yapılacak saldırılar detaylandırılarak tarif edilmiştir.¹⁰⁰ Bu sözleşme, uçakta bulunan kişilere karşı uçağın güvenliğini tehlikeye sokacak şiddet eylemlerinde bulunulması, uçakları tahrip ya da uçuş güvenliğinin tehlikeye sokulması, uçağa zarar verecek madde ve aletlerin yerleştirilmesi, hava ulaştırma kolaylıklarına zarar verme yoluyla uçağın güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi ya da yanlış bilgiler vererek uçağın güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi gibi eylemleri gerçekleştiren, teşebbüs eden ya da suç ortaklığı yapan kişilerin cezalandırılmasını öngörmektedir.¹⁰¹ Sözleşme ile anılan devletlerden

⁹⁶ Hasan Köni, **Uçaklara Karşı Girişilen Eylemlerin Uluslararası Hukukta Doğurduğu Sonuçlar**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1977, s.138.

⁹⁷ Cindy C. Combs, **Terrorism in The Twenty-First Century**, (New Jersey: Pearson Education, Inc., 2003), s.194.

⁹⁸ Köni, **age**, s.140.

⁹⁹ Bayraktar, **age**, s.170.

¹⁰⁰ Combs, **age**, s.195.

¹⁰¹ Dönmezer, **age**, s.1978.

birinin eyleme ilişkin olarak yargı yetkisini kullanması kabul edilmektedir; a) suçun işlendiği ülke, b) uçağın tescil devleti, c) ülkesinde sanık ile birlikte inilen devlet, d) uçağın kiralandığı devlet, e) sanığın ülkesinde bulunduğu sözleşmeye taraf herhangi bir devlet. Sözleşmeye göre ilgili devletler suçluyu bizzat cezalandıracaklar ya da suçluyu öteki devletlerden birine iade edeceklerdir.¹⁰²

Tokyo, La Haye ve Montreal Sözleşmeleri, farklı amaçlara yönelik düzenlemelerde bulunduğundan birbirini tamamlayıcı bir nitelik göstermektedir. Tokyo Sözleşmesinin başlıca amacı yolculuğun aksamaması olarak belirmektedir. Buna karşılık, La Haye Sözleşmesinin uçak kaçırma eylemlerini önlemeye ve önlemediği takdirde suçun cezasız kalmamasını sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Montreal sözleşmesi, uçak kaçırma dışında kalan, özellikle uçaklara saldırı, sabotaj, bombalama gibi eylemleri önlemeye ve cezalandırmaya yöneliktir.¹⁰³

Yukarıda bahsedilen sözleşmeleri tamamlayıcı nitelikte olan, **Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanun Dışı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi Protokolü (Montreal Sözleşmesi'ne Ek Montreal Protokolü)**, 24 Şubat 1988 tarihinde Montreal'de imzalanmıştır. Uluslararası sivil havacılık hizmetleri veren havaalanlarındaki, şiddet içeren yasadışı saldırıları engellemeye yönelik bir protokoldür. Montreal sözleşmesinin getirdiği hükümlerin kapsamını genişletmektedir.¹⁰⁴

- Diplomasi Ajanları da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Sözleşme(New York Sözleşmesi): Sözleşme 14 Aralık 1973 tarihinde New York'ta imzalanmış ve devlet başkanları, dışişleri bakanları, bir örgütün ya da bir devletin temsilcileri veya resmi görevlileri uluslararası hukukça saldırılardan özel olarak korunacak kimseler olarak tanımlanmıştır. Sözleşmede adı geçen kişiler aleyhine işlenecek, cinayet, kaçırma veya diğer bir saldırı; şahsını veya hürriyetini tehlikeye düşürebilecek şekilde resmi çalışma mahalline, ikametgâhına veya ulaşım araçlarına karşı girişilen şiddetli bir saldırı; böyle bir saldırıda bulunma tehdidi; böyle bir bulunmaya teşebbüs; böyle bir saldırıya yardımcı olarak katılma, eylemlerini taraf devletlere iç hukukunda suç

¹⁰² Köni, **age**, s.160.

¹⁰³ Hüseyin Pazarıcı, **Uluslararası Hukuk Gözden Geçirilmiş Üçüncü Bası**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2005),s.204.

¹⁰⁴ "International Instruments Against Terrorism", **United Nations Cronichle**, No:3, (Sep-Nov 2001), s.74.

olarak düzenleme ve cezalandırma yükümlülüğü getirmektedir. Suçlular ya iade edilecek ya da cezalandırılacaklardır.¹⁰⁵

-Rehin Alımına Karşı Uluslararası Sözleşme (Rehine Sözleşmesi): Sözleşme 17 Aralık 1979 tarihinde New York'ta imzalanmıştır. Sözleşme, masum insanların üçüncü bir tarafı zorlamak için yakalanması, alıkonulması, öldürülmesi veya yaralanmasını ya da bunlarla tehdit edilmesini yasaklamaktadır. Öte yandan, sözleşme taraf devletlerin, uluslararası örgütlerin, gerçek veya tüzel kişilerin ya da insan gruplarının rehinelerin serbest bırakılması amacıyla suçlularla gizli veya açık antlaşmalar yapmasını da yasaklamaktadır.¹⁰⁶

- Deniz Seferleri Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (IMO Sözleşmesi): Sözleşme, Achille Lauro isimli geminin 1985 yılında Mısır karasularında Filistinliler tarafından el konulmasından sonra IMO (Uluslararası Denizcilik Örgütü) öncülüğünde hazırlanmış ve 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanmıştır.¹⁰⁷

Gemilerdeki ve diğer deniz taşıtlarındaki terörist faaliyetlere uygulanmaktadır. Sivil havacılığın güvenliğine yönelik uygulanan hukuki rejime benzer bir rejimin deniz taşımacılığına da uygulanmasını sağlamaktadır. Bir geminin kontrolünün ele geçirilmesi veya gemiye el konulması amacıyla bir kişiye karşı korkutma girişiminde bulunulması, tehdit edilmesi veya o kişiye karşı güç kullanma girişimi gibi suçların işlenmesi; gemi taşımacılığının güvenliğini tehdit edecek biçimde gemidekilere şiddet içeren saldırılarda bulunulması; gemideyken tahrip edici alet veya malzeme bulundurulması ve gemi güvenliğine ilişkin diğer tür saldırılar yasaklanmıştır.¹⁰⁸ IMO örgütü, 2002 yılından itibaren bahsedilen saldırı türlerine nükleer silah veya maddelerle yapılacak saldırıları da sözleşme kapsamına almak için çalışmalara başlamış ve halen bu çalışmalarına devam etmektedir.¹⁰⁹

Yukarıda bahsedilen sözleşmeyi tamamlayıcı nitelikteki **Kıta Sahaneliği Üzerinde Kurulu Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi Protokolü** (IMO Protokolü), 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanmıştır. Deniz kıyısındaki platformlara yönelik saldırılara karşı, sivil havacılığın güvenliğine ilişkin

¹⁰⁵ Kupperman, **age**, s.142.

¹⁰⁶ UN Chronicle, **age**, s.74.

¹⁰⁷ Tamara Renee Shie, "The Nexus Between Counterterrorism, Counterproliferation, and Maritime Security in Southeast Asia", **Hawaii Pacific Forum Issues & Insights**, Vol. 4, (July, 2004), s.8.

¹⁰⁸ UN Chronicle, **age**, s.74.

¹⁰⁹ Shie, **age**, s.8.

uygulan hukuki rejime benzer bir rejimin sabit platformlara da uygulanmasını öngörmektedir.¹¹⁰

-Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunmasına Dair Sözleşme (Viyana Sözleşmesi): Sözleşme 3 Mart 1980 tarihinde Viyana’da imzalanmıştır. Nükleer maddelerin yasadışı yollardan elde edilmesini, kullanılmasını, transfer edilmesini vb. durumları suç olarak tanımlamıştır. Öte yandan, sözleşme nükleer madde hırsızlığını, nükleer maddelerin ölüm, yaralanma ya da önemli maddi zararlara yol açacak biçimde kullanılmasını veya kullanılması tehdidinde bulunulmasını da yasaklamaktadır.¹¹¹

-Keşif Amaçlı Plastik Patlayıcıların Markalanmasına Dair Sözleşme: Sözleşme 1 Mart 1991 tarihinde Montreal’de imzalanmıştır. Hava taşıtlarına yönelik sabotajlarla mücadele için plastik patlayıcıların kimyasal açıdan numaralandırılmasını öngörmektedir. Numaralandırılmamış veya tespiti yapılamayacak durumdaki plastik patlayıcıların kullanılmasının sınırlandırılması ve kontrolünü öngörmektedir. Öte yandan, taraf devletler bu tip patlayıcıların üretimini engellemek için gerekli önlemleri etkin bir biçimde alacak, kendi egemenlik alanları içine bunların girişini ve çıkışını engelleyecek, bunların imali için gerekli malzemelerin ithalini sıkı ve etkili bir biçimde kontrol edecek, mevcut stokların kullanımı veya yok edilmesini kendi askeri yetkilileri veya polisi aracılığıyla yapacaklardır.¹¹²

-Terörist Bombalamaların Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme (New York Sözleşmesi): Sözleşme, A.B.D.’nin Suudi Arabistan’da askeri personeline bombalı saldırılardan sonra gündeme getirmesi ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 15 Aralık 1997 tarihinde New York’ta kabul edilmiştir.¹¹³ Sözleşme, patlayıcıların veya benzeri maddelerin kamu alanı olarak tanımlanmış çeşitli yerlerde, öldürme veya bedensel yaralamaya sebebiyet verme amacıyla ya da bu alanlarda kapsamlı bir yıkıma neden olmak amacıyla kullanan kişilerin cezasız kalmamasını öngörmektedir. Taraf devletler bu suçu işleyenleri ya kendileri cezalandıracaklar ya da iade edeceklerdir.¹¹⁴

-Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme: Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 9 Aralık 1999 tarihinde New York’ta

¹¹⁰ UN Chronicle, **age**, s.75.

¹¹¹ UN Chronicle, **age**, s.74.

¹¹² UN Chronicle, **age**, s.75.

¹¹³ Heikkilä, **age**

¹¹⁴ UN Chronicle, **age**, s.75.

kabul edilmiştir. Taraf devletlere terörizmin finansmanını engellemeye yönelik gerekli tedbirleri alma zorunluluğu getirmektedir. Devletler her türlü şüpheli grubun; yardım amaçlı, sosyal ya da kültürel gruplar da dahil, faaliyetlerini doğrudan veya dolaylı olarak kontrol etmek ve silah kaçakçılığı veya uyuşturucu ticareti gibi suçlara engel olmak zorundadırlar. Öte yandan, sözleşmeye taraf olan devletler terörizmin finansmanına yönelik faaliyet gösteren kişileri ya da bu tip faaliyetlerde sorumluluğu bulunan sivilleri ya da idareci konumunda bulunan kişileri yakalamakla yükümlü tutulmuşlardır. Sözleşme, imzacı devletlere, teröristlerin faaliyetleri için kullandıkları fonların tespit edilmesi, bunların dondurulması veya bunlara el konulması konularında bir takım haklar vermiştir. Banka sırları gibi nedenler de terörizme karşı işbirliği taleplerini reddetme amacıyla bir gerekçe olarak kullanılamayacaktır. Terörist eylemleri finanse eden suçlular cezalandırılacak veya iade edilecektir.¹¹⁵

Birleşmiş Milletler 1963 yılından bu güne kadar uluslararası hukuka 11 sözleşme ve 2 protokol ile terörizmle mücadele için uluslararası yasal mekanizmalar kazandırmıştır. Bu sözleşme ve protokoller genel olarak yaptırımlara değinmekle birlikte çeşitli ortak noktalara sahiptir ve bu ortak noktalar ise şöyledir.¹¹⁶

- Genel kabul gören bir terörizm tanımını yapmamakla birlikte terörizm kapsamında bir takım terör eylemleri tanımlanmıştır,
- Taraf devletlere, belirtilen eylemleri ulusal hukuk sistemlerinde uygun cezalarla cezalandırılabilir eylemler olarak tanımlamayı zorundalık olarak getirmektedir,
- Taraf devletlere, tanımlanan eylemleri gerçekleştiren failleri kayıt, toprak veya uyruk bağıllığı çerçevesinde yargılama yetkisi sağlamaktadır,
- Taraf devletlere yakalama, iade etme, kriminal bilgi ve delil transferi gibi çeşitli adli konularda işbirliği yapmayı sağlamaktadır.
- “ İade et ya da yargıla” ilkesi çerçevesinde bu eylemleri gerçekleştiren faillerin ilgili devlet tarafından yargılanmasını ya da faili talep eden devlet varsa, ilgili devlet iade edilmelerini öngörmektedir.¹¹⁷ Böylelikle terör faillerinin yargılamadan kurtulamayacağı bir alan bırakmamaktadır ki buda sözleşme ve protokollerle

¹¹⁵ UN Chronicle, **age**,s.75.

¹¹⁶ Sandro Calvani, “The Crime-Terrorism Nexus: How does it really work?, United Nations Perspective”, **A Conference on Organized Crime, Narcotics Trafficking, and Terrorism**, Ed. Tysons Corner, (USA, 2004), s.1.

¹¹⁷Bassiouni, M. Cherif “International Terrorism: Multilateral Conventions (1937-2001)”, (Ardsley, NY: Transnational Publishers, 2001), s.456.

oluşturulmaya çalışılan hukuksal mekanizmanın en can alıcı noktasını oluşturmaktadır,¹¹⁸

Birleşmiş Milletler sözleşmelerin temel amacı terör eylemlerini gerçekleştiren faillerin yargılanması ve cezalandırılmasıdır. Bu doğrultuda oluşturulan uluslararası hukuksal mekanizma ise terör faillerine yargılanmaktan kurtulamayacağı bir alan bırakmamak için oluşturulan “iade et ya da yargıla” sistemidir. Bu sistemin çalışması devletlerin, ulusal hukuk sistemlerindeki farklılık, sözleşmelerin gereğini uygulamadaki siyasi isteksizlikleri, sözleşme metinlerinden doğan muğlak ifadeler, devletler arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasındaki zorluklar gibi birçok nedenden dolayı çok kolay işlememektedir.¹¹⁹ Bu nedenle sözleşmelerin terörizmi önlemedeki yeterliliği genel olarak etkisiz olarak değerlendirilmektedir.

2.3.2. Mevcut Antlaşmaların Açmazları

Birleşmiş Milletler bünyesinde gerçekleştirilen sözleşme ve protokollerin tarihsel süreç içerisinde etkin bir biçimde uygulamaya konulamamıştır. Aşağıda bunun en önemli sebeplerine değinilecektir.

2.3.2.1. Kapsam Darlığı

Öncelikli olarak, sözleşme ve protokollerin imzaya açılma ve yürürlüğe girme tarihlerine bakıldığında ortalama 3–4 yıllık bir sürenin geçtiği görülmektedir. Çitlioğlu’na göre bu farklar terörizmle mücadelede Birleşmiş Milletlerin olayları yönlendirme yerine olayların arkasında kaldığını göstermektedir.¹²⁰ 1980’de imzaya açılıp 1987’de yürürlüğe giren “Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme” ve 1991’de imzalanıp 1998’de yürürlüğe giren “Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme” örneklerinde olduğu gibi 7 yıllık zaman dilimlerinin ortaya çıkması caydırıcılık ve inandırıcılık açısından bir zafiyeti ortaya çıkarmaktadır.¹²¹ Çünkü geçen bu süre zarfında imzaya açılan sözleşme yürürlüğe girmediği için belirtilen tedbirlerin alınması gecikmektedir. Özellikle terörizmle ilgili uluslararası sözleşmelerin birkaç yıl içinde yürürlüğe girdikten sonra sözleşmeye taraf ülkelerin kendi iç hukuk düzenlemelerine göre

¹¹⁸ Özdemir, **a.g.e.**, s.62.

¹¹⁹ Joyner, Christopher C. “International Extradition and Global Terrorism: Bringing International Criminals to Justice”, **Loy. L.A. Int’l & Comp. L. Rev.**, Vol: 25, 2003, s.493-494.

¹²⁰ Çitlioğlu, **age**, s. 205.

¹²¹ Çitlioğlu, **age**, s.205.

bunları yürürlüğe koymaları ve uygulamaları çok daha fazla zaman almaktadır. Bu da sözleşmelerden beklenen etkinin sağlanmasını geciktirmektedir.¹²²

Daha önce bahsedilen sözleşme ve protokoller terörizmle ilgili önemli konuları ele almalarına rağmen parçalı bir yaklaşım sergiledikleri tesbitini yapmak kanımca mümkündür. Bu sözleşmelerde herhangi bir terörizm tanımının yapılmasından ziyade; genel olarak terör örgütleri tarafından en çok kullanılan ve sonuçları itibari ile de topluma en fazla zarar veren eylemleri tanımlanmış ve yasaklanmıştır. Sözleşmeler genel olarak belirli bazı eylemlerle ilgilenmektedir ve bu eylemlerin de çoğu geçmişte gerçekleşen eylemlerin önlenmesine yöneliktir. Ancak mevcut durumda terörizmin geldiği nokta ve gelecekte bürünebileceği şekil konusunda kapsayıcı bir yaklaşım benimsendiği söylenemez. Bunda tabii ki devletlerin belirli konularda uyuşmazlık halinde olmalarının büyük payı vardır.

Söz konusu anlaşmalar devlet dışı kişileri ve faaliyetleri kapsamakta, doğrudan veya dolaylı olarak devletlerin terörizmle ilişkili sayılabilecek faaliyetleri kapsam dışında bırakılmıştır. Örneğin Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin 19. maddesine göre silahlı kuvvetlerin faaliyetleri ve resmi görevlerinin ifasında devletin askeri kuvvetlerince gerçekleştirilen faaliyetler kapsam dışında bırakılmıştır. Bunun yanında Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nde terör örgütlerinin gerçek kişiler yanında tüzel kişilerce desteklenmesinin de suç sayılması önemli bir gelişmedir ancak bu da devletleri kapsama dışında bırakmaktadır.¹²³

2.3.2.2. Suçluların Yargılanması ve İadesi Konusunda Uygulamadaki Yetersizlikler

Terörist eylemlerde bulunan kişilerin yakalanması ve adalet önüne çıkarılması terörizmle mücadelede şüphesiz önemli bir yere sahiptir. Yukarıda bahsedilen uluslararası sözleşme ve protokollerin birçoğunda terörist faaliyetlere katılan kişilerin yargılanması veya yargılanamıyorsa adil bir şekilde yargılanabileceği ülkelere iade edilmesiyle ilgili maddeler mevcuttur.¹²⁴ Ancak benzer şekilde

¹²² Mustafa Baki, **Uluslararası Terörizmle Mücadelede Birleşmiş Milletler'in Rolü ve Etkisi**, (İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2009), s.124.

¹²³ Kaya, **age**, s. 40-42.

¹²⁴ Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemlerle İlgili Sözleşme ve Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme hariç diğer tüm sözleşmelerde iade et ya da yargıla ilkesi benimsenmiştir.

devletlerin hangi durumlarda iadedden kaçınabileceğini ifade eden maddeler de mevcuttur. Bu nedenle bu alanda tam anlamıyla hukuki bir rejim oluşturduğu söylenemez.

BM Sözleşmeleri, suçlunun iade talebi reddedildiğinde suçluyu elinde bulunduran devlete yargılama zorunluluğu getirmektedir. Bu yargılama zorunluluğu da iade etmede olduğu gibi devletlerin siyasi görüşlerinden, ulusal hukuk sistemlerinden, sözleşmeleri uygulama istekleri gibi çeşitli konulardan etkilenmektedir.¹²⁵ Mevcut uluslararası anlaşmalarda terörist eylemler ciddi suçlar olarak kabul edilmiş ve devletlerin bu suçları yargılamak ve ciddiyeti nispetinde cezalandırmak üzere yerel kanunlarında gerekli düzenlemeleri yapmaya davet edilmişlerdir. Ayrıca bu anlaşmalara taraf devletler gerekli işbirliği ve yardımlaşmada bulunacaklarını beyan etmişlerdir. Ancak devletlerin hukuk sistemlerindeki farklılıklardan kaynaklanan nedenlerden dolayı işbirliğinde aksamalar meydana gelmektedir. Dolayısıyla denilebilir ki terörist suçların yargılanması genel olarak devletlerin ulusal yargı organlarına bırakılmıştır.¹²⁶

Sonuç olarak; Sözleşmelerin birçoğu ele aldıkları eylemlerin önlenmesi ile ilgili başlıklara sahip olmasına rağmen bu eylemlerin önlenmesinde yetersiz kaldıkları söylenebilir. Bu Sözleşmeler daha çok terörist eylemleri gerçekleştiren faillerin yakalanması ve yargılanması ile ilgili hükümler içermektedir. Ancak yukarıda anılan nedenlerden dolayı bu konuda da etkili bir mekanizmanın oluşturulabildiği söylenemez.¹²⁷

2.4. Kitle İmha Silahları ile İlgili 11 Eylül 2001 Öncesi Çalışmalar

Kitle imha silahlarının ve bunların fırlatma vasıtalarının yayılması, günümüzde gözle görülür bir şekilde büyüyen bir tehdit olarak değerlendirilmektedir. Soğuk Savaş döneminde caydırıcılık politikası olarak ABD ve Sovyetler Birliği'nin elinde çok

¹²⁵ Pouyan Afshar Mazandaran, "An International Legal Response to an International Problem: Prosecuting International Terrorists," **ExpressO Preprint Series Paper**, No:899, (Berkeley: Electronic Press, 2006), <http://law.bepress.com/expresso/eps/899>, [24. 04.2010]

¹²⁶ Baki, **a.g.e.**, s.125.

¹²⁷ Jennifer Trahan, "Terrorism Conventions: Existing Gaps And Different Approaches" **New England International & Comparative Law Annual**, Vol.VIII, (2002), s. 215-243.

miktarda kitle imha silahları ve özellikle de nükleer silahlar bulunuyordu. Soğuk Savaşın bitmesine neden olan Sovyetler Birliği'nin dağılması, uzun yıllar boyunca çok yüksek miktarlarda üretilen her türlü kitle imha silahı kategorisindeki nükleer, biyolojik ve kimyasal silah ve bunların yapımında kullanılan, malzeme, teknoloji ve bilgi birikimi üzerindeki otoritenin kaybolmasına neden olmuştur.¹²⁸ Devletler arasında kitle imha silahlarının yayılması önemli bir tehlikedir ancak tehlikenin boyutunu artıran, devlet dışı aktörler olarak tanımlanan terör gruplarının veya bireylerin bu kitle imha silahlarını üretme, bulundurma, sahip olma veya bunlara ulaşma fırsatlarını elde etmesidir.¹²⁹ Kaçakçılık ve bazı devletlerin, teröristler, marjinal unsurlar veya organize suç örgütleriyle işbirliği yapmaları sonucunda, söz konusu silahlara ulaşılmasının kolay hale gelmesi, bu silahların yasadışı gruplar tarafından elde edilmesi endişesini artırmaktadır. Terör örgütlerinin kitle imha silahlarını kullanma ihtimali devletleri ciddi manada endişelendirmekte ve uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmektedir.

Kimyasal, biyolojik ve nükleer silahların üretilmesini, depolanmasını ve kullanılmasını engelleyen bir dizi uluslararası anlaşma mevcuttur. Ancak bu anlaşmaların yaptırım güçleri farklılıklar göstermektedir. Bu anlaşmalardan kayda değer ilki, 1925 Cenevre Protokolü'dür. Birinci Dünya Savaşı sırasında kimyasal silahların kullanılmasına tepki olarak ortaya çıkan bu Protokol, bu silahların sadece kullanılmasını yasaklamaktadır, ancak üretilmesini ve stoklanmasını yasaklamamaktadır ve denetlememektedir. Dolayısıyla, gerek bu Protokol'e taraf olan, gerek olmayan ülkeler takip eden dönemlerde kimyasal silah kullanma yoluna gitmiştir.

Nükleer silahların üretiminin ve kullanımının tamamen yasaklandığı tek sözleşme 14 Şubat 1967 tarihli ve sadece belirli bir bölge ile sınırlı kalmıştır. Beş Latin Amerika ülkesi arasında imzalanan bu sözleşme nükleer silahların üretimini, stoklanmasını, alınıp satılmasını ve denenmesini yasaklamaktadır.¹³⁰ Fakat uygulanan uluslararası hukukta nükleer silahların kullanımını evrensel bir şekilde ve açıkça yasaklayan hiçbir antlaşma bulunmamaktadır. 1.7.1968 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Sözleşmesi (Treaty on the Non-Proliferation of

¹²⁸ Mustafa Kibaroglu, "Kitle İmha Silahları ile Terör: Kıyametin Yeni Eşiği mi?" **Avrasya Dosyası**, C:XII, No:3, (2006), s. 124.

¹²⁹ Kibaroglu, **age**, s. 132.

¹³⁰ Yücel Acer, "Uluslararası Hukuk ve Nükleer Silahlar," <http://www.usakgundem.com/yazar/31/uluslararasi-hukuk-ve-nukleer-silahlar.html>, [24.04.2010]

Nuclear Weapons) bu silahlara sahip olmayan taraf devletler için bundan sonra da sahip olmama yükümünü (2.madde) ve Sözleşmeye ek bildiri de nükleer silaha sahip taraf devletlerin bunlara sahip olmayan taraf devletlere karşı kullanmayacakları tek-tarafli yükümünü öngörmekte olup, akdi olarak genel bir kullanma yasağı söz konusu değildir.¹³¹

1996 yılında BM liderliğinde yapılan Silahsızlanma Konferansı'nda imzaya açılan Kapsamlı Nükleer Test Yasaklama Anlaşması (Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty) barışçıl amaçlarla dahi olsa her türlü nükleer patlama denemesi yapmayı yasaklamaktadır. Konferansa katılan 44 ülkeden 41'i anlaşmayı imzalamasına rağmen bugüne kadar sadece 31 ülke anlaşmayı onaylamıştır.

Kitle imha silahlarıyla ilgili yapılan diğer bir uluslararası sözleşme de Kimyasal Silahlar Konvansiyonu'dur (Chemical Weapons Convention). Ocak 1993'te imzaya açılarak Nisan 1997'de yürürlüğe giren bu sözleşme her türlü kimyasal silahın üretilmesi, depolanması ve kullanılmasını yasaklamaktadır. Bu anlaşmaya taraf olan tüm ülkeler belirli bir program dahilinde ellerinde bulunan kimyasal silahları imha etmeyi ve bu gibi silahların yapımında kullanılabilecek madde ve tesisleri etkin ve kapsamlı denetimlere açmayı taahhüt etmektedir. Sözleşmeye 174 ülke taraftır.

Biyolojik silahlarla ilgili yapılan Biyolojik Silahlar Konvansiyonu da (Biological Weapons Convention) 1975 yılında yürürlüğe girerek 141 ülke tarafından onaylanmıştır. Bu Konvansiyon da Cenevre Protokolü gibi kullanımı yasaklamakta, ancak savunma amaçlı üretimi, bulundurmaya ve stoklamaya yasaklamamakta ve denetlememektedir.

Nükleer silahların meşruiyetine dair tartışmalar 1990'lı yıllarda artmaya başlamış ve konu BM Genel Kurulu'nun da gündemine alınmıştır. Genel Kurul yapılan oylama neticesinde (78 olumlu, 43 olumsuz, 38 çekimser) aldığı 49/75 K sayılı ve 15.12.1994 tarihli Karar ile konuyu Uluslararası Adalet Divanı'na taşımaya ve bu konu ile ilgili görüşünü almaya karar vermiştir. Genel Kurul'un Divan'a yönelttiği soru şu şekildedir: "Uluslararası hukukta herhangi bir durumda nükleer silahların tehdidine ya da kullanılmasına izin verilmekte midir?"¹³²

¹³¹ Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk**, (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2006), s. 586.

¹³² Metnin orijinali: "Is the threat or use of nuclear weapons in any circumstance permitted under international law?"

Divan nükleer silahlar aracılığıyla, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 2. madde, 4. paragrafına aykırı olan ve meşru müdafaa ile ilgili 51. maddenin bütün gereklerini yerine getiremeyen bir kuvvet kullanma tehdidi ya da kuvvet kullanımının hukuka aykırı olduğunu oybirliğiyle kabul etmiştir. Ancak Divan 7'ye karşı 7 ve Başkan'ın ağırlıklı oyuyla uluslararası hukukun bugünkü durumunu ve elindeki olgusal verileri göz önüne alarak, doğrudan doğruya bir devletin varlığını sürdürmesinin tehlikede olduğu meşru müdafaanın olağanüstü koşullarında nükleer silah tehdidi ya da kullanımının hukuka uygun ya da hukuka aykırı olup olmadığı konusunda kesin bir sonuca varamamıştır.¹³³ Dolayısıyla Divan nükleer silahların kullanımının veya kullanma tehdidinin her durumda yasaklandığı hükmünü vermemiştir.

¹³³ Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion of (08.07.1996)

3. 11 EYLÜL 2001 SONRASI BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN TERÖR POLİTİKALARI

11 Eylül 2001’de Amerika’da Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a yönelik terörist saldırılar tarihin en büyük terörist saldırısı olarak nitelendirilmiştir. Saldırının ardından Başkan Bush, 15 Eylül 2001 tarihinde yaptığı konuşmasında şu açıklamalarda bulunmuştur: “Savaştayız; teröristler tarafından Amerika’ya açılan bir savaş var¹ ve buna cevap vereceğiz. Bunları kimlerin yaptığını bulacağız ve onları saklandıkları delikten çıkartarak adalete teslim edeceğiz.”² Başkan Bush, 20 Eylül 2001’de Kongre’ye hitaben yaptığı konuşmasında ise her ulusa ABD ile birlikte terörizme karşı savaş çağrısında bulunmuştur. “Ya bizimle birliktesiniz, ya teröristlerle” diyerek teröristleri destekleyen ve ülkesinde barındıran her ülkenin ABD tarafından bir düşman rejim olarak sayılacağını belirtmiştir.³ Olay, bir ülkenin iç güvenlik sorunu olmaktan çıkmış ve bütün dünyayı kapsayan küresel bir tehdit haline gelmiştir; bu durum ülkeleri sınırlarının ve ulusal çıkarlarının ötesine bakmaya, politikalarını diğer ülkelerin politikalarıyla uyumlu hale getirmeye, onlarla işbirliği yapmaya zorlamıştır.

Yaşanan gelişmeler birleşmiş Milletlerinde gündemine oturmuş ve uluslar arası arenada işbirliğini artırıcı somut adımlar atma çabası içerisine girmiştir.

¹Belirtilen “savaş” kavramı, uluslararası hukuk açısından bir savaş değildir. Çünkü saldırıyı gerçekleştiren terörist, bir devlet değildir. Burada “savaş” olgusu bu mücadelenin, bundan böyle sadece bir iç güvenlik sorunu olarak algılanmayacağını belirtmek için kullanılmaktadır. □İçinde silahlı kuvvetlerin ve askerlerin yer alacağı yeni terörle mücadele konsepti ortaya çıkacak; askeri eğitim, doktrin ve örgütlenmenin içine asimetrik savaş da dahil olacaktır, daha detaylı bilgi için bkz, Enver Bozkurt, **Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı**, (Ankara: Nobel Yayınları, 2003), s. 206.

² Sertaç H. Başeren, “ Uluslararası Hukuk Açısından Amerika Birleşik Devletlerinde Gerçekleştiren Terörist Saldırıları ve Yol Açtığı Gelişmeler Üzerine bir Değerlendirme”, **Prof. Dr. Vecdi Aral’a Armağan**, (Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2001), s.70

³ **Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11**, Weekly Comp. Pres. Doc., Cilt 37, 2001, s. 1349, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/0920-8.html>, [04.03.2010]

3.1.Güvenlik Konseyi'nde Alınan Kararlar

Güvenlik Konseyi zaman içerisinde belirli terör eylemlerini kınayan bir dizi karar almıştır. Özellikle 11 Eylül saldırılarından hemen sonra kabul edilen ve bu saldırıları kınayan 1368(2001) sayılı Karar'a benzer şekilde birçok karar kabul edilmiştir. Bunlardan bir kısmı şu şekildedir: Endonezya-Bali'de 12 Ekim 2002'deki bombalı saldırıları kınayan 1438(2002) sayılı Karar, Rusya-Moskova'da 23 Ekim 2002'de meydana gelen rehin alma olayını kınayan 1440(2002) sayılı Karar, 28 Kasım 2002'de Kenya-Kikambala'da bir otelin bombalanmasını ve Mombasa'dan kalkan bir İsrail uçağına saldırı teşebbüsünü kınayan 1450(2002) sayılı Karar, Kolombiya-Bogota'da 7 Şubat 2003'te meydana gelen bombalı saldırıyı kınayan 1465(2003) sayılı Karar, Türkiye-İstanbul'da 15 ve 20 Kasım'da meydana gelen sinagoglar, HSBC bankası ve İngiliz Konsoloslugu'na karşı yapılan saldırıları kınayan 1516(2003) sayılı Karar ve İspanya-Madrid'de 11 Mart 2004'te düzenlenen bombalı saldırıları kınayan 1530(2004) sayılı Karar. Bu Kararlarda Konsey benzer kınama ifadelerini kullanmış ve devletleri sorumlularının adalet önüne çıkarılması için işbirliğine çağırmıştır.

3.1.1. Uluslararası Terörizme Karşı Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi

Uluslararası terörizmin önlenmesine yönelik çabalar özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra daha ciddi olarak ele alınmaya başlamıştır. BM Güvenlik Konseyi 11 Eylül saldırılarından hemen sonra 12 Eylül 2001 tarihinde 1368 sayılı Kararı kabul etmiştir. Bu Karar'da saldırılar kınanmış⁴, bu saldırıları gerçekleştirenlerin ve organize edenlerin adalet önüne çıkarılması için tüm devletler birlikte çalışmaya davet edilmişlerdir. Bu Karar'ın önemli bir özelliği de BM Şartı'nda yer alan bireysel ve kolektif meşru müdafaa hakkına atıfta bulunmasıdır. Bu atıfla birlikte saldırıları gerçekleştirenlere karşı bireysel veya kolektif olarak silahlı bir mücadeleye girişileceğinin sinyalleri verilmiştir. Ruperez'e göre bu Karar terörizmle mücadelede kuvvet kullanımını meşru hale getirmiştir.⁵ Her ne kadar Güvenlik Konseyi'nin 11 Eylül'den iki aydan az bir süre önce aldığı 1363(2001)

⁴S/RES/1368(2001), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>, [01.05.2010]

⁵ Javier Ruperez, "The United Nations In The Fight Against Terrorism," http://huwu.org/sc/etc/documents/tokyo_lecture.pdf, s.13, [12.03.2010]

sayılı Karar'da Afganistan'daki durum uluslararası barış ve güvenliğe tehdit olarak değerlendirilmiş olsa da Subedi'ye göre 1368(2001) sayılı Karar'da 11 Eylül saldırılarına karşılık verme adına BM Şartı VII. Bölüm altında Birleşmiş Milletler'i harekete geçirme ihtimali aranmıştır.⁶

1368(2001) sayılı Karar'ın üzerinden çok geçmeden 28 Eylül 2001 tarihinde 1373 sayılı Karar Konsey tarafından kabul edilmiştir. Bu karar BM Şartı'nın uluslararası barış ve güvenlikle ilgili VII. Bölüm'ü⁷ uyarınca tüm devletlere bağlayıcı birtakım yükümlülükler getirdiği için Birleşmiş Milletler'in terörizmle mücadele sürecinde önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir.⁸

Güvenlik Konseyi'nin 1373(2001) sayılı Kararı'nın giriş bölümünde, BM Sözleşmesi'nce tanınan şahsi ve toplu halde meşru müdafaa hakkına ve terörist eylemlerin uluslararası barış ve güvenliğe karşı yaptığı tehdit ile her türlü vasıtayı kullanarak mücadele etmeye yaptığı vurgu yeni bir tartışma yaratmıştır. Bu tartışma "her türlü vasıta"dan tam olarak neyin ifade edilmek istendiğinin belirsizliği ve özellikle meşru müdafaa hakkının ne zaman ve kime karşı, nasıl kullanılacağı ile ilgilidir. Subedi'ye göre Afganistan ile ilgili özel bir atıf olmadan bu denli geniş bir ifade, terörizmi dünya genelinde kontrol altına almak ve belki de terörist şebekelere olası bir ABD askeri müdahalesine zemin hazırlamak amacıyla kullanılmıştır.⁹

Güvenlik Konseyi bu Karar'da da 1267(1999), 1333(2001) Kararlarında olduğu gibi yine mali hükümlere yer vermiş ve terör örgütlerinin finans kaynaklarının engellenmesine verdiği önemi bir kez daha yinelemiştir. Buna göre Konsey tüm devletlerin; terörist faaliyetlerin finansmanı ile mücadele edeceklerini¹⁰, kendi vatandaşları tarafından veya kendi topraklarında terörist faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması amacıyla fonlar oluşturulmasını suç haline getireceklerini terörist faaliyetleri gerçekleştirenlerin veya teşebbüs edenlerin veya bunu kolaylaştıranların doğrudan veya dolaylı olarak sahip oldukları fon ve diğer

⁶ Subedi, Surya P. "The Un Response To International Terrorism In The Aftermath Of The Terrorist Attacks In America And The Problem Of The Definition Of Terrorism In International Law," **International Law Forum Du Droit International** 4, 2002, s.160.

⁷ Bu bölüm "Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler" başlığını taşımaktadır.

⁸ Eric Rosand, "Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee, and the Fight against Terrorism," **The American Journal of International Law**, Vol. 97, No:2, (April 2003), s. 333.

⁹ Subedi, **age**, s. 160.

¹⁰ **S/RES/1373** (2001), <http://daccess-dds.ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>, [24.04.2010]

malvarlıklarını ivedilikle donduracaklarını, vatandaşlarının veya topraklarında bulunan kişi veya kurumların anılan faaliyetlere yönelik para, mal veya diğer ekonomik kaynaklar temin etmesini yasaklayacaklarını kararlaştırmaktadır.

Karar'ın 2. paragrafında ise daha çok terörist eylemlere katılanlara yönelik önlemler ve yaptırımlar ele alınmıştır. 2. paragrafta göre Konsey tüm devletlerin; aktif veya pasif olarak terörist eylemlere karışan kişi veya kuruluşlara her ne şekilde olursa olsun destek vermekten kaçınacaklarını, bilgi alışverişi yoluyla diğer devletlerin önceden uyarılması da dâhil olmak üzere terörist eylemlerin işlenmesini önlemek için gerekli adımları atacaklarını, terörist eylemleri finanse eden, planlayan, kolaylaştıran, destekleyen veya işleyenlerin sığınma taleplerini reddedeceklerini, anılan eylemlerin başka devletlere yönelik olarak gerçekleştirilmesinin önlenmesi için kendi topraklarının kullanılmasına izin vermeyeceklerini, bu eylemlerde bulunanların adalet önüne çıkarılmasını ve bu eylemlerin iç hukuktaki kanun ve diğer düzenlemelerde ağır cezayı gerektiren suç olarak kabul edilmesini garanti edeceklerini, terörist eylemlerin finanse edilmesi veya desteklenmesi konusunda soruşturma veya kovuşturma ile ilgili karşılıklı olarak azami yardım yapacaklarını, etkili sınır kontrolü, kimlik ve seyahat belgelerinin kontrol edilmesi, hileli bir şekilde kullanılmasının engellenmesine yönelik tedbirler alınmasıyla teröristlerin veya terörist grupların hareketlerinin önlenmesini kararlaştırmaktadır.

Devletlerarası işbirliğinin artırılması ve gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması hususu 3. paragrafta ele alınmıştır. Konsey devletleri; terörist şahıs ve şebekelerin faaliyetleri, silah ve patlayıcı kaçakçılığı, kitle imha silahlarının terörist grupların eline geçmesi tehdidi konularında bilgi alışverişini artırmaya, terörist eylemlerin engellenmesi amacıyla idari ve hukuki konularda işbirliği yapmaya, bu konuda ikili ve çoklu anlaşmalar ve düzenlemeler yapmaya ve daha önce terörizm ile ilgili yapılmış olan uluslararası sözleşme ve protokollere en kısa sürede taraf olmaya çağırılmaktadır.

1373 sayılı Karar herhangi bir terör tanımı yapmaktan daha çok devletlerin terörizmle uluslararası düzeyde mücadele etkinliklerinin artırılması için gerekli hukuki ve idari düzenlemeleri yerine getirmelerini amaçlamıştır. Aynı zamanda bu Karar belirli bir ülke veya terör örgütleri üzerinde odaklanmak yerine global düzeyde terörizmin kontrol altına alınması için uluslararası önlemler getirmeyi amaçlamıştır.

Buradaki hedef belirli olaylarla ilgilenmek yerine devletlerin geleceğe dönük olarak bir terörle mücadele stratejisi geliştirmeleridir.¹¹

3.1.2. Devletlerin Terörizmle Mücadele Kapasitelerinin Artırılması

Birleşmiş Milletler ülkeler nezdinde meydana gelen koordinasyon eksikliklerini ve iç hukuk düzenlemeleri noktasında paralel hareket edilmesi noktasında eksiklikleri gidermek amacıyla amacı sadece terör ve terörizm eksenli bir takım tartışmalar sonrasında genel kurul ve güvenlik konseyinin alacağı kararlara zemin hazırlamak olan terörle mücadele komitesi oluşturma yoluna gitmiştir.

3.1.2.1. Terörizmle Mücadele Komitesi'nin Amacı ve Yapısı

1373 sayılı Karar'ın 6.paragrafına¹² binaen Güvenlik Konseyi'nin tüm üyelerinin katılımıyla bu kararın uygulanmasını izlemek amacıyla¹³ Terörizmle Mücadele Komitesi (Counter Terrorism Committee) olarak adlandırılan bir Komite kurulmuştur. Terörle Mücadele Komitesi (TMK) herhangi bir yaptırım organı olma ve terörist kişi ve örgüt listesi oluşturma amacı taşımazken, Komite'nin ana hedefi devletlerin terörizmle mücadele kabiliyetlerinin artırılması şeklinde açıklanmıştır. Komite belirli ülkeler üzerinde yoğunlaşmak yerine bütün üye ülkelerle 1373 sayılı Karar'da ele alınan konularla ilgili gerekli önlemler alınıncaya kadar diyalog kurma amacındadır.¹⁴ Diğer bir ifadeyle TMK'nin amacı devletlerin raporlarını bildirerek terörizmle mücadelede hangi aşamada olduklarını öğrenmelerini sağlamak ve bu alanda daha etkili mücadelenin sağlanabilmesi için yetenek ve kapasitelerini geliştirmektir.¹⁵

Teknik yardım TMK'nin faaliyetinin en önemli unsurlarından biridir. 1373(2001) sayılı Karar'ın uygulanmasını kolaylaştıracak her türlü teknik yardım devletlerin terörizme karşı kapasitelerini artırmayı amaçlamaktadır. Aslında TMK teknik yardım

¹¹ Subedi, **age**, s. 160.

¹² 1373(2001) Madde 6: Uzmanların yardımıyla, bu karara uyulup uyulmadığını gözlemlemek amacıyla Geçici 28 inci usul kuralı doğrultusunda, Güvenlik Konseyi bünyesinde konseyin tüm üyelerinin katılımıyla bir komite oluşturulmasına karar vermektedir ve bu kararın kabulünü takip eden 90 gün içerisinde ve sonrasında da komite tarafından tayin olunacak zaman çizelgesi dâhilinde, bu Kararın hükümlerinin yerine getirilmesinde elde edilen gelişmelerin komiteye bildirilmesi hususunda devletlere davette bulunmaktadır.

¹³ Konsey kararlarının BM üyesi her devlet için bağlayıcı olduğu, diğer bir ifadeyle bu Karar'a uyulmasının zorunlu olduğu unutulmamalıdır.

¹⁴ Rosand, **age**, s. 335.

¹⁵ İbrahim Kaya, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, (Ankara: USAK Yayınları, 2005), s. 111.

konusunda devletlere doğrudan destek vermemektedir. Bu konuda Komite'nin fonksiyonu yardım talep eden ve yardım öneren devletler arasında koordinasyon sağlamaktır. Uluslararası ve bölgesel örgütlerle de teknik yardım programları ile ilgili işbirliği yapmak da Komite'nin faaliyetleri arasındadır.

Terörle Mücadele Komitesi üç alt komiteden oluşmaktadır. Bu komitelerin görevi BM Genel Sekreterliği tarafından görevlendirilen bir uzman grubunun yardımıyla devletler tarafından Komite'ye gönderilen raporların incelenmesidir. İnceleme esnasında raporu görüşülen devlet bu aşamada alt komiteye davet edilebilir. Alt komite incelemeler sonunda görüşlerini içeren yazıları hazırladığında bunlar onay ve dağıtım için TMK'ne gönderilir.

1373(2001) sayılı Karar'ın sınır güvenliğinden terörün finansmanının önlenmesine, silah kaçakçılığıyla mücadeleden yasal düzenlemeler yapılmasına kadar geniş bir perspektife sahip olmasından dolayı TMK devletlerin Karar'da öngörülen düzenlemeleri gerçekleştirme kapasitelerinin üç aşamada değerlendirilmesine karar vermiştir. İlk olarak A Aşaması'nda Komite devletlerin 1373 sayılı Karar'ın tüm yönlerini kapsayan yasama faaliyetlerini ortaya koymalarını ve terörizmle ilgili mevcut uluslararası sözleşme ve protokollere taraf olmalarını kararlaştırmıştır. Bunun yanında Komite devletlerin terörizmin finansmanının önlenmesi için etkili idari düzenlemeleri yapmaları konusunda görüş birliğine varmıştır. TMK'deki uzmanların devletlerin ilettikleri raporlardan 1373 sayılı Karar'da ifade edilen tüm konularla ilgili yeterli yasal düzenlemeler yapıldığı kanaatine varmaları halinde ikinci aşama olan B Aşaması'na yoğunlaşmaları söz konusu olacaktır.¹⁶ B Aşaması'nın aktif ve pasif olarak terörün desteklenmesinin engellenmesine yönelik olduğu söylenebilir. Buna göre (1) 1373 sayılı Karar'ın tüm yönlerini kapsayan idari mekanizmalara sahip olunması, (2) terörle mücadele faaliyetleri için hükümetler nezdinde etkili bir koordinasyon mekanizması oluşturulması, (3) ikili, bölgesel ve uluslararası seviyelerde bilgi alışverişi de dâhil olmak üzere işbirliğinde bulunulması amaçlanmaktadır.¹⁷

A ve B Aşamalarındaki düzenlemelerin belirli bir seviyeye gelmesinin ardından üçüncü aşama olan C Aşaması'nda Komite'nin teröristleri ve terörü destekleyenlerin

¹⁶ Rosand, *age*, s. 335-336.

¹⁷ Cortright, David, George A. Lopez. *Uniting Against Terror: Cooperative Nonmilitary Responses To The Global Terrorist Threat*, (Massachusetts: MIT Press, 2007),s. 31.

adalet önüne çıkarılıp etkin bir şekilde yargılanabilmeleri için oluşturulan yasal ve idari düzenlemelerin uygulanmasına yoğunlaşması beklenmektedir.¹⁸ Karar'da belirtildiği üzere ülkeler TMK'ne Karar'da ifade edilen önlemlerin ne derece alınabildiği, bu konuda ne ölçüde kaynaklara sahip olduklarını içeren raporları göndermek durumundadırlar. Bu raporlar genel olarak Mali kaynakların kontrolü, Yasama, Gümrükler, Göç, Suçluların iadesi, Polis ve hukukun uygulanması, Silah kaçakçılığı, alanlarında terör eylemlerine karşı önlemleri içermektedir:

30 Eylül 2004 itibariyle 191 devletin ilk tur raporlarını TMK'ne sunduğu görülmektedir. Ancak ilerleyen raporlarda bu sayının azaldığı görülmektedir. 160 üye devlet ikinci, 117 üye devlet üçüncü ve 49 üye devlet dördüncü raporunu Komite'ye sunmuştur.¹⁹ 2009 yılı itibariyle de 70 ülke beşinci tur ve sadece 14 ülke altıncı tur raporlarını Komite'ye sunmuştur.²⁰ TMK 8'i üye devletler tarafından gönderilen raporların değerlendirilmesi 2'si Komite'nin teknik yardım programının koordine edilmesi ile görevli toplam 10 uzmana sahiptir. Dolayısıyla 8 uzmanın üye devletlerden gelen 600'den fazla raporu değerlendirip ilgili alanlardaki yasal ve uygulama eksikliklerini bildirmesi uzun ve ciddi çalışma gerektiren bir süreçtir.

Güvenlik Konseyi 1373(2001) sayılı Karar'ın üzerinden çok geçmeden terörizmle mücadelede global çabalarla ilgili bir deklarasyon içeren 1377(2001) sayılı Karar'ı kabul etmiştir. Devletlerin 1373(2001) sayılı Karar'da belirtilen önlemleri yerine getirmeleri ve bu konuda birbirlerine yardımcı olmaları istenmesinin yanı sıra teröristlere ve bunlara yardımcı olanlara mali yardım, sığınma gibi her türlü yardımdan kaçınmaları yönündeki yükümlülükleri vurgulandığı 1377(2001) sayılı Karar'da Konsey TMK'nin çalışmalarından duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Bunun yanı sıra birçok devletin 1373(2001) sayılı Karar'da belirtilen yükümlülüklerin uygulanmasında yardıma ihtiyacı olduğunu belirten Konsey, devletleri hangi alanlarda desteğe ihtiyaç duyduklarına ilişkin TMK'ni bildirmeye davet etmiştir. 1377(2001) sayılı Karar TMK'ne de bazı ek görevler belirlemiştir. Buna göre; TMK devletlerin hangi alanlarda desteğe ihtiyaç duyduklarını araştıracaktır. Bunun yanında; 1373(2001) sayılı Karar'ın kapsadığı alanlarla ilgili olarak model kanunların hazırlanması da dâhil olmak üzere etkili yöntemlerin ve bu

¹⁸ Rosand, *age*, s. 336.

¹⁹ S/2004/820, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/557/87/PDF/N0455787.pdf?OpenElement>, [21.05.2010]

²⁰ <http://www.un.org/sc/ctc/countryreports/Creports.shtml>, [18.04. 2010]

Karar'ın uygulanmasını kolaylaştıracak teknik, mali, yasal, idari ve mevcut diğer yardım programlarının ve bu programlar arasındaki ilişkinin sağlanması için bölgesel ve uluslararası örgütlerle işbirliği halinde araştırmalar yapmak da TMK'nin faaliyet alanına dâhil edilmiştir.²¹

3.1.2.2. Terörizmle Mücadele Komitesi'nin Karşılaştığı Güçlükler

Terörizmle Mücadele Komitesi'nin terörizme karşı verilen mücadelede ne derece doğrudan bir etkiye sahip olup olmadığı hem BM bünyesinde hem BM dışında akademisyenler tarafından tartışılmaktadır. Rosand'a göre bu sorunun cevabı olumludur ancak henüz yeterli düzeyde ve nitelikte değildir. TMK'nin amacı teröristleri veya bunlara yardım eden devletleri belirlemek veya belirli terörist faaliyetlere cevap vermekten çok terörizmle mücadele etmek için gerekli altyapıların geliştirilmesi olduğundan bu çabaların zaman alması kaçınılmazdır. Aynı zamanda uluslararası toplumun da bu süreci istenilen seviyeye gelene kadar desteklemesi gerekmektedir. Dolayısıyla şu ana kadar geçen görece kısa bir süre içerisinde TMK'nin başarısız olduğunu iddia etmek aceleci bir cevap olacaktır.²²

TMK 2004 yılında hem Komite'nin hem de BM üyesi devletlerin 1373(2001) sayılı Konsey Kararı'nın uygulanmasına ilişkin karşılaştıkları problemleri belirlemeye çalışan bir rapor hazırlamıştır.²³ 6 bölümden oluşan raporun 2. bölümünde devletlerin 1373(2001) sayılı Karar'ı uygulamalarındaki zorluklar ele alınırken 5. bölümde de TMK'nin yapısından ve uygulamalarından bahsedilmektedir. Buna göre öncelikli olarak Komite'nin çalışma yöntemini oluşturan A, B ve C aşamalarını tekrar değerlendirilmelidir. Komite'ye göre böyle bir sınıflandırma üye devletler tarafından, terörizmle mücadele alanındaki performanslarının Komite tarafından değerlendirilmeye tabi tutulduğu şeklinde algılanmaktadır. Bunun yanı sıra bu yöntem 1373(2001) sayılı Karar'ın uygulanmasında devletlerin gerçek durum veya çabalarını net bir şekilde ortaya koymamaktadır. Ayrıca bunlara ek olarak; bir devletin A veya B veya C aşamalarında olduğunu tespit edilmesi için açık ve net bir prosedür veya kriter olmaması Komite'nin çalışmasında bir zorluklara neden

²¹ **S/RES/1377**(2001), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/633/01/PDF/N0163301.pdf?OpenElement>, [03.05.2010]

²² Rosand, **age**, s. 337.

²³ **S/2004/70**, Report by the Chair of the Counter-Terrorism Committee on the problems encountered in the implementation of Security Council resolution 1373 (2001), <http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/founding/s-2004-70.pdf>, [08.05.2010]

olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı Komite bu yöntemin tekrar gözden geçirilmesi gerektiği görüşündedir.²⁴

Bu görüş ışığında 2006 yılında Komite'nin çalışma yöntemlerinde bir kısım güncellemeler yapılmıştır. "Komite'nin Güncel Çalışma Metotları"²⁵ başlığını taşıyan belgeye göre yeni çalışma metotları ülke raporlarından çok devletlerin uygulamalarına yoğunlaşacaktır. Bunun en temel aracı da Direktörlük tarafından hazırlanan, Komite tarafından değerlendirilen ve ilgili ülke ile paylaşılan raporlardır.²⁶ Bu raporlar devletlerin 1373(2001) sayılı Kararı uygulamalarının açık, saydam ve kapsamlı bir analizini içermektedir. Güncel çalışma metotları ayrıca her devlete bu konudaki uygulamalarını geliştirmek için Komite ile birlikte belirli periyotlarla çalışma olanağı sunmaktadır. Bu periyotlar sonunda devletlerin bulunduğu durum tekrar gözden geçirilecektir.

TMK'nin iyi niyetli çalışmalarına rağmen sürecin bir kısım zorluklarla karşılaştığını söylemek mümkündür. Bu zorluklarda ilki mali kaynaklarla ilgilidir. TMK'nin faaliyetlerinin yürütülmesi Birleşmiş Milletler'e ciddi mali yükler getirmiştir. Örneğin TMK'nin faaliyetlerinin yürütülmesi için büyük önem arz eden ülke raporlarının altı BM resmi diline çevrilmesi gerekmektedir. Bu raporların çevirilerinin doğru ve seri bir şekilde yapılabilmesi için BM Sekreterliği bu raporların bir kısmın dünya genelindeki BM bürolarında bulunan çevirmenlere göndermiştir. Bunun yanı sıra Komitenin ve alt komitelerin toplantı tutanaklarının da bu dillere çevrilmesi gerektiği için birçok çevirmen bu iş için görevlendirilmiştir. Bunun da ciddi bir maliyet getireceği ortadadır. TMK'ne ilk iki yılı olan 2002-2003 yılları arasında 11 milyon dolar harcama yapılmıştır. Rosand'a göre 11 Eylül'ün hemen sonrasında birinci gündem maddesi olan teröre karşı başlatılan mücadele zaman geçtikçe yerini başka önceliklere bırakma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Dolayısıyla Komite'ye ayrılan ödeneğin yeterli olmaması durumunda sürecin tam olarak başarıya ulaşması mümkün görünmemektedir.²⁷

Rosand'a göre TMK'nin diğer bir dezavantajı da BM üyesi devletlerin üzerinde anlaştıkları ortak bir terörizm tanımı olmaması ile ilgilidir. Aslında TMK'nin amacı

²⁴ S/2004/70/Annex V(A.1),

²⁵ **Terrorism Committee's Updated Working Methods**, (2006),
<http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/workingmethods-2006-10-17.pdf>, [08.05.2010]

²⁶ Preliminary Implementation Assessment (PIA)

²⁷ Rosand, **age**, s. 338.

herhangi bir terörizm tanımı yapmak değildir. Terörizmle mücadele için gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılmasını sağlamak ve devletlere bu yönde yardıma bulunmak Komite'nin öncelikleridir. Ortak bir terörizm tanımı oluşturma çabalarını Genel Kurul'a bırakan Komite'nin her devlete terörizmle mücadele ederken kime karşı mücadele edeceğini belirleme serbestisi getirdiği söylenebilir. Zira 1373 sayılı Karar'ın 2. paragrafında Konsey devletlerin terörist faaliyetleri planlayanların, bunlara yardım edenlerin, finanse edenlerin ve bu faaliyetleri gerçekleştirenlerin sığınma taleplerini reddetmeleri gerektiğini ve bu tür faaliyetleri önlemeleri gerektiğini kararlaştırmıştır. Ancak hangi devletin kime karşı bu önlemleri alacağı hakkında bir açıklık yoktur. Dolayısıyla zaman içerisinde birçok devletin mücadele ettiği bir terör örgütüne kimi devletlerin terör örgütü nazarıyla bakmama durumu ortaya çıkabilecektir. İşte bu noktada TMK faaliyetlerini ortak bir tanım geliştirme üzerine yoğunlaştırırsa aslı önceliklerini ihmal etme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir.²⁸

TMK'nin terörizmle mücadele ederken insan haklarına gerekli özeni gösterme hassasiyetini koruması gerekmeyle birlikte Komite'nin geniş ölçüde sahip olduğu desteği kaybetme riski de bulunmaktadır. Komite'nin sahip olduğu desteğin öncelikli nedeni devletlerin Komite'yi bir tehlike olarak görmemeleridir. Zira Komite'nin terörle mücadele etmede gevşeklik gösteren ve hiçbir faaliyette bulunmayan devletleri belirleyip yaptırımlar uygulamak değil bu alanda devletlerin kapasitelerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Bu nedenle eğer TMK bu dengeyi gerektiği şekilde koruyamaz ise BM üyesi devletlerden gördüğü geniş desteği kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.²⁹

3.1.2.3. Terörizmle Mücadele Komitesi İcra Direktörlüğü

Terörizmle Mücadele Komitesi göreve başladığı ilk yıllarda sınırlı sayıda uzmana ve yardımcı personele sahipti. 2003 yılının sonlarına doğru Komite üyesi ülkelere bir kısmı Komite'deki bu tür eksikliklere dikkat çekmiş ve 19 Şubat 2004 tarihinde "Komitenin Yeniden Canlandırılması" başlıklı raporu³⁰ Güvenlik Konseyi'ne sunmuş ve bu rapor görüşülerek 1535(2004) sayılı Karar'ın kabulüyle Terörizmle Mücadele Komitesi İcra Direktörlüğü (TMKİD) kurulmuştur. Bir Genel Sekreter

²⁸ Rosand, *age*, s. 340.

²⁹ Rosand, *age*, s. 340.

³⁰ **S/2004/124** "Proposal for the Revitalisation of the Counter-Terrorism Committee", <http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/S-2004-124.pdf>, [03.05.2010]

Yardımcısı'nın Başkanlık yaptığı TMKİD, raporda belirtildiği gibi 1373 sayılı Karar'ın uygulanmasını değerlendirirken, üye devletlere teknik yardım sağlarken ve uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu teşvik ederken üye devletlerle iletişim sağlanmasında aktif bir şekilde rol almaya başladığı için kaçınılmaz olmuştur. TMKİD genel olarak Komite'ye çalışma çerçeveleri sunmak, alınan kararları uygulamak, devletler ve uluslararası örgütlerle işbirliği çerçeveleri geliştirmekle görevlidir.

TMK'nin gönderilen raporlar üzerinden ülkelerin terörizmle mücadelede ne tür değişimler ve gelişmeler kaydettiklerini takip etmesinin pek etkili olmadığından yukarıda bahsedilmişti. Görevinin ilk üç yılında TMK daha çok devletlerin raporları üzerinden çalışmakta ve bu da devletlerin terörizmle mücadele yükümlülüklerinin ne kadarını yerine getirebildiklerinin belirlenmesinde aksaklıklara yol açmaktaydı. Bunun üzerine 2005 yılında Terörle Mücadele Komitesi İcra Direktörlüğü Fas, Arnavutluk, Kenya, Tayland, Makedonya ve Ürdün'ün de içinde bulunduğu bir kısım ülke ziyaretleri gerçekleştirmeye başlamıştır.³¹

Bu tarihten sonra da ülke ziyaretlerine devam eden Direktörlük Asya, Afrika ve Avrupa kıtasındaki birçok ülkeden Latin Amerika'ya ve Pasifik'teki ada ülkelerine kadar geniş yelpazede çalışmalarını sürdürmüş ve bu ziyaretler neticesinde elde edilen verileri 2008 yılında bir rapor olarak Güvenlik Konseyi'ne sunmuştur.³² Raporda özellikle 1373(2001) sayılı Karar'da belirtilen terörizmle mücadeleye ilişkin yasal düzenlemeler, terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik politikalar, sınır kontrolleri, kolluk kuvvetleri, uluslararası işbirliği ve insan haklarının korunması gibi konular ele alınmıştır. Rapora göre her ne kadar ülkelerin birçoğunda terörizme ilişkin suç faaliyetleri ile ilgili geniş cezai yaptırımlar belirlenmiş olsa da bu düzenlemeler yeterli anlaşılabilirliğe ve kapsayıcılığa sahip değildir. Bu nedenle ülkeler terörist faaliyetleri işleyenlerin adalet önüne çıkarıldığı ve işledikleri suçların ağırlığına göre cezaların tayin edildiği tam, açık ve kapsayıcı hukuki düzenlemeler geliştirmelidirler. Rapora göre bu konuda en az gelişmeyi gösteren ülkeler Afrika, Doğu ve Güneydoğu Asya'daki ülkelere olmaktadır.³³

³¹ Cortright, Lopez, **age**, s. 26.

³² **S/2008/379**, (Global survey on implementation of resolution) 1373(2001) <http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/GIS2008.pdf>, [03.05.2010]

³³ **age**, para.140-143

Terörizmin finansmanının önlenmesi ile ilgili olarak da raporda, her ne kadar hemen her ülkenin finansal sistemlerinin kötüye kullanılmasını önlemeye yönelik yasal düzenlemeleri olsa da bu düzenlemelerin terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik yeterli olmadığı belirtilmektedir. Özellikle Doğu ve Batı Afrika, Pasifik adaları bölgesi, Güneydoğu Asya ve Latin Amerika ülkeleri bu konuda oldukça geride bulunmaktadır. Ayrıca çok az ülkede teröristlerin fon ve mal varlıklarının dondurulmasıyla ilgili yasal düzenlemeler bulunduğu belirtilmektedir.

1390(2002) sayılı Karar Taliban'ın daha önce alınan 1267(1999), 1333(2000) ve 1363(2001) sayılı Kararlarda belirtilen çağrılara uymaması ve Usame Bin Ladin ve El-Kaide örgütüne kontrolü altındaki topraklarda barınma olanağı sağlamaya devam etmesi üzerine birtakım ek önlemler almak üzere kabul edilmiştir. Uluslararası terörizm faaliyetlerinin uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği yinelenen bu Kararda BM Şartı VII. Bölüm uyarınca kabul edilmiştir.

Kararın 1. paragrafında; Taliban ve El Kaide'nin mali kaynak ve mal varlıklarının dondurulmasına ilişkin 1333(2000) sayılı Karar'ın 8(c) ve 1267(1999) sayılı Karar'ın 4(b) paragraflarının bu Karar'ın 2. paragrafı ile uyumlu bir şekilde devam etmesine ancak 1267(1999) sayılı Karar'ın 4(a) paragrafı ile Taliban'ın kontrolündeki topraklara uygulanan uçuş ambargosunun kaldırılmasına karar verilmiştir. Konsey'in 1267(1999)sayılı Karar'ın 4(b) ve 1333(2000) sayılı Karar'ın 8(c) paragraflarının uyumlu bir şekilde uygulanmasını istediği 2. paragrafın (a) bendinde aslında mali kaynak ve mal varlıklarının dondurulması ile ilgili hükümler hemen aynı ifadeleri içermektedir.³⁴ 2. paragrafın (b) ve (c) bendlerinde ise devletlerin anılan gruplara bağlı veya ilişkili kişilerin topraklarından geçişlerine ve bu gruplara doğrudan veya dolaylı olarak silah, mühimmat ve benzeri askeri malzemelerin hiçbir şekilde teminine izin vermemelerine karar verilmiştir. Ancak (b) bendindeki hükümlerin devletlerin kendi vatandaşlarına hiçbir şekilde ve bir yargılama durumu veya 1267 Komitesi'nin onayı dâhilinde olması halinde uygulanamayacağı belirtilmiştir. Konsey Karar'ın 1. ve 2. paragrafındaki önlemlerin 12 ay süreyle gözlemlenmesine ve bu sürenin bitiminde devam edilmesine veya geliştirilmesine karar vermiştir.

Kararın 3. paragrafı Taliban- El Kaide Komitesi'ne yeni görevler vermiştir. Buna göre Komite; devletlerin ve bölgesel organizasyonların sağlayacağı bilgilerle

³⁴S/RES/1390(2002), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/216/02/PDF/N0221602.pdf?OpenElement>, [21.05.2010]

hazırladığı listeyi düzenli olarak güncelleyecek, devletlerden Karar'ın uygulanmasına yönelik attıkları adımlarla ilgili bilgi isteyecek ve bu bilgilere göre Konsey'e düzenli raporlar sunacak, Karar'ın uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla gerekli olabilecek yöntem ve kriterler oluşturacak, hazırladığı liste de dâhil olmak üzere gerekli gördüğü bilgileri uygun medya ortamında yayınlayacak ve Konsey bünyesinde oluşturulan diğer komitelerle işbirliği yapacaktır. Karar'ın 2. paragrafında anılan önlemlerin uygulanmasını izleme görevi de 1363(2001) sayılı Karar'ın 4(a) paragrafına binaen kurulan İzleme Grubu'na (Monitoring Group) verilmiştir.

3.1.2.4. Taliban ve El Kaide ile İlişkili Kişi ve Oluşumlara Yönelik Hazırlanan Liste

Yukarıda anılan Kararlarda Konsey Komite'den Taliban ve El Kaide'ye bağlı veya ilişkili kişilerin listesini hazırlamasını istemektedir. Liste devletlerin göndereceği isimlerle oluşmaktadır. Bu isimler bireylere ait olabileceği gibi anılan örgütlere destek veren sivil toplum kuruluşu veya banka gibi oluşumlara da ait olabilmektedir. Tüm devletler listeye eklenmek üzere isim gönderebilirler ve Komite üyeleri 48 saat içinde bu ismi reddedebilir veya değerlendirmek veya başvuru hakkında ek bilgi edinebilmek için ilave süreye karar verebilir. Komite de Güvenlik Konseyi gibi oybirliğiyle hareket ettiğinden devletler genelde karar verilmeden günler öncesinden diğer Komite üyelerini başvurdıkları isim veya isimler hakkında bilgilendirmektedir. Listeye isim sunulmasında belirleyici ve yol gösterici ayrıntılı bir rehber olmadığı 2002 yılı öncesi dönemde listeye isim eklenmesi devletlerarasındaki karşılıklı siyasi güvene dayalıydı. Bu dönemde gönderilen isimler yüzeysel bilgiler içermekte ve Taliban veya El Kaide ile olan ilişkisi ayrıntılı bir şekilde yer almamaktaydı. Bu da bilginin elde edildiği istihbarat yöntemi veya kaynağını deşifre etmeme ve şüphelenilen kişileri en kısa zamanda listeye ekletme düşüncesinden kaynaklanmaktaydı.³⁵

Ancak Taliban ve El Kaide'ye bağlı veya ilişkili kişilere uygulanan yaptırım silah ve uçuş ambargosundan daha çok mal varlıklarının dondurulması ile ilgili olduğundan listeye eklenecek isimlerin bu örgütlerle olan ilişkilerinin açık ve ayrıntılı bir şekilde ortaya konulması gerektiği ifade edilmiştir. Aksi taktirde yeterli delil olmadan listeye

³⁵ Rosand, *age*, s. 748.

eklenen kişilerin mal varlıklarının dondurulması halinde ciddi insan hakları ihlallerine neden olunması söz konusu olmuştur.³⁶ Bu nedenlerden dolayı Kasım 2002’de Komite isimlerin listeye eklenmesi ve listeden çıkarılmasını düzenleyen yazılı bir rehber kabul etmiştir.³⁷

Kabul edilen rehberde listeye isim ve bilgi ekleme ve bunların listeden çıkarılması ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Listede bireylere ait isim hanesi, mesleki veya dini unvan, doğum yeri ve tarihi, uyuğu, kimlik veya pasaport numarası, varsa adresi, resmi görevi, takma adı ve ilgili diğer bilgiler yer almaktadır. Kuruluşlarla ilgili olarak da isim, adres, takma ad ve ilgili diğer bilgiler yer almaktadır. Ayrıca listeye ekleme başvurusunda bulunan ülke olabildiğince ayrıntılı bilgi ve gerekçe sunmalıdır. Listede yer alan bilgilerin güncelleştirilmesi ve değiştirilmesi ile ilgili görev 1363(2001) sayılı Kararla kurulan İzleme Grubu’na verilmiştir. İzleme Grubu dört hafta içerisinde Komite’ye sunulan bilginin listeye eklenmesi veya bunun için daha fazla açıklamaya ihtiyaç duyulduğu hakkındaki tavsiyesini bildirecektir. Son kararı ise Komite vermektedir. İsimlerin listeden çıkarılması ile ilgili olarak da, listede ismi yer alan kişi veya oluşumlar bulundukları devlete veya uyuğu oldukları devlete bu talepleriyle ilgili başvuruda bulunma hakkına sahiptirler. Bu talebi görüşecek olan Komite yine bu konuda oybirliğiyle karar verecektir.

Rehberde göre liste (Consolidated List) beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Taliban’a bağlı veya ilişkili kişiler, ikinci bölümde Taliban’a bağlı veya ilişkili oluşumlar, üçüncü bölümde El Kaide’ye bağlı veya ilişkili kişiler ve dördüncü bölümde El Kaide’ye bağlı veya ilişkili oluşumlar yer almaktadır.³⁸ Son bölümde ise Komite kararıyla listeden ismi silinen kişi ve oluşumların isimleri yer almaktadır.³⁹ Son güncellemesi 3 Haziran 2009’da yapılan listeye göre Taliban’a bağlı veya ilişkili 142 kişi bulunmakla birlikte Taliban’a bağlı veya ilişkili oluşumların yer aldığı ikinci bölümde hiçbir isim yer almamaktadır. Üçüncü bölümde El Kaide’ye bağlı veya ilişkili 254 kişinin ismi yer alırken, El Kaide’ye bağlı veya ilişkili oluşumların yer aldığı dördüncü bölümde 111 isim bulunmaktadır. Listede bulunan tüm bu isimlerle ilgili ayrıntılı açıklayıcı bilgiler bulmak mümkün değildir. Kimi isimlerin sadece kimlik bilgileri yer alırken, listede yer alan oluşumların birçoğunun sadece iletişim

³⁶ **age**, s. 749.

³⁷ Guidelines of the Committee For the Conduct of its Work, www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1267_guidelines.pdf, [07.05. 2010]

³⁸ <http://www.un.org/sc/committees/1267/pdf/consolidatedlist.pdf>, [10.05. 2010]

³⁹ <http://www.un.org/sc/committees/1267/docs/Delisted.pdf>, [10.05. 2010]

bilgileri yer almaktadır. Son güncellemesi 2 Aralık 2008’de yapılan ve silinen isimlerin yer aldığı bölümde ise toplam 38 isim bulunmaktadır.

3.1.2.5. Liste ile İlgili Ortaya Çıkan Sorunlar

Listenin oluşturulmasındaki ayrıntılı düzenlemelere rağmen devletler ve İzleme Grubu listeleme yöntemiyle ilgili sorunların olduğunu bildirmektedirler. Buna göre; hazırlanan liste El Kaide ve Taliban üyesi veya bağlantılı kişi veya oluşumların hepsini kapsamamaktadır. Dünya üzerindeki yüzden fazla ülkede yaklaşık 4000 El Kaide bağlantılı kişinin yakalandığı veya ceza aldığı göz önüne alınacak olursa listede El Kaide bağlantılı 365 kişi ve oluşum isminin yer alması bunu göstermektedir. Yine İzleme Grubu’na göre devletlere listede ismi bulunan kişi veya oluşumların mal varlıklarının dondurulması veya diğer önlemlerin uygulanması için yeterli bilgi sağlanamamaktadır.⁴⁰

1267(1999) sayılı Kararla kurulan Taliban-El Kaide Komitesi’nin hazırladığı liste de bir kısım sorunlara neden olabilmektedir. El Kaide ve Taliban ile ilişkili olduğuna inanılan kişilerin listeleri Komite’ye gönderilmekte ve Komite’de kimlerin listeye gireceğine veya listeden çıkarılacağına karar vermektedir. Ancak bunun uygulanmasında kullanılan kriterler üzerinde tam bir uzlaşma mevcut değildir.⁴¹ Ayrıca devletler siyasi anlaşmazlık içinde bulundukları kişilerin isimlerini El Kaide ile ilişkili oldukları gerekçesiyle Komite’ye gönderebilir ve o kişiye karşı verilecek mücadelede meşruiyet zemini kazanmaya çalışabilirler. Örneğin Rusya’nın Çeçen Şamil Basayev’in ismini Komite’ye göndermesi bu açıdan değerlendirilebilir.⁴² Benzer şekilde Çin’in Doğu Türkistan İslami Hareketi’nin listeye eklenmesi ile ilgili başvurusunu değerlendiren Komite’nin, anılan hareketin El Kaide’ye bağlantısını kanıtlayan yeterli delil bulunmamasına rağmen listeye eklenmesini kabul etmesi eleştirilere neden olmaktadır.⁴³

Komitelerin sorumluluk alanlarının kimi zaman kesişmesi devletlerin gönderdikleri raporları da etkilemektedir. Bazı devletler hazırladıkları raporların benzer içerikte olması durumunda ya sadece bir Komite’ye göndermekte ya da bir Komite’ye

⁴⁰ S/2003/1070, http://nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/UN1267_Dec2003.pdf, [10.05.2010]

⁴¹ First Report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team appointed pursuant to Resolution 1526(2004) concerning Al-Qaida and the Taliban and Associated Individuals and Entities

⁴² Kaya, *age*, s. 121.

⁴³ Rosand, *age*, s. 752.

gönderdiği rapora referans göstermektedir. Hazırlanan raporların öngörülen ilkelere ve formata uygun olmadığı durumlar da görülebilmektedir. Raporların içerikleri de eleştiri konusu olabilmektedir. Örneğin Taliban- El Kaide Komitesi'ne sunulan raporlardan sadece on dokuzunda devletler El Kaide ile ilişkili kişilerin ülkelerinde bulunduğunu belirtmişlerdir. Ancak El Kaide'ye doğrudan bağlı veya ideolojisini benimseyerek El Kaide adına eylemler düzenleyen kişilerin dünya genelinde birçok ülkede bulunduğu bilinmektedir. Örneğin 16 Nisan 2003 tarihinde hazırladığı raporda⁴⁴ Türkiye El Kaide'nin ülkede hiçbir faaliyeti olmadığını beyan etmesinden birkaç ay sonra 15 ve 20 Kasım'da HSBC bankası, İngiliz Konsoloslugu ve sinagoglar El Kaide ile ilişkili teröristler tarafından bombalı saldırılara maruz kalmıştır. 15 Kasım saldırılarını gerçekleştiren teröristlerin 20 Kasım'dan önce, 20 Kasım saldırılarını gerçekleştiren teröristlerin ise olaydan bir gün sonra tespit edilmesi önemli bir başarı⁴⁵ olmakla birlikte, faillerin bu kadar kısa sürede yakalanması istihbarat birimlerinin en azından böyle bir saldırı ihtimaline binaen belirli kişileri gözetim altında tuttuğunu ancak saldırıların önlenmesi konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu nedenle El Kaide'nin Türkiye'de eylem yapma potansiyeli bulunmasına rağmen Türkiye'nin hazırladığı raporda, ülkede El Kaide'nin herhangi bir örgütsel yapılanmasının bulunmadığının belirtilmesi bilgi eksikliğinden veya bu bilginin Konseyle paylaşılacak istenmemesinden kaynaklanmaktadır.

3.1.2.6. Yaptırımların Değişik Oluşumlara Uygulanmasına Yönelik Çabalar

Eylül 2004'te Rusya'nın Kuzey Osetya bölgesindeki Beslan kentinde teröristlerin bir okulu ele geçirmesi ve içerde bulunan öğrencileri rehin alması üzerine çıkan çatışmalar sonucu 172'si çocuk olmak üzere 11 Rus güvenlik görevlisi de dahil 350 kişi yaşamını yitirdi. Rusya bu saldırının ardından bir karar taslağı hazırlayarak Güvenlik Konseyi'ne sundu. Bu taslağa binaen 8 Kasım 2004 tarihinde 1566 sayılı Karar Konsey tarafından oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Karar tüm devletleri 1373(2001) sayılı Kararla kurulan Terörle Mücadele Komitesi, 1267(1999) sayılı Kararla kurulan Taliban-El Kaide Yaptırımlar Komitesi ve

⁴⁴ S/AC.37/2003/(1455)/6, Updated report of Turkey on steps taken to implement the measures imposed by paragraph 4 (b) of Resolution 1267 (1999), paragraph 8 of Resolution 1333 (2001) and paragraphs 1 and 2 of Resolution 1390 (2002), <http://www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1455reportsEng.htm>, [11.05.2010]

⁴⁵ İhsan Bal, *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri*, (Ankara: Usak Yayınları, 2006),s. 230-231.

1540(2004) sayılı Kararla kurulan Komite ile tam işbirliği yapmaya çağırılmaktadır. Sebebi her ne olursa olsun, nerede ve ne zaman işlenirse işlensin terörizmin bütün faaliyetleri kınanmış ve barış ve güvenliğe karşı en ciddi tehditlerden biri olarak ifade edilmiştir.⁴⁶ Devletler terörizmle mücadele adına birlikte çalışmaya davet edilmiş ve bu çağrı özellikle topraklarında veya vatandaşlarına karşı terör faaliyetleri işlenen devletlere yöneltilmiştir.

Karar'ın 3. paragrafında terörizmi tanımlamaya yönelik bir taslak niteliğinde ifadeler yer almaktadır. Buna göre; sivillere karşı fiiller de dahil olmak üzere, ölüme veya ciddi yaralanmalara sebebiyet vermek veya rehin almak niyetiyle, kamuoyunda veya bir insan grubu içerisinde veya belirli kişilerde panik ortamı yaratmak, bir halkı korkutmak veya bir hükümeti veya uluslararası örgütü bir şey yapmaya veya bir şey yapmaktan çekinmeye zorlamak amacıyla işlenen ve terörizmle ilgili mevcut uluslararası sözleşme ve protokollerde tanımlanan ve bunların kapsamında suç teşkil eden fiiller hiçbir şekilde siyasi, felsefi, ideolojik, ırki, etnik, dini veya diğer saiklerle meşru gösterilemez. Aynı zamanda devletler bu fiilleri önlemeli, eğer önlenemezse ciddiyeti nispetinde cezalandırmalıdır. Görüldüğü üzere Konsey 3. paragrafta neredeyse bir terörizm tanımı yapmıştır. Paragrafta açıkça terörizm ifadesi kullanılmamasına rağmen terörizmin hemen bütün unsurları yer almaktadır. Bu paragrafın ortak bir terörizm tanımına ulaşmak için önemli bir taslak madde olduğu söylenebilir.

Karar'ın 9. paragrafında Güvenlik Konseyi üyelerinden oluşan bir Çalışma Grubu oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu Çalışma Grubu'na terörist faaliyetlerde bulunan veya bu faaliyetlerle ilişkisi bulunan, Taliban-El Kaide Komitesi'nin oluşturduğu listenin dışındaki kişi, grup veya oluşumlara uygulanacak pratik önlemler hakkında Konsey'e değerlendirmelerde ve tavsiyelerde bulunma görevi verilmiştir. Ayrıca teröristlerin soruşturma veya sınır dışı edilmeleri yoluyla adalet önüne çıkarılmaları, mal varlıklarının dondurulması, üye ülkelerin topraklarında hareketlerinin önlenmesi, her türlü silah ve benzeri maddeye ulaşmalarının engellenmesi ve tüm bu önlemlerin uygulanması için etkili yöntemler geliştirmek de bu Çalışma Grubu'nun görevleri arasındadır. Konsey Çalışma Grubu'ndan terörist kişi veya oluşumlara yönelik birtakım etkili önlemler geliştirmesini istemekle beraber bunların 1267 Komitesi'nin

⁴⁶S/RES/1566(2004),<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/542/82/PDF/N0454282.pdf?OpenElement> , [09.05.2010]

listesindeki isimler olmamasını istemektedir. Ancak Çalışma Grubu'nun kendi listesini mi oluşturacağı veya önereceği önlemlerin kime uygulanacağı hakkında Karar'da açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konuda açık bir hüküm bulunmaması da Çalışma Grubu ile Taliban-El Kaide Komitesi arasında bir görev ve liste karmaşasına neden olması muhtemeldir.

Bunların yanında Konsey Çalışma Grubu'ndan terör saldırılarından mağdur olanlara ve ailelerine tazminat ödenmek üzere uluslararası bir fon kurulması ihtimalini değerlendirmesini istemektedir. Karar'a göre bu fon gönüllü bağışlardan oluşabileceği gibi, terör örgütlerine, üyelerine veya destekçilerine ait ele geçirilen mal varlıklarının bir kısmından da oluşabilir.

Çalışma Grubu'nun 16 Aralık 2005 tarihinde Konsey'e sunduğu raporda; Taliban-El Kaide Komitesi'nin hazırladığı listenin genişletilmesiyle ilgili görüş birliğine varılamadığı, terör saldırıları mağdurları ve ailelerine ödenmesi planlanan tazminatlar konusunda uluslararası seviyede bir fon oluşturmanın henüz erken olduğu, bunun yerine devletleri bu konuda teşvik etmenin en iyi yaklaşım olacağı ifade edilmiştir.⁴⁷

3.2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Alınan Kararlar

Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen 11 Eylül terörist saldırılarından hemen sonra Genel Kurul toplanarak 12 Eylül 2001 tarih ve 56/1 sayılı kararı kabul etmiştir. Bu kararda ABD'de meydana gelen saldırılar kınanmış ve saldırıları gerçekleştirenlerin, organize edenlerin ve destekleyenlerin sorumlu tutulacağı ve bunları adalet önüne çıkarabilmek için uluslararası işbirliğinin acilen gerektiği ifade edilmiştir.

12 Aralık 2001 tarih ve 56/88 sayılı Karar'da ise Genel Kurul devletlerin ve uluslararası teşkilatların terörizmin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için uluslararası işbirliğini daha fazla geliştirmelerinin gerekliliğini ifade etmiştir. Ayrıca devletler, Güvenlik Konseyi'nin 11 Eylül saldırılarından hemen sonra kabul ettiği 28

⁴⁷S/2005/789, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/640/18/PDF/N0564018.pdf?OpenElement>, [12.05.2010]

Eylül 2001 tarih ve 1373 sayılı Karar’da belirtilen bir dizi önlemleri almaya davet edilmiştir. Uluslararası terörizmin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına dair ulusal düzeyde hukuki düzenlemeler yapan devletlerin ise bunları Genel Sekreter’e bildirmeleri istenmiştir.

Genel Kurul 2001 sonrası dönemde aldığı kararların birçoğunda⁴⁸ 56/88 sayılı karara benzer paragraflar içermektedir. Bu kararların ilgi çeken ortak bir özelliği Güvenlik Konseyi kararlarına daha önce olmayan bir şekilde sıkça atıf yapılmasıdır. Özellikle 1373(2001) sayılı kararın öngördüğü düzenlemelerin devletler tarafından hayata geçirilmesi hemen her kararda istenmektedir. Bu uygulamada tavsiye niteliğinde olan Genel Kurul kararlarının uyulması zorunlu nitelikte olan Güvenlik Konseyi kararlarıyla desteklenmesi düşüncesinin rol oynadığı söylenebilir.

Terörizm onlarca yıldır Birleşmiş Milletlerin gündeminde olmasına karşın ilk defa 2006 yılında bütün devletler geleceğe yönelik olarak, terörizmle mücadelede ortak bir stratejik yaklaşım üzerinde anlaşarak “ BM Terörizmle Mücadele Global Stratejisi”ni⁴⁹ kabul etmişlerdir. Bir Genel Kurul Kararı ve bu Karara ekli bir Hareket Planı içeren bu belge terörizmle mücadelede ulusal, bölgesel ve uluslararası çabaların

geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu Kararla birlikte tüm devletler sadece terörizmin hiçbir yönüyle kabul edilemez olduğunu ilan etmekle kalmayıp onunla mücadele etmek için gerekli pratik adımları atmaya yönelik stratejik bir yaklaşım benimsemişlerdir.

Kararın giriş bölümünde BM’in ilke ve amaçları ışığında ve Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi’nin terör ve terörizmle mücadelede insan haklarının korunmasına ilişkin kararları doğrultusunda hareket edileceği belirtilmiştir. Terörizmin demokrasiye, insan hakları ve temel özgürlüklere zarar verdiği, devletleri güvenliği ve toprak bütünlüğünü tehdit ettiği, meşru hükümetleri istikrarsızlaştırdığı ifade edilen Karar’da uluslararası toplumun terörizmin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına yönelik işbirliğinin geliştirilmesi için gerekli adımları atması gerektiği belirtilmiştir. Karar’da halledilmesi gerekli diğer bir husus olarak da; terörizmin

⁴⁸ Bu kararlardan bazıları: 19 Kasım 2002 tarih ve 57/27 sayılı Karar, 9 Aralık 2003 tarih ve 58/81 sayılı Karar, 2 Aralık 2004 tarih ve 59/46 sayılı Karar, 8 Aralık 2005 tarih ve 60/43 sayılı Karar

⁴⁹ UN Global Counter-Terrorism Strategy, **A/RES/60/288**, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/88/PDF/N0550488.pdf?OpenElement>, [12.05.2010]

hukuki bir tanımının ve terörizmle ilişkili eylemlerin kapsamının net bir şekilde ortaya konduğu uluslararası terörizmle mücadele kapsamlı bir sözleşme üzerinde anlaşılması sayılmıştır.

Karar'a ekli Hareket Planı dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde terörizmle mücadelenin değişik yönlerine ilişkin önlemler yer almaktadır. Birinci bölümde terörizmin yayılmasına yol açan durumlara ilişkin önlemler, ikinci bölümde terörizmin önlenmesi ve terörizmle mücadeleye ilişkin önlemler, üçüncü bölümde terörizmin önlenmesi ve terörizmle mücadele için devletlerin kapasitelerinin artırılması ve bu anlamda Birleşmiş Milletler sisteminin rolünün güçlendirilmesine ilişkin önlemler ve dördüncü bölümde ise terörizmle mücadelede insan haklarına saygının ve hukukun üstünlüğünün temel alınmasına yönelik önlemler ele alınmıştır.

Birinci bölümde insanların terörizme başvurmaya neden olabilecek durumlar ele alınmıştır. Buna göre; hukukun üstünlüğünün benimsenmemesi, insan hakları ihlalleri, etnik, ulusal veya dini ayrımcılık, yönetim zafiyeti, sosyo-ekonomik dengesizlik, çatışma hali, siyasi engellemeler terörizme neden olabilecek ortamlardır; ancak bu durumların hiçbirisi terörizmin haklılaştırılmasının gerekçeleri olamaz. Hareket Planı'nın bu bölümünde bu tür ortamların oluşmasını engellemek için ve oluşmuşsa tedavi etmek için bir kısım önlemler ve düzenlemeler öngörülmektedir. Bilindiği gibi sürekli iç çatışmaların yaşandığı bölgelerde siyasi istikrar ve otorite azalmakta veya yok olmaktadır. Böyle bir ortamda da siyasi emellerini silahlı mücadele ile gerçekleştirmek üzere terörizme başvuran grupların türemesi ve yaşamaya elverişli ortam bulmaları kuvvetle muhtemeldir. İşte böyle ortamların oluşmasının önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin çatışmaların önlenmesi, müzakere sürecinin oluşturulması, hukukun üstünlüğünün sağlanması, adli mekanizmalar oluşturulması, barışın korunması gibi alanlardaki işlevlerinin en iyi şekilde kullanılması ve güçlendirilmesi öngörülmektedir. Bu şekilde sürekli iç çatışmaların önlenmesi terörizmle global mücadeleye katkıda bulunacaktır.

Etnik, dini veya kültürel ayrımcılığın da insanları terörizme itebileceğinin farkında olarak, Birleşmiş Milletlerin himayesinde medeniyetler, kültürler, dinler ve halklar arasındaki anlayış ve diyalogun geliştirilmesi adına programlar ve girişimler geliştirilmesini öngören diğer bir önlem de Hareket Planı'nın bu bölümünde yerini almıştır. Bu manada Genel Sekreterlik'in Medeniyetler İttifakı girişimi memnuniyetle karşılanarak dünyanın değişik bölgelerindeki benzer girişimlerin de

destekleneceği ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin olarak BM Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun (UNESCO) dinler ve kültürler arası diyalogla ilgili eğitim programlarının geliştirilmesinde önemli bir role sahip olduğu ifade edilmektedir.

Planın bu bölümünde ele alınan bir diğer önlem de kalkınma ile ilgilidir. Yoksulluğun sona erdirilmesi ve sürdürülebilir bir kalkınma ve ekonomik büyümenin sağlanabilmesi, aynı zamanda özellikle gençler arasındaki işsizliğin azaltılması yoluyla; insanların marjinalleşmesinin ve bu yolla terör örgütlerine yaklaşmasının önüne geçilmesi öngörülmektedir. Bunun yanı sıra terör mağdurlarının da desteklenmesi ve normal yaşamlarına kavuşturulması için yeni mekanizmalar geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yapılması öngörülmektedir. Aslında bu konu daha önce hem Genel Kurul'un hem de Güvenlik Konseyi'nin gündemine gelmişti. Genel Kurul 49/185 (1994) ve 50/186 (1995) sayılı Kararlarında Genel Sekreterlik'ten; Güvenlik Konseyi ise 1566(2004) sayılı Karar'da Çalışma Grubu'ndan terör mağdurlarına yardım edilebilmesi için bir fon oluşturulması ile ilgili çalışmalar yapmasını istemişti. Ancak bu anlamda herhangi bir mekanizma oluşturulamamıştır.

Hareket Planı'nın ikinci bölümünde ise terörizmin önlenmesi ve onunla mücadeleye yönelik önlemler yer almaktadır. Buna göre öncelikle; terörist faaliyetlerin desteklenmesi, organize edilmesi, kolaylaştırılması, finanse edilmesi veya bu faaliyetlere müsamaha gösterilmesinden kaçınılacaktır. Bunun yanı sıra devletler topraklarında teröristlerin eğitilmesine veya başka devletlere veya insanlara yönelik saldırılar planlanmasına izin vermeyeceklerdir. Terör eylemlerini gerçekleştirenlerin, yardımcı olanların veya organize edenlerin yakalanıp yargılanması veya iade edilmesi için bu Planı kabul eden devletler uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülükleri altında tam bir işbirliği yapmaya karar vermişlerdir. Bu açıdan adli mekanizmalar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda terör şüphelilerinin yargılanmaları veya iade edilmeleri başta insan hakları hukuku, uluslararası insancıl hukuk ve göçmen hukuku olmak üzere ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemeler ışığında gerçekleştirilmelidir.

Planın bu bölümünde karar verilen bir başka husus da terörizmle bağlantılı suçlarla, özellikle uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, kara para aklama, nükleer, biyolojik, kimyasal veya diğer ölümcül maddelerin kaçakçılığı ile mücadele için işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesidir. Karar verilen diğer önlemler de kısaca, sığınma taleplerinin değerlendirilirken sığınma talebinde buluna kişinin terör

eylemlerine karışıp karışmadığının araştırılması, sınır ve gümrük kontrollerinin artırılması, bilgi paylaşımının artırılmasıdır. Ayrıca Terörle Mücadele Komitesi'nin ve Taliban-El Kaide Komitesi'nin çalışmaları desteklenmektedir.

Yukarıda bahsedilen önlemler genel olarak zaten Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi kararlarında sıkça zikredilen önlemlerdendir. Plan'da bahsi geçen ileriye dönük yeni perspektifler sunan birkaç önlem şu şekilde sıralanabilir: Terörizmin her şekliyle mücadelede bölgesel ve uluslararası çabaların koordine edilmesinde ve terörizmin yayılmasının önlenmesinde internetin bir araç olarak kullanılması öngörülmüştür. Diğer bir konuda kitle imha silahlarının terör örgütlerince kullanılma ihtimalidir.

Böyle bir ihtimal gerçekleştiğinde devletlerin buna ne şekilde cevap vereceği, bunun zararlarını gidermede ne gibi çalışmalar yapmaları gerektiği konusunda Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi gerekli işbirliği ve yardımlaşma için bir rehber program geliştirmeye davet edilmişlerdir.

Terörizmle mücadele çabalarında devletlerin kapasitelerinin artırılmasının temel öge olduğunu belirten Planın üçüncü bölümü bu anlamda önlemler içermektedir. Öncelikli olarak devletlerin gönüllü olarak BM'nin teknik yardım projelerine destek vermelerinin sağlanması ve ayrıca bu konuda BM'nin de belli alanlarda özel sektörün yardımına başvurması kararlaştırılmıştır. Bunun yanı sıra Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşlarında bu çabalarda devletlere yardımcı bir rol üstlenebileceği öngörülmüştür. Planın dördüncü bölümü ise yeni bir açılım getirmemekler birlikte terörizmle mücadelede insan haklarının korunmasına özen gösterilmesi ve insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere devletlerin taraf olması ele alınmaktadır.

Sonuç olarak denilebilir ki; bu Hareket Planı genel manasıyla, zaten Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi kararlarında uzun yıllardan bu yana belirtilen hususlara genel hatlarıyla bir çerçeve çizmektedir. Diğer bir ifadeyle BM'in geçmiş yıllardan bu yana terörizmle mücadele alanında yapmaya çalıştığı düzenlemeler özet olarak ele alınmıştır. Ayrıca insan haklarının korunmasına yönelik ayrı bir bölümün yer alması önemlidir ve geleceğe yönelik olarak verilecek mücadelelerin bu çerçevede cereyan etmesi gerektiğine işaret edilmektedir.

3.3. Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesine Dair Çalışmalar

11 Eylül sonrası dönemde kitle imha silahlarının devlet-dışı aktörler tarafından erişilme riskinin artması ve uluslararası hukukta devletlerin bu konudaki yasaklama ve denetleme yükümlülükleri ile ilgili bir düzenleme yapılmamış olması bu alanda bir boşluk oluşturmaktaydı. Bu boşluğun doldurulması ihtiyacı göz önünde bulundurularak Güvenlik Konseyi tarafından 28 Nisan 2004 tarihinde kabul edilen 1540 sayılı Karar devletlerin biyolojik, kimyasal ve nükleer kitle imha silahlarının teröristlerin eline geçmemesi için uymaları gereken bir kısım yükümlülükler getirmektedir. Konsey'in bu kararı almasında iki temel unsur öne çıkmıştır. Birincisi terörizmin ulaştığı boyutlar ve nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlardan oluşan kitle imha silahlarının, bunların fırlatma vasıtalarının ve ilişkili maddelerin yaygınlaşmasıdır.⁵⁰ Karar'da devlet-dışı aktörlerin nükleer, kimyasal ve biyolojik silahları ve roket, füze gibi fırlatma vasıtalarını elinde bulundurma, geliştirme veya kullanma ihtimallerinin ve ayrıca tüm bunların kaçakçılığının yapılmasının Konsey'i ciddi bir şekilde endişelendirdiği ifade edilmektedir. Bu Karar genellikle devletlerin kendi aralarında anlaşmalarına bırakılan ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ve Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü'nün hali hazırda faaliyet gösterdiği bir alanda yükümlülükler getirmiştir.⁵¹

Konsey bu Karar'ında doğrudan teröristler veya terörist gruplar demek yerine "devlet-dışı aktörler" gibi değişik bir kategori kullanmıştır. Terör örgütleri, suç örgütleri, bağımsızlık hareketleri, ayrılıkçı örgütler ile devlet içinde olmakla birlikte o devletin yasaları dışında faaliyet gösteren oluşumlar bu kategoriye girmektedir.⁵² Karar 1267 Komitesi tarafından oluşturulan listelerde yer alan devlet-dışı aktörlerin anılan silahları edinme riskinin endişe verici bir seviyede olduğunu bildirerek bunun uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğunu ifade etmektedir.

Konunun uluslararası barış ve güvenliğe olan tehdidi nedeniyle BM Şartı VII. Bölüm altında ele alınan Karara göre⁵³ tüm devletler nükleer, biyolojik veya kimyasal

⁵⁰ Gabriel H. Oosthuizen, Elizabeth Wilmschurst, "Terrorism and Weapons of Mass Destruction: United Nations Security Council Resolution 1540," **International Law Programme Briefing Paper**, (Eylül 2004), s. 1.

⁵¹ **age.**

⁵² Kaya, **age**, s. 116.

⁵³ **S/RES/1540(2004)**, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/328/43/PDF/N0432843.pdf?OpenElement> [05.05.2010]

silahları ve bunları ulaştırma araçlarını geliştirme, tedarik etme, üretme, sahip olma, transfer veya kullanma çabası içinde bulunan devlet-dışı aktörlere herhangi bir şekilde destek vermekten kaçınmalıdır. Ayrıca Konsey bu tür teşebbüslerin yasaklanması amacıyla devletlerin ulusal prosedürlerine uygun bir şekilde etkili kanunlar hazırlamalarına ve uygulamalarına karar vermiştir.⁵⁴ Bunun yanı sıra devletlere kimyasal, biyolojik ve nükleer silahların yapımında kullanılabilecek maddelerin üretimi, depolanması, transferi veya kullanılması esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınması, etkili bir şekilde korunması, herhangi bir şekilde illegal yollardan ticaretinin yapılmasını önlemek amacıyla sınır kontrollerinin geliştirilmesi, bu maddelerle ilişkili ithalat-ihracat yollarının kontrol edilmesi yükümlülüğü getirilmiştir.⁵⁵

Karar'ın 4. paragrafı uyarınca, görev süresi iki yıldan fazla olmamak kaydıyla bu kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesini Güvenlik Konseyi'ne rapor etmek üzere bir Komite oluşturulmuştur. Komite devlet-dışı aktörlerin kitle imha silahlarına erişmelerini önlemeye çalışmaktadır. Devletlerin bu tür silahlar geliştirmeleri veya edinmeleri Komite'nin çalışma kapsamı dışındadır. Bu Komite de yine Güvenlik Konseyi'nde bulunan devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır. 1540 Komitesi de Taliban-El Kaide Komitesi ve Terörle Mücadele Komitesi'ne benzer şekilde devletlerin göndereceği raporlar üzerinden çalışmaktadır. Karar'a göre devletler Karar'ın kabulünden itibaren altı ay içerisinde belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesinde attıkları adımları veya bu yöndeki niyetlerini Komite'ye rapor etmelidirler.⁵⁶

1540 Komitesi'nin bir görevi de ulusal kontrol listelerinin hazırlanmasıdır. Karar'ın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için üye devletlerin de yardımıyla bu listelerin hazırlanması zorunludur. Karar'da belirtilen yükümlülükleri yerine getirmede yasal ve idari altyapı, kaynak ve/veya tecrübe eksikliği çeken devletler diğer devletleri davet edip yardımlarına başvurabileceklerdir.

2006 yılında 1673 sayılı Karar⁵⁷ ile Güvenlik Konseyi 1540 Komitesi'nin çalışma süresini 2 yıl daha uzatmıştır. Yine bu Karar'da devletlerin 1540 sayılı Karar'da

⁵⁴ **age.**

⁵⁵ **age**, para. 3

⁵⁶ Şu ana kadar 148 ülke raporunu Komite'ye göndermiştir.

⁵⁷ **S/RES/1673**(2006), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/331/10/PDF/N0633110.pdf?OpenElement> , [14.05.2010]

belirtilen önlemleri uygulamaları ve bu yöndeki raporlarını hala Komite'ye göndermeyenlerin raporlarını vakit geçirmeksizin göndermeleri ısrarla istenmektedir. Karar'ın 5. paragrafında ise Komite'nin devletlerle diyalog, yardımlaşma ve işbirliği içerisinde olarak, 1540 sayılı Karar'ın özellikle nükleer, biyolojik ve kimyasal maddelerin devlet-dışı aktörlerin eline geçmesinin önlenmesi için yapılacak yasal ve idari düzenlemelerden bahseden ilk üç paragrafının uygulanması için gösterdiği çabaların artırılmasına karar verilmiştir.

1540 Komitesi'nin görev alanının Taliban-El Kaide Komitesi (1267 Komitesi) ile zaman zaman çakıştığı görülmektedir.

1267 Komitesi devletlere Taliban, Üsame Bin Ladin ve El Kaide örgütünün ve bunlarla ilişkili kişi veya oluşumların konvansiyonel silahların yanı sıra kitle imha silahlarına erişmesinin engellenmesi hususunda ne gibi önlemler aldıklarını rapor etmelerini istemiştir. Ancak kitle imha silahları ile ilgili tedbirler 1540(2004) sayılı Kararla kurulan Komite'nin görev alanına girmektedir.⁵⁸

1540(2004) sayılı Karar'ın maddelerinin kitle imha silahları ile ilgili mevcut uluslararası anlaşmaların ve kuruluşların çalışmaları ile herhangi şekilde çeliştiği şeklinde yorumlanamayacağını belirten Konsey bu Karar ile kitle imha silahlarına ilişkin herhangi bir anlaşmaya veya kuruluşa taraf olmayan ülkeler için de bağlayıcı yükümlülükler getirmiş ve böylece bu alandaki boşluğu doldurmayı amaçlamıştır. Komite'nin devletlerin bu alandaki yükümlülükleri yerine getirmelerini izlemesi ve teknik yardıma ihtiyacı olan devletlerin ihtiyaçlarını belirlemesi ve bu ihtiyaçların giderilmesi için yardım teklif eden devletlerle etkili bir koordinasyon kurulması Karar'ın başarısını artıracaktır.

3.3.1. Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme

Günümüzde terörizmin en tehlikeli tarafı olarak teröristlerin kitle imha silahlarına ve özellikle de nükleer silahlara ulaşabilme ihtimalidir. Teröristlerin nükleer silahları temin etme ve bunu kullanma veya kullanma tehdidinde bulunma ihtimali devletleri endişeye sevk etmektedir. Uluslararası terör örgütlerinin nükleer silah yapabilme teknolojisine erişebilmesi veya nükleer bir reaktörün bu örgütlerce sabote edilmesi

⁵⁸ Kaya, age, s. 119.

de tehlikenin bir başka boyutudur. Daha önce bahsedilen Terörizmin Finansmanının Önlemesi Uluslararası Sözleşmesi'nin hazırlanmasına neden olan terör örgütlerinin finans kaynaklarının ulaştığı boyutlar göz önüne alındığında terör örgütlerinin nükleer teknolojiye ulaşabilme olanağının yüksek olduğu görülmektedir.

İşte bu endişeler altında 17 Aralık 1996 tarih ve 51/210 sayılı BM Genel Kurulu Kararı'nın 9. paragrafına istinaden kurulan *Ad Hoc* Komite ve hukuk işleri ile ilgilenen Altıncı Komite'nin çalışmaları sonucu “Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme” hazırlanmış ve bu Sözleşme 13 Nisan 2005'te New York'ta imzaya açılmış olup 7 Haziran 2007'de yürürlüğe girmiştir.⁵⁹ Sözleşmeye Eylül 2009 itibarıyla 54 ülke taraftır. Bugüne kadar nükleer terörist saldırı örneği görülmemesine rağmen böyle bir ihtimalin önlenmesine yönelik çabalar taşıyan bu Sözleşme gelecekteki olası bir durumu ele aldığından önceki uluslararası sözleşme ve protokollerden bu yönüyle ayrılmaktadır. Yukarıda bahsi geçen uluslararası sözleşme ve protokoller terörizmin var olan ve meydana gelmiş yönlerini ele alırken “Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme” terörizmin meydana gelmesi muhtemel bir yönünü ele alması açısından önem arz etmektedir.

Sözleşmenin giriş bölümünde “dünya çapında terörist eylemlerin tırmanışa geçmesine” ve “nükleer terörizmin en ağır sonuçlara yol açabileceği ve uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturabileceğine” dikkat çekilerek mevcut uluslararası anlaşmaların nükleer terörizmin önlenmesine yönelik düzenlemelerden yoksun olduğunu ifade edilmektedir. Sözleşme ayrıca devletlerin barışçıl amaçlarla nükleer enerji geliştirme ve kullanma haklarını tanımaktadır.

Sözleşmeye göre bir kişinin öldürmek veya vücut bütünlüğüne ciddi zarar vermek veya çevreye veya mülke zarar vermek veya bir kişiyi veya uluslararası bir örgütü veya bir devleti bir şey yapmaya veya yapmaktan çekinmeye zorlamak amacı ile radyoaktif madde veya araçlara sahip olması, kullanması veya radyoaktif maddelerin yayılmasına neden olacak şekilde nükleer bir tesise zarar vermesi suç kabul edilmiştir. Ayrıca bu suçların işlenmesi tehdidinde bulunan, teşebbüs eden, bu suçların işlenmesini organize eden veya kolaylaştıranlar da Sözleşme kapsamında suç işlemiş sayılırlar.

⁵⁹ **International Convention For The Suppression Of Acts Of Nuclear Terrorism** (2005), <http://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-15.pdf>, [24.05.2010]

Sözleşme sadece bireylerin faaliyetlerini kapsamına almış devletlerin silahlı kuvvetlerinin faaliyetleri kapsam dışında bırakılmıştır. Yine Sözleşme içerdiği hiçbir maddenin nükleer silahların devletler tarafından kullanılmasının veya kullanma tehdidinde bulunmasının meşruiyeti konusuna ilişkin olmadığını belirtmektedir.

Sözleşmede devletlerin anılan suçların yerel kanunlarda da suç olarak kabul etmesi ve uygun cezalar belirlemesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca devletler 2. maddede yer alan fiillerin işlenmesinin önlenmesi için gerekli tedbirleri alacak ve bu fiilleri işleyen veya işleme hazırlığında bulunan kişilerle ilgili edindiği bilgileri diğer devletlerle ve ilgili uluslararası örgütlerle paylaşacaktır.

Devletlerin yargılama yetkisi ise 2. maddede yer alan fiillerin kendi topraklarında işlenmesi halinde veya bu devletin bayrağını taşıyan bir gemide veya bu devletin kanunları altında kayıtlı bir uçakta işlenmesi halinde veya bu devletin bir vatandaşı tarafından işlenmesi halinde söz konusudur. Ayrıca suçun bu devletin bir vatandaşına karşı işlenmiş olması; ya da suçun, bir devletin ya da hükümetin, bu devletin büyükelçiliği ya da diğer diplomatik ya da konsolosluk binaları dahil, yurtdışındaki tesislerine karşı işlenmesi, suçun, bu devletin topraklarında daimi olarak ikamet eden haymatlos tarafından işlenmesi durumunda; ya da suçun, devleti belirli bir eylemi gerçekleştirmeye zorlamaya ya da gerçekleştirmekten caydırmaya yönelik olarak işlenmesi; ya da suçun, bu devletin hükümeti tarafından işletilen bir uçakta işlenmesi durumunda Sözleşmeye taraf bir devlet yargılama yetkisini kullanabilecektir.⁶⁰

Yargılama yetkisi doğan bir devlet hangi şekilde bu yetkisini kullanacağını BM Genel Sekreterliği'ne bildirmelidir. Ayrıca eğer taraf devlet 2. maddedeki fiillerden biri veya birkaçını işleyen kişi veya kişiler kendi topraklarında mevcut ise ve yargılanmaları üzere başka bir devlete iade etmiyorsa bu kişiler bu devlet tarafından yargılanmalıdır.

⁶⁰A.e. Madde 9(1-2)

3.4. Terörizmle İlgili Hukuksal Kapsamın Artırılma Çabası: Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi Taslağı

Günümüze kadar gerçekleştirilen uluslararası sözleşme ve protokoller terörizmin değişik yönlerini ele almıştır. Kimi zaman bazı terör eylemlerinin birden fazla sözleşmenin sahasına girdiği görülebilmektedir. Böyle bir durumda hangi sözleşmeye göre hükmedileceği konusunda bir belirginlik mevcut değildir. Ayrıca bu sözleşmeler genel olarak ele aldıkları konulara ilişkin hangi eylemlerin suç olarak kabul edileceğinden bahsetmişler ancak herhangi bir terörizm tanımına yer vermemişlerdir. Dolayısıyla bu sözleşmeler günümüzdeki terör eylemlerini tüm yönleriyle kapsamaktan uzaktır ve bu da değişen yönleriyle mücadele etmenin giderek güçleştiği terörizmle ilgili kapsamlı bir uluslararası sözleşme ihtiyacını doğurmaktadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen 1996 tarih ve 51/210 sayılı Karar'a binaen kurulan *Ad Hoc* Komite ve BM bünyesinde hukuk işleri ile ilgilenen Altıncı Komite Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi (Comprehensive Convention on International Terrorism) hazırlanması çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmaların başlangıcı 1994 yılında kabul edilen 49/60 sayılı Genel Kurul Kararı'na ekli Deklarasyon olarak kabul edilebilir. Bu Deklarasyon ile devletler, konunun tüm yönlerini kapsayıcı hukuki bir çerçevenin oluşturulmasını sağlamak amacıyla, terörizmin bütün tür ve görünümleriyle önlenmesi ve mücadele edilmesi ile ilgili mevcut uluslararası hukuki düzenlemelerin kapsamını gözden geçirmeye davet edilmiştir.⁶¹ 1996 yılında Hindistan'ın sunduğu "Uluslararası Terörizme dair Kapsamlı Sözleşme Taslağı" üzerinde değerlendirmeler ve tartışmalar yapılarak ilerleyen yıllarda bu taslak geliştirilmiştir. Eylül 2001'de Genel Kurul 56. oturumu esnasında bir uluslararası terörizm kapsamlı sözleşmesinin kabul edilmesiyle ilgili konu Altıncı Komite'ye tevdi edilmiştir. Altıncı Komite de bu konudaki çalışmaların derinleştirilerek devam ettirilmesi için bütün BM üyesi ülkelere açık bir Çalışma Grubu oluşturmuştur. Taslak üzerindeki çalışmalar 2005 yılında gerçekleştirilen Dünya Zirvesi sonrası yayınlanan Sonuç Bildirgesi ile önemli bir ivme kazanmıştır.⁶²

⁶¹ A/RES/49/60 (1994), Annex, para. 7

⁶² A/60/L.1 (2005), <http://www.unis.unvienna.org/pdf/A60L.pdf>, [14.05.2010]

2006 yılında Genel Kurul’da kabul edilen BM Terörle Global Mücadele Stratejisi de bu anlamda önemli bir adım olarak görülmektedir.⁶³

Ad Hoc Komite’nin daha önceki çalışmaları neticesinde yukarıda anılan Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme kabul edilmiştir. Komite’nin Uluslararası Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi Taslağı üzerindeki çalışmaları esnasında genel olarak devletler uluslararası terörizmin önlenmesi ve ortadan kaldırılması konusunda hemfikir olmalarına rağmen bazı konulardaki anlaşmazlıklar kapsamlı bir yaklaşım sergilenmesine izin vermemektedir. Devletler arasında görüş ayrılığı bulunan konular şu şekildedir:

- Terörizmin hukuki tanımı
- Terörizmle sömürgecilik karşıtı ve ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki ilişki
- Silahlı çatışmalarda devletlerin silahlı güçlerinin faaliyetleri

Terörizm tanımının devlet sponsorlu terörizmi ve devlet terörü faaliyetlerini içerip içermemesi görüş ayrılığına neden olmuştur. Küba, Irak, Lübnan, Pakistan, Libya, Suriye, Sudan gibi ülkeler devlet sponsorlu terörizmin ve devlet terörü faaliyetlerinin tanıma dâhil edilmesi gerektiğini savunurken, diğer ülkeler bunun zaten mevcut uluslararası sözleşmelerde mevcut olduğunu ifade etmektedirler. Avrupa Birliği ülkeleri, Kanada, Japonya, Çin gibi bazı ülkeler devletlerin silahlı güçlerinin faaliyetlerinin sözleşme kapsamı dışında bırakılması gerektiği görüşündedirler. Taslak sözleşme terörist faaliyetlerin ne olduğundan bahsetmesine rağmen kimi ülkeler sözleşmede “terörizm” tanımına yer verilmesini istemektedirler.⁶⁴

Diğer bir tartışma konusu da yabancı işgal ve baskılara, sömürgeciliğe karşı girişilen silahlı mücadelenin self-determinasyon hakkı kapsamında mı yoksa terörizm tanımı içinde mi değerlendirilmesi gerektiği ile ilgilidir. Örneğin Malezya’nın; İslam Konferansı Örgütü adına, uluslararası hukukun prensipleriyle uyumlu olarak bağımsızlık ve self-determinasyon amacıyla halkların yabancı işgale, sömürgeciliğe ve hegemonyaya karşı silahlı mücadelesinin terör suçu olarak değerlendirilemeyeceğine dair verdiği bir öneri ile bu alandaki uzlaşma daha da

63A/RES/60/288, (2006), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/88/PDF/N0550488.pdf?OpenElement>, [09.05.2010]

64 <http://www.reformtheun.org/index.php/eupdate/3879>, [17.05. 2010]

zorlaşmıştır. Bu öneriye karşı olan devletler de self-determinasyon hakkının ne şekilde kullanılabileceğinin uluslararası hukukta düzenlendiğini, insan haklarıyla ilgili bu konunun terörizmle ilgili kapsamlı bir sözleşmede tekrarlanmasının yersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Gerçekten de halkların self-determinasyon hakkı için her türlü yolla silahlı mücadeleye girmeleri meşrulaştırılamaz. Bu hakkın özellikle uluslararası insancıl hukuk başta olmak üzere hukuk kurallarına uygun bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Terörist faaliyetler içermeyen ve uluslararası hukukla uyumlu self-determinasyon mücadeleleri zaten meşru kabul edilmektedir. Dolayısıyla bunun terör suçu olarak değerlendirilemeyeceğinin sözleşmeye dâhil edilmeye çalışılması sözleşmenin kapsamını zorlamaktadır. Kısacası bu tür tartışmalar nedeniyle bu konuda uzlaşma sağlanamamıştır.⁶⁵

Kimi devletler de taslak sözleşmenin kabul edilmesi durumunda terörizmle ilgili mevcut uluslararası sözleşmelerin ne şekilde uygulanacağı konusunu tartışmaktadırlar. Bu devletlere göre bu durum hukuki boşluk oluşturma ihtimalini içermektedir.⁶⁶

Taslak sözleşmeye göre devletler terörist faaliyetlerin önlenmesi ve cezalandırılması için işbirliği yapma yükümlülüğündedirler. Terörist faaliyetler ise üzerindeki tartışmalar devam etmekler birlikte; bir kişinin hukuk dışı olarak ve isteyerek silah, patlayıcı gibi öldürücü araçlar veya tehlikeli maddeler kullanarak bir insanın veya insan grubunun ölümüne veya ciddi şekilde yaralanmasına veya kamuya ait binalara, ulaşım araçlarına veya altyapıya yönelik şiddete veya şiddet tehdidine başvurusu olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda bu faaliyetlerin işlenmesine teşebbüs etmek, yardımcı olmak, organize etmek, başkalarını yönlendirmek veya terörizmle ilgili mevcut uluslararası sözleşmelerde yer alan fiillerden birini işlemek de terörist faaliyet kapsamına alınmıştır.⁶⁷

Taslak sözleşme devletlerin yukarıda belirtilen fiilleri ulusal kanunlarında da suç olarak kabul etmelerini ve uygun cezaları tayin etmelerini istemektedir. Bu tür eylemler hiçbir şekilde politik, felsefi, ideolojik, etnik, dini veya benzeri diğer nedenlerle meşrulaştırılamayacak ve ağırlıklarına göre cezalandırılacaktır.

⁶⁵ Subedi, **age**, s. 163.

⁶⁶ <http://www.reformtheun.org/index.php/eupdate/3879>, [17.05.2010]

⁶⁷ Uluslararası Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi Taslağı, <http://www.ilsa.org/jessup/jessup08/basicmats/unterrorism.pdf>, [22.05.2010]

Taslak sözleşmede birçok Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi kararında da belirtildiği gibi devletler başka bir devletin topraklarında gerçekleştirilen terörist faaliyetlere yardım etmekten, maddi kaynak sağlamaktan, bunları organize etmekten kaçınmaları gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda bu tür eylemlerin kendi topraklarında yapılmasına göz yummamaları, terör örgütlerinin eğitim ve eylem planlarının kendi topraklarında yapılmadığından emin olmak için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Sığınma talep eden bir kişinin bu talebinin kabul edilmeden önce kişinin herhangi bir terör eylemine katılıp katılmadığının belirlenmesi için gerekli önlemlerin alınması da taslağa göre devletlerin yükümlülüklerindendir. Bunun yanında taslakta suçluların iadesi de düzenlenmiştir. Buna göre; devletler belirtilen eylemleri işleyenlerin yakalandığında yargılanması öngörülmektedir. Kendi ülkesinde yargılama gerçekleştirilemiyorsa ilgili ülkeye iade edilmelidir. Eğer iki ülke arasında suçluların iadesi anlaşması bulunmasa bile taslağa göre bu anlaşma esas kabul edilecektir.

4. SONUÇ

Terörizm, iletişim olanaklarının ve uluslararası hareket kabiliyetinin hızlı bir biçimde artış gösterdiği günümüz dünyasında, terörist faaliyetlerin sadece otonom varlıklar olan devletlerin bireysel önleyici çabalarıyla engellenmesinin mümkün olmadığı bir durum ortaya çıkarmıştır. Her ne kadar uluslararası platformda uzlaşma neticesinde kabul edilmiş bir terörizm tanımı olmasa da devletler gerek yerel gerekse Birleşmiş Milletler platformu başta olmak üzere küresel çapta çeşitli çabalarla terörizmin yıkıcı etkilerinden kurtulmayı amaçlamıştır. Bu amaçla devletler ortak bir terörizm tanımına ulaşma çabasından çok kendilerini en çok rahatsız eden terörist faaliyetler ile ilgili ikili veya çoklu antlaşmalar gerçekleştirmek suretiyle uluslararası işbirliğine daha fazla önem vermeye başlamışlardır.⁶⁸

Birleşmiş Milletler tarihsel süreç içerisinde oluşturulmuş en geniş katılımlı uluslararası bir örgüt olması dolayısıyla uluslararası terörizmin önlenmesinde bir mücadele çerçevesi çizilmesi açısından devletler için çok önemli bir görev üstlenmektedir. Uluslararası hukuk metinlerinin oluşturulmasında, terörizmle mücadelede insan hakları, adalet, hukukun üstünlüğü gibi temel değerlerin korunmasında önemli çalışmaları bulunan Birleşmiş Milletler bu alandaki çabaların geliştirilmesi için uygun bir platform oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletlerin neredeyse yarım asırlık terörizmle mücadele sürecinde dünya genelinde geline nokta bakıldığında tam anlamıyla başarı sağlandığı söylenemez. Hala birçok ülkede terör eylemleri meydana gelmekte ve devletler terörizmle mücadeleleri sırasında insan hakları ihlalleri yapabilmektedirler. Bu durum Birleşmiş Milletlerin yeterli hukuki altyapı oluşturamadığı ve gerekli önlemleri alamadığı tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Birleşmiş Milletleri oluşturan üye devletlerin alınan kararları uygulamaları, terörizmle mücadelede korunması gereken temel değerleri

⁶⁸ Mustafa Baki, **Uluslararası Terörizmle Mücadelede Birleşmiş Milletler'in Rolü ve Etkisi**, (İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2009), s.153.

benimsemeleri terörizmle mücadele başarısını artıracaktır. Birleşmiş Milletler bu alanda yapılacak olan çalışmaların oluşturulması için bir çatı organıdır. Ancak devletlerin bireysel çıkarları Birleşmiş Milletler çatısı altında her zaman uzlaşma sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Özellikle bağlayıcı kararlar alma yetkisi bulunan Güvenlik Konseyi'nde bulunan beş daimi üyenin veto yetkisi devletlerin bireysel çıkarlarını ön plana çıkarmakta, pek çok durumda görüldüğü üzere Birleşmiş Milletlerden beklenen tavır koyması noktasında isteneni verememesine sebep olmaktadır.⁶⁹

Terörizmin Birleşmiş Milletlerin gündemine girmesinden bu yana uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bu problemle mücadele adına yukarıdaki bölümlerde ele alınan çeşitli düzenlemeler gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak 11 Eylül 2001 öncesi döneme bakıldığında alınan kararlar ve gerçekleştirilen sözleşmeler, Birleşmiş Milletlerin terör olayları sonrasında harekete geçtiği ve uluslararası sözleşmeler bahsinde geçtiği gibi sözleşmelerin uygulamaya konmasında kimi zaman 5 yıl ve üstünü bulan çabaları Birleşmiş Milletleri terörizmle mücadele terör örgütlerinin gerisinde bırakmıştır. Dünya tarihinde önemli bir yere sahip olan Soğuk Savaş döneminde ise iki süper güç, iki bölge ve iki ideoloji mücadele ediyor ve dünyayı parsellemeyi amaçlıyordu. Bu mücadele Birleşmiş Milletler koridorlarına da zaman zaman taşındı. Böylece bu dönemde bir kilitlenme süreci yaşayan Birleşmiş Milletler uluslararası ve bölgesel konular da etkin bir rol oynayamadı.⁷⁰ Gorbachov'un Sovyetler Birliği Genel Sekreterliğine gelmesiyle yaşanan süreçte karşılıklı yumuşama sağlanmış bu yumuşama Birleşmiş Milletlerin faaliyetlerine de yansımıştı. Artık Birleşmiş Milletler hukuksal açıdan daha etkin bir rol oynayabilmekteydi. Ancak daha sonraki dönemde ilk olarak Körfez Krizi esnasında

⁶⁹ Bugün toplam 75 bin mavi bereli, dünyanın çeşitli yerlerinde görev yapıyor. BM'nin toplam gideri şu anda yaklaşık 3.8 milyar doları aşıyor. Haiti, Batı-Sahra, Bosna-Hersek, Kıbrıs'ta Türkler ve Rumlar arasında, Gürcistan, Lübnan, İsrail ve Suriye arasında, Somali, Ruanda, Mozambik, Angola, Liberya ve El Salvador ülkelerinde toplam 75 bin BM'ye bağlı görevli çalışmaktadır. Son 4 yıl içinde çok büyük katliamlar ve işgallerin meydana geldiği ancak, siyasi yaklaşımların etkisinin BM'yi başarısızlığa sürüklediği örnekleriyle belgeleniyor. Kamboçya'da 22 bin kişilik barış gücüne rağmen bir netice alınamıyor. Somali'de BM geri adım atmak zorunda kaldı ve karşı güçlerin karşısında yenilgisini resmen açıklayarak 3 ay sonra ülkeyi terk etmeye mecbur oldu. Ruanda'da savaş tüm şiddetiyle devam ederken Birleşmiş Milletler Barış gücü geri çekildi. Eleştirilerden en büyük payı, Bosna'daki icraatı ile kendi ipini çeken BM'nin, Azerbaycan topraklarını işgal eden Ermenilere ve Çeçenistan'a kana bulayan Ruslara karşı seyirci oluşu BM'nin olaylara karşı asli görevlerinden uzak 5 ülkenin kontrolünde olduğunu takındığı tavrıyla ortaya koymaktadır. Bkz. Mehmet Koçak, "Birleşmiş Milletler' in Geleceği", **Yeni Türkiye- Türk Dış Politikası**, Sayı: 3(Mart Nisan 1995), s.425.

⁷⁰ Ertan Efegil, **Körfez Krizi ve Türk Dış Politikası Karar verme Modeli**, (İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2002), s.118.

Irak'ın Birleşmiş Milletler Daimi Temsilcisinin Amerika Birleşik Devletleri'nin BMGK' nu ABD yönetiminin elinde bir araç olarak nitelemesi⁷¹ daha sonraki dönemde günümüze kadar çeşitli şekillerde tekrarlanmıştır.

Günümüzde Birleşmiş Milletlerin terörizmle mücadelede en temel çatı organ olması gerektiğini savunanlardan, bu örgütün terörizmle mücadelede başarısız olduğuna ve artık işlevini yitirdiğine kadar varan çok çeşitli yorumlar dile getirilmektedir.

Birleşmiş Milletler özellikle temel organlarında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve diğer organları aracılığıyla sürekli olarak devletleri ve bölgesel ve uluslararası örgütleri terörizmle mücadelede işbirliğine davet etmektedir. Ancak BM'nin bu çağrılarının ne derece etkili olduğu konusunda değişik görüşler mevcuttur. Uluslararası örgütleri terörizmle mücadele konusunda koordine etme konusunda Birleşmiş Milletlerin global çapta bir liderlik rolünün olmadığını söyleyen Tardy'e göre politik nedenlerden ve yapısal eksikliklerinden dolayı BM'nin bu konuda yapabilecekleri sınırlıdır. Öncelikli olarak devletler ve sonrasında uluslararası örgütler arasında terörizmle mücadele kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik olarak koordinasyon faaliyetleri yürüten Terörizmle Mücadele Komitesi'nin de bir *Ad Hoc* komite olması nedeniyle BM sistemi içindeki rolünün net olmadığını ifade eden Tardy, en önemli açmaz olarak Güvenlik Konseyi'ndeki daimi üyelerin BM'nin ve TMK'nin faaliyetlerini kontrol altında tutma istekleri olduğunu iddia etmektedir.⁷²

Önceki bölümlerde ele alındığı üzere BM'nin genel olarak terörizmle ilgili kodifikasyon çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Terörizmin farklı yönlerini ele alan uluslararası anlaşmalar oluşturulmuş ve hem Genel Kurul hem de Güvenlik Konseyi kararlarının birçoğunda devletler bir an önce bu anlaşmalara taraf olmaya çağrılmaktadır. Ancak belirtmelidir ki; devletlerin iç mevzuatlarını bu uluslararası anlaşmalara uygun hale getirmemeleri devletlerin bu anlaşmalara taraf olmalarının etkisini azaltmaktadır. Aynı şekilde bu anlaşmalarda ve Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi kararlarında belirtilen yasal ve idari düzenlemelerin yapılmaması da terörizmle mücadelede istenilen sonucun alınmasını geciktirmektedir.

Birleşmiş Milletler terörizmle ilgili uzun yıllar süren çalışmalarına karşın herhangi bir terörizm tanımına ulaşamamıştır. Terörizmin uluslararası barış ve güvenliği tehdit

⁷¹ Efgil, **age**, 126.

⁷² Thierry Tardy, "The Inherent Difficulties of Interinstitutional Cooperation in Fighting Terrorism," **Terrorism and the UN**, Ed.by. Jane Boulden, Thomas G. Weiss, Indiana University Press, 2004, s.135.

ettiği, devletlerin sosyo-ekonomik yapılarını tehlikeye attığı, insan hakları ve temel özgürlüklerin kullanılmasına zarar verdiği şeklinde nitelendirilmesine rağmen ortak bir tanım benimsenememiştir. Devletlerin politik tavırlarının bu sonuca yol açtığı söylenebilir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde Batı bloğu ve sosyalist blok arasındaki ideolojik ayrışma nedeniyle hangi silahlı mücadelenin terör eylemleri içerdiği konusunda farklı görüşler oluşmuştur. Sömürge ve yabancı işgalde kurtulmak amacıyla girişilen ulusal kurtuluş hareketleri Birleşmiş Milletlerde genel olarak desteklenmesine karşın bu mücadelelerin silahlı direniş dâhil her türlü yöntemi kullanması özellikle sosyalist blok tarafından meşru kabul edilmiştir.⁷³ Ancak Genel Kurul kararlarının birçoğunda terörizmin her türünün kınanması ulusal kurtuluş hareketlerinin terörizme başvurmasının meşru kabul edilemeyeceğinin göstermektedir.

11 Eylül saldırılarından sonra ise terörizmin yol açabileceği tehlikelerin boyutları daha açık olarak görülmüş ve global çapta bir refleks oluşmuştur. ABD başta olmak üzere kimi devletler terörizmle mücadelede sınır ötesi kuvvet kullanmanın gerekliliğini ve aciliyetini savunarak terör örgütlerine yardım ve yataklık ettiği ilan edilen devletler “terörist devlet” olarak lanse edilmiş ve bu devletlere karşı silahlı müdahaleler başlamıştır. Özellikle El Kaide ile bağlantıları ve kitle imha silahlarına sahip olduğu endişesiyle Irak’ın ABD tarafından işgali uluslararası terörizmle mücadelede kuvvet kullanmanın meşruiyetiyle ilgili yoğun tartışmalar başlatmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 11 Eylül saldırılarından sonra kabul ettiği ve devletlere yükümlülükler getiren bir dizi önlem içeren 1373(2001) sayılı Karar’ın meşru müdafaadan bahsetmesi kimi devletler tarafından terörizme karşı kuvvet kullanmanın haklı kılındığı şeklinde yorumlanmıştır. Kimi devletler ise terörizmle daha etkin mücadele edebilmek adına kolluk kuvvetlerine geniş yetkiler veren yasalar çıkartmışlardır. Ancak bu yasalara yöneltilen en önemli eleştiri ise insan haklarına yeterli önemin verilmemesi ve güvenlik endişesiyle bu hakların ve temel özgürlüklerin kısıtlanmasıdır.

Terörizmle mücadele alanında Birleşmiş Milletler sisteminde belirli konulara yönelik olarak oluşturulan uzman komiteler bu çalışmada ele alınmıştır. Terörizmle global mücadele alanında önemli görevler üstlenen bu komiteler Terörizmle Mücadele

⁷³ Antonio Cassese, *Self-determination of Peoples: A Legal Reappraisal*, (New York: Cambridge University Press, 1995), s. 151.

Komitesi, Taliban-El Kaide Komitesi, 1540 Komitesi ve 1566 Çalışma Grubu'dur. Ancak kimi zaman görev alanları birbiri ile kesişen bu komiteler arasındaki koordinasyon eksikliği yöneltilen en önemli eleştiri olmuştur. Komiteler arasındaki koordinasyonun tam olarak sağlanamaması kimi konularda hem bu komiteler hem de devletler açısından zaman ve enerji kaybına neden olmuştur.⁷⁴

Özellikle 11 Eylül sonrası dönemde Birleşmiş Milletlerin gelişen olaylar karşısında öncü bir rol üstlenmesi beklenmiştir. Ancak Subedi'ye göre Birleşmiş Milletlerin rolü çok farklı olmuştur. Bu dönemde ABD'nin Afganistan'a askeri müdahalesi ile ilgili olarak Güvenlik Konseyi'nin onayı aranmamış ve Genel Kurul üzerinde çalıştığı kapsamlı uluslararası terörizm sözleşmesi taslağını tamamlayıp kabul etmeyi başaramamıştır. Bu da büyük bir dünya krizini yönetme kapasitesini haiz bir organizasyon olarak Birleşmiş Milletlerin öneminin azalmasına neden olmuştur. Devletler kapsamlı sözleşme oluşturulması esnasında bazı noktalarda karşılıklı anlayış sergilemeyip uzlaşma sağlayamamışlardır.⁷⁵

Daha önceki bölümlerde Birleşmiş Milletlerin aldığı kararları da ve faaliyet gösterdiği ülkelerde taraflı davrandığı yada Güvenlik Konseyinde alınan kararların terörizmle mücadelede etkisiz kaldığı Birleşmiş Milletlerin ulus üstü konumu nedeniyle kendinden bekleneni veremediği son dönemde ise Amerika Birleşik Devletlerinin güdümünde faaliyet gösterdiğine dair eleştirilere değinmiştik.

Bir örnek olay olarak Birleşmiş Milletlerin, İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetleri ile ilgili çalışmalarını ele alırsak; Bilindiği gibi İran Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'na NPT (Non Proliferation Treaty) bu yönde taahhüt altına girmiştir. İran yürüttüğü nükleer program ve faaliyetlerin barışçı gayelerle nükleer enerji üretimine yönelik olduğu iddiasındadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) İran'ın nükleer faaliyetleri hakkında 2006, 2007, 2008 yıllarında 4 adet karar almıştır. 1696, 1737, 1747 ve 1803⁷⁶ sayılı kararlarda İran'ın NPT imzalamış ülke olarak esas itibarıyla barışçı gayelerle nükleer enerji üretimine hakkı olduğu kaydedildikten sonra İran'ın Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının (IAEA) koyduğu kaidelere uyması istenmekte bu çerçevede uranyum zenginleştirme faaliyetlerinin durdurulması, IAEA ile yakın işbirliği ilişkileri içinde

⁷⁴ David Cortright, "Can the UN Battle Terrorism Effectively," **USA Today**, Ocak 2005

⁷⁵ Subedi, **age**, s.168.

⁷⁶ **S/RES/1803** (2008) <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/257/81/PDF/N0825781.pdf?OpenElement>[05.22.2010].

hareket etmesi, üye ülkelerin de İran'a yönelik ticaretinde veya ülkelerinden İran'a transit geçecek hassas maddelerle ilgili olarak kısıtlamalar üzerinde durulmaktadır.

Uzmanlar nükleer enerji üretmek için bu derecede zengin uranyuma ihtiyaç olmadığını, bunun belli bir noktadan sonra nükleer silah üretmenin söz konusu olduğunu, ayrıca İran'ın ürettiği orta ve özellikle uzun menzilli füzelerin esas itibari ile nükleer başlık taşımak üzere kullanıldığını, aksi halde uzun menzilli füze üretmenin bir mantığı olmadığını vurgulamaktadır. Kaldı ki İran'da halen birçok reaktör mevcut olmasına karşın yakında faaliyete geçirilmesi beklenen ve Rusya'nın yardımı ile yapılan Bushehr'deki santralin yakıtının da Rusya tarafından garanti edilmiş olması bağlamında İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetlerine devam etmesindeki ısrarını anlamak zorlaşmaktadır. İran'ın nükleer programlarını oldukça uzun süredir gizlice ve ülkenin çeşitli yerlerinde yürüttüğü ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansını oyalayıp gerektiği gibi bilgilendirmediği düşünülmektedir.⁷⁷

Süreç içinde Mayıs 2010'da Türkiye İran ve Brezilya'nın da katılımıyla Tahran'da gerçekleştirilen antlaşmayla İran 1200 kilogram düşük oranda zenginleştirilmiş uranyum karşılığında nükleer tesislerinde kullanmak üzere yakıt alması ve takas işleminin Türkiye'de gerçekleşmesi karara bağlanmıştır.⁷⁸

Ancak bu olumlu olarak değerlendirilebilecek adım Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde yankı bulmayarak 9 Haziran 2010' da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi olağan toplantısında alınan 1929 Sayılı Karar⁷⁹ gereği İran'a ek yaptırımlar uygulama kararı çıkmıştır. Karar' a göre İran Devrim Muhafızları'nın da aralarında bulunduğu 41 kurum ve 1 kişinin kara listeye alınmasını öngören Karar çeşitli finansal yaptırımlar da beraberinde getirmektedir. Yaptırımlar listesinde yer alan kişi ve kuruluşların uluslararası alanda mal varlıkları dondurulacak, bu kişilere seyahat yasağı getirilecektir. Kararda, ayrıca deniz ya da limanlarda şüphe uyandıran kargoların incelenmesine ilişkin bir yapılanma öngörülmekte, deniz taşıtlarının yasak mal taşıdığı yönünde "makul" şüphelerin oluşması durumunda, ilgili taşıtların incelenmesi istenmektedir.

Kararın ardından İran'ın BM Daimi Temsilcisi Büyükelçi Muhammed Hazayi İsrail'in nükleer silaha sahip olduğunu ve Nükleer Silahların Yayılmasının

⁷⁷http://www.bilgesam.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=582:rann-nuekleer-politikalar-ve-tuerkiye&catid=77:ortadogu-analizler&Itemid=150, [08.07.2010]

⁷⁸ <http://www.ntvmsnbc.com/id/25095458>, [06.07.2010]

⁷⁹ S/ RES/ 1929(2010), <http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9948.doc.htm>

Önlenmesi Antlaşması'na (NPT) İsrail'in üye olmadığını herkesin bildiğini, ancak hiçbir şey yapılmadığını ifade ederek⁸⁰ Birleşmiş Milletleri taraflı davranmakla ilgili suçlamalara bir yenisini daha eklemiştir.

Son olarak bu çalışmada daha öncede farklı başlıklar altında belirtildiği gibi her ne kadar Birleşmiş Milletler kurulduğu günden itibaren kendisinden bekleneni gerektiği ölçüde yerine getirememiş olsa da, Evrensel karakteri ve kapsamlı faaliyet alanı Birleşmiş Milletleri, ortaya çıkan küresel problemlerin tanımlanması, müzakere edilmesi, ortak yaklaşımlar belirlenmesi ve verilen kararların uygulanması için hareketi geçilmesi anlamında devletler için tek ve vazgeçilmez bir forum haline getirmektedir.⁸¹ Dolayısıyla, BM'nin uluslararası terörizmle mücadelede yadsınamaz ve vazgeçilmez bir rolü olduğu da göz ardı edilmemelidir.

⁸⁰ <http://www.haberturk.com/dunya/haber/522139-bm-irana-yaptirimi-kabul-etti.>, [07.07.2010]

⁸¹ A/51/950 (1997), http://www.un.org/millennium/documents/a_51_950_add7.htm, [17.05.2010]

KAYNAKÇA

Acar, Ünal, Ömer Urhal. **Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terörizm**, Ankara: Adalet Yay., 2007.

Acer, Yücel. “Uluslararası Hukuk ve Nükleer Silahlar,” <http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=31&type=7#>, 22 Mayıs 2010.

Address to a Joint Session of the Congress and the American People, September 20,2001, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/0920-8.html, 04 Mart 2010.

Akgül, Hüseyin. **Terörizm ve İnsan Hakları**, İzmir: Akademi Kitapevi, 2003.

Akıllıoğlu, Tekin. “Birleşmiş Milletlerin Terörle Mücadele ile ilgili Çalışmaları ve Avrupa İnsan hakları Mahkemesinin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları”, **Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Sempozyumu**, İstanbul: Umut Vakfı Yayınları, 1996: 158-175.

Alpaslan, M. Şükrü. **Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik**, İstanbul: Ventis Ofset, 1983.

Arıboğan, Deniz, Ülke. “Uluslar arası Terörizmin Yeni Yüzü”, Ed. Faruk Sönmezoğlu **(Uluslar arası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar)**, İstanbul, Der Yayınları, 1998.

Aydın, Nurullah. **Küresel Terör ve Türkiye**, Ankara: Bilgi Yay., 2006.

Gök, Aybala. 2005. “Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Suçları ve Terörizm” Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi.

Baki, Mustafa. 2009.“**Uluslararası Terörizmle Mücadelede Birleşmiş Milletler’in Rolü ve Etkisi**”, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.

Bal, İhsan, **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri**, Ankara: Usak Yayınları, 2006.

_____. **Terörizm**, Ankara: Usak Yayınları, 2005.

Bardak, Cengiz. **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu**, Ankara: Yetkin Yayınları, 1997.

Bassiouni, M. Cherif. “Terrorism: The Persistent Dilemma Of Legitimacy”, **Case Western Reserve Journal of International Law**, Vol. 26, 2004: 299-306.

_____. **International Terrorism: Multilateral Conventions (1937-2001)**, Ardsley, NY: Transnational Publishers, 2001.

Başeren, Sertaç H. “ Uluslararası Hukuk Açısından Amerika Birleşik Devletlerinde Gerçekleştiren Terörist Saldırıları ve Yol Açtığı Gelişmeler Üzerine bir Değerlendirme”, **Prof. Dr. Vecdi Aral’a Armağan**, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2001: 69-78.

Bayraktar, Köksal. “Uçak Kaçırma Suçu”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 37, Sayı: 1-4, 1972: 161-190.

Baxter, Richard R. “A Skeptical Look at the Concept of Terrorism,” **Akron Law Review**, Vol.XII, 1973: 380-391.

Beşe, Ertan. **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2002.

Birleşmiş Milletler, **A/RES/3034** (1972), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/270/64/IMG/NR027064.pdf?OpenElement>, [03.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/34/145** (1976), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/377/72/IMG/NR037772.pdf?OpenElement>, [10.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/39/159**(1984), <http://www.un.org/documents/ga/res/39/a39r159.htm>, [12.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/40/61**(1985), <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm>, [12.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/42/159**(1987), <http://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r159.htm>, [14.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/46/51**(1991), <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r051.htm>, [12.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/49/60**(1994), <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm>, [16.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/32/147**(1977), <http://www.un.org/documents/ga/res/32/ares32r147.pdf>, [20.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/34/145**(1976), <http://www.un.org/documents/ga/res/34/a34res145.pdf>, [20.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/50/53**(1995), <http://www.un.org/documents/ga/res/50/a50r053.htm>, [20.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/44/29**(1989), <http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r029.htm>, [28.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/51/210**(1996), <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm>, [30.03.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/60/288**, UN Global Counter-Terrorism Strategy, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/88/PDF/N0550488.pdf?OpenElement>, [12.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/RES/60/288**(2006), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/88/PDF/N0550488.pdf?OpenElement>, [14.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/51/950** (1997), http://www.un.org/millennium/documents/a_51_950_add7.htm, [09.07.2010].

Birleşmiş Milletler, **A/60/L.1** (2005), <http://www.unis.unvienna.org/pdf/A60L.pdf>, [14.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/731**(1992), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/731.pdf>, [24.02.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/748**(1992), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/748.pdf>, [24.02.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1044**(1996), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1044.pdf>, [25.01.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1054**(1996), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1054.pdf>, [26.02.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1189**(1998), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1189.pdf>, [26.02.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1214**(1998), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1214.pdf>, [26.02.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1267**(1999), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1267.pdf>, [26.02.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1333**(2000), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1333.pdf>, [26.02.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1363**(2001), <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/legal/unscrs/1363.pdf>, [03.03.2010].

Birleşmiş Milletler **S/RES/1368**(2001), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>, [01.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1373** (2001), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>, [24.04.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/2004/820**(2004), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/557/87/PDF/N0455787.pdf?OpenElement>, 21.05.2010.

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1377**(2001), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/633/01/PDF/N0163301.pdf?OpenElement>, [03.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/2004/70**(2004), <http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/founding/s-2004-70.pdf>, [08.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/2004/124**(2004), “Proposal for the Revitalisation of the Counter-Terrorism Committee”, <http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/S-2004-124.pdf>, [03.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/2008/379**, (Global Survey on Implementation of Resolution, 1373(2001)), <http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/GIS2008.pdf>, [03.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1390**(2002), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/216/02/PDF/N0221602.pdf?OpenElement>, [21.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/2003/1070**, http://nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/UN1267_Dec 2003.pdf, [10.05.2010].

Birleşmiş Milletler **S/AC.37/2003**, <http://www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1455reportsEng.htm>, [11.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1566**(2004), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/542/82/PDF/N0454282.pdf?OpenElement> [09.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/2005/789**, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/640/18/PDF/N0564018.pdf?OpenElement>, [12.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1540**(2004), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/328/43/PDF/N0432843.pdf?OpenElement>, [05.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1540**(2004), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/328/43/PDF/N0432843.pdf?OpenElement>, [05.05.2010].

Birleşmiş Milletler **S/RES/1673**(2006), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/331/10/PDF/N0633110.pdf?OpenElement>, [14.05.2010].

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1803**(2008), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/257/81/PDF/N0825781.pdf?OpenElement>, [05.22.2010]

Birleşmiş Milletler, **S/RES/1929**(2010), <http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9948.doc.htm>, [07.07.2010].

- Bozkurt, Enver, **Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı**, Ankara: Nobel Yayınları, 2003.
- Brown, Doug. **Terörizm ve Terörizmle Mücadele**, Çev. Lütfi Tomuş, Ankara: EGM Basımevi, 2004.
- Calvani, Sandro. “The Crime-Terrorism Nexus: How does it really work?, United Nations Perspective”, **A Conference on Organized Crime, Narcotics Trafficking, and Terrorism**, Tysons Corner, VA, USA, March 12, 2004.
- Caşın, M. Hakkı. **Uluslararası Terörizm**, Ankara: Nobel Yayınları, 2008.
- Cassese, Antonio. **Self-determination of Peoples: A Legal Reappraisal**, New York: Cambridge University Press, 1995.
- Chomsky, Noam. **Terörizm Kültürü**, Çev. Taha Cevdet, İstanbul: Pınar Yayınları, 2002.
- Clausewitz, Carl Von. **Savaş Üzerine**, Çev. Şiar Yalçın, İstanbul: Spartaküs Yayınları, 1997.
- Coady, C. A. J. “Terörün Ahlakı”, **Cogito**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Kış-Bahar, 1996.
- Combs, Cindy C. **Terrorism in The Twenty-First Century**, New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River, 2003.
- Cortright, David “Can the UN Battle Terrorism Effectively,” **USA Today**, Ocak 2005.
- Crelinsten, Ronald D. and Alex P. Schmid. “Western Responses to Terrorism: A Twenty-Five Year Balance Sheet”, **Western Responses to Terrorism**, Ed. Alex P. Schmid and Ronald D. Crelinsten, England: Frank Cass & Co. Ltd., 1993: 307-367.
- Çalışır, K. Tayanç. **Suç Örgütlerinin Anatomisi**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.
- Çitlioğlu, Ercan. **Gri Tehdit Terörizm**, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005.

- Çınar, Bekir. **Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör**, Ankara: Sam Yayınları, 1997.
- Dönmezer, Sulhi. “Teröristlerin Rehabilitasyonu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, c:51, sayı:1-4: 3-21.
- _____. “Milletlerarası Tedhişçilik”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 44, Sayı: 1-4, 1978: 55-70.
- Ekşi, Canan A. “Birleşmiş Milletler Antlaşması Çerçevesinde Uluslararası Barış ve Güvenliğin Korunmasında Bölge Antlaşmaları veya Örgütlerin Rolü”,**Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Ed. Refet Yinanç ve Hakan Taşdemir, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002: 15-54.
- Encylopaedia of the Social Sciences**, New York: The Macmillan Company, Volume 14.
- Erkmen, Serhat. “11 Eylül 2001: Terörizmin Yeni Miladı”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Ankara: ASAM Yayınları, sayı 18, Ekim 2001: 5-17.
- Erickson, Richard J. **Legitimate Use Of Military Force Against State-Sponsored International Terrorism**, Alabama: Air University Press, 1989.
- Fisher, Mainz, **MS Encarta Encyclopedia Standart**, 2003.
- Fromuth, Peter J. ”The Making Of A Security Community: The united Nations After The Cold War,” **Journal Of International Affairs**, Vol.46. No: 2.,1993: 341-366.
- Gabriel H. Oosthuizen, Elizabeth Wilmschurst, “Terrorism and Weapons of Mass Destruction: United Nations Security Council Resolution 1540,” **International Law Programme Briefing Paper 04/01**, Eylül 2004.
- Ghali, Boutros “An Agenda for Peace,” **UN Documents**, New York: Department of Public Information,1995.
- Gök, Aybala. 2005. “Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Suçları ve Terörizm” Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi.

Güçlü, İdris. 2004. “Terörizm ve Şiddet: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Terör Örgütlerinin Kullandıkları Şiddet Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gündüz, Aslan. “Terörle Mücadelede İnsan Hakları ve Güvenlik İkilemi”, **Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Sempozyumu**, İstanbul: Umut Vakfı Yay., 1996: 176-190.

Güzel, Cemal. “Korkunun Korkusu: Terörizm”, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ed. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002: 7-19.

Hazır, Hayati. “Demokrasi ve Siyasi Terör”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, c:3, sayı:1, Ocak -Haziran 1990: 35-49.

Heikkilä, Mikaela. “Holding Non-State Actors Directly Responsible For Acts Of International Terror Violence”, <http://www.abo.fi/instut/imr/norfa/mikaela.pdf>, 03 Mart 2010.

Hoffman, Bruce. **Inside Terrorism**, New York: Columbia University Press, 1998.

International Convention For The Suppression Of Acts Of Nuclear Terrorism (2005), <http://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-15.pdf>, [24.05.2010].

İlhan, Suat. **Terör: Neden Türkiye**, İstanbul: Nu-Do Yayıncılık, 1998.

İran'ın Nükleer Politikaları ve Türkiye, http://www.bilgesam.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=582:rann-nuekleer-politikalar-ve-tuerkiye&catid=77:ortadoguanalizler&Itemid=150, [08.07.2010].

Jenkins, Brian M. “International Terrorism: The Other World War”, **The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls**, Ed. Charles W. Kegley, New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River, 2003: 15-26.

_____. **International Terrorism: The Other World War**, Rand Corporation, 1985.

- Joyner, Christopher C. "International Extradition and Global Terrorism: Bringing International Criminals to Justice", **Loy. L.A. Int'l & Comp. L. Rev.**, Vol: 25, 2003: 493-507.
- Kash, Douglas. "Libyan Involvement and Legal Obligations in Connection with the Bombing of Pan Am Flight 103," **Studies in Conflict&Terrorism**, Vol.XVII, 1994: 23-38.
- Kaya, İbrahim. **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Ankara: Usak Yayınları, 2005.
- Kıbaroğlu, Mustafa. "Kitle İmha Silahları ile Terör: Kıyametin Yeni Eşiği mi?," **Avrasya Dosyası**, C:XII, No:3, 2006: 119-137.
- Koçak, Mehmet, "Birleşmiş Milletler' in Geleceği", **Yeni Türkiye- Türk Dış Politikası**, Sayı: 3(Mart Nisan 1995): 424-426.
- Koechler, Hans, "The United Nations And International Terrorism: Challenges To Collective Security", [http://www.i-p-o.org/koechler-terrorism-collective-security.htm#\(V\)](http://www.i-p-o.org/koechler-terrorism-collective-security.htm#(V)), 9 Mayıs 2010.
- Konstantinov, Emil, "International Terrorism and International Law," **G.Y.I.L.**, Vol.XXXI, 1988: 289-306.
- Köni, Hasan. **Uçaklara Karşı Girişilen Eylemlerin Uluslararası Hukukta Doğurduğu Sonuçlar**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1977.
- Kupperman, Robert and Darell Trent. **Terrorism: Threat, Reality, Response**, Stanford, California: Hoover Institution Press, 1980.
- Laqueur, Walter. **Terrorism**, Boston: Little, Brown and Company, 1977.
- Laqueur, Walter. "Terörizmin Yorumlanması", **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ed. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002: 95-141.
- Lopez George A., Cortright, David. **Uniting Against Terror: Cooperative Nonmilitary Responses To The Global Terrorist Threat**, Massachusetts: MIT Press, 2007.

Mazandaran, Pouyan Afshar. “An International Legal Response to an International Problem: Prosecuting International Terrorists,” **ExpressO Preprint Series Paper**, No:899, Berkeley: Electronic Press, 2006), <http://law.bepress.com/expresso/eps/899>, 24 Nisan 2010.

Mullins, Wayman C. A., **Sourcebook on Domestic and International Terrorism: An Analysis of Issues, Organizations, Tactics and Responses**, Springfield: Charles Thomas Publisher Ltd, 1997.

No lle Qu nivet. “The World after September 11: Has It Really Changed?,” **The European Journal of International Law**, Vol.XVI, No:3, 2005: 561-577.

Oosthuizen, Gabriel H., Elizabeth Wilmschurst. “Terrorism and Weapons of Mass Destruction: United Nations Security Council Resolution 1540,” **International Law Programme Briefing Paper**, Eylül 2004.

Ortaylı, İlber. “Dünyada ve Türkiye’de Tarihte Ter r”, **Dünyada ve T rkiyede Ter r Konferansı**, Ankara: TC. Merkez Bankası Yay., 2002.

Oxford Dictionary of World History, New York: Oxford University Pres, 2000.

 vet, Talha. “Suçluların Geri Verilmesinin Terörizmle Mücadeledeki Rolü”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 446, Mart 2005: 189-214.

 zdemir, Taner. 2006 “Birleşmiş Milletler  er evesinde Terörizmle Mücadele”, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu.

Özek,  etin. “Terör ve Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Barosu Dergisi – Terörle Mücadele  zel Sayısı-** c:65 sayı: 4-5-6, 1991.

 zkan, Ayşe. “Uluslararası Hukukta Birleşmiş Milletler ve Afganistan Operasyonu”, **Avrasya Dosyası (Birleşmiş Milletler  zel)**, Ankara, Cilt: 8, Sayı: 1, İlkbahar 2002: 238.-258.

Öztürk, Osman Metin. “Terör ve Terörizm”, 01 Mayıs 2005, http://www.teror.gen.tr/turkce/teror_nedir/terorizm.html

Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention Arising from the Aerial Incident at Lockerbie, 14 April 1992, ICJ Reports 1992.

Pazarcı, Hüseyin. **Uluslararası Hukuk Gözden Geçirilmiş Üçüncü Baskı**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.

Peterson, M.J. “Using the General Assembly,” **Terrorism and the UN**, Ed. Jane Boulden, Thomas G. Weiss, Bloomington: Indiana University Press, 2004: 173-197.

Pulat Y. Tacar. **Terör ve Demokrasi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

Purtaş, Fırat. “Yeni Boyutlarıyla Terörizm ve Dış Politika”, **2023 Dergisi**, Ankara, Sayı:2, 15 Aralık 2003: 28-35.

Pouyan Afshar Mazandaran, “An International Legal Response to an International Problem: Prosecuting International Terrorists,” **ExpressO Preprint Series Paper**, No:899, Berkeley Electronic Press, 2006, <http://law.bepress.com/expresso/eps/899>, 3 Haziran 2010

Reisman, Michael W. “International Legal Responses To Terrorism“, **Houston Journal of International Law**, Vol. 22, 1999: 3-61.

Ridge, Tom. “Fighting Terrorism Working Together”, **Copy Right of Vital Speeches of The Day**, City News Publishing Co., 2005: 230-233.

Romanov, Valentin A. “The United Nations and the Problem of Combatting International Terrorism,” **Terrorism and Political Violence**, Vol.II, No:3, Autumn 1990: 289-304.

Rosand, Eric. “Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee, and the Fight against Terrorism,” **The American Journal of International Law**, Vol. 97, No:2, April 2003: 333-341.

_____. "The Security Council's Efforts to Monitor the Implementation of Al Qaeda/Taliban Sanctions," **The American Journal of International Law**, Vol.98, No. 4, Ekim 2004: 745-763.

Ruperez, Javier. "The United Nations In The Fight Against Terrorism," http://huwu.org/sc/ctc/documents/tokyo_lecture.pdf, 12 Mart 2010

Sandler, Todd. "Collective Versus Unilateral Responses To Terrorism", **Public Choice** , DOI: 10.1007/s11127-005-4747-y, Springer 2005: 75-93.

Saul, Ben. "Attempts to Define Terrorism in International Laws", **Netherlands International Law Review**, DOI:10.1017/ S0165070 X05000574, 2005: 57-83.

Sederberg, Peter C. "Global Terrorism: Problems of Challenge and Response", **The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls**, Ed. Charles W. Kegley, New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River, 2003: 267-284.

Shie, Tamara Renee. "The Nexus Between Counterterrorism, Counterproliferation, and Maritime Security in Southeast Asia", **Hawaii Pacific Forum Issues & Insights**, Vol. 4, No. 4, July 2004.

Schmid, Alex P. "The Response Problem As a Definition Problem", **Western Responses to Terrorism**, Ed. Alex P. Schmid and Ronald D. Crelinsten England: Frank Cass & Co. Ltd., 1993: 7-13.

Sofaer, Abraham D. "Terrorism and Law", **Foreign Affairs, Council on Foreign Relations Inc.**, 2004: 901-922.

Sönmezoğlu, Faruk. **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Der Yayınları, İstanbul-1996.

Subedi, Surya P. "The Un Response To International Terrorism İn The Aftermath Of The Terrorist Attacks İn America And The Problem Of The Definition Of Terrorism İn International Law," **International Law Forum Du Droit International** 4, 2002: 159-169.

Şahin, A. Güven, **Terörle Mücadele ve Polis**, yy. Ankara-1994.

Şehirli, Atilla, **Türkiye’de Bölücü Terör Hareketleri**, Burak Yayınları, İstanbul, 2000.

Şenocak, Hasan Emre. 2005. “Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Politikalarına Yansımaları” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tardy, Thierry. “The Inherent Difficulties of Interinstitutional Cooperation in Fighting Terrorism,” **Terrorism and the UN**, Ed. Jane Boulden, Thomas G. Weiss, New York: Indiana University Press, 2004: 120-150.

Taşdemir, Fatma. 2005. “Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi”, Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taşdemir, Fatma, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara: Usak Yayınları, 2006.

Thornton, P. T. “Terror as a Weapon of Political Agitations” , **Internal War**, Ed. H. Eckestein, London: 1964: 67-91.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 9. Baskı, 1998.

Topal, A. Hamdi, “Uluslararası Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu,” **E-Akademi**, Ekim 2004. <http://www.e-akademi.org/ara.asp-topal>

_____**Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2005.

Trahan Jennifer. “Terrorism Conventions: Existing Gaps And Different Approaches” **New England International & Comparative Law Annual**, Vol.VIII, 2002: 215-243.

Uluslararası Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi Taslağı, <http://www.ilsa.org/jessup/jessup08/basicmats/unterterrorism.pdf,n> [22.05.2010].

United Nations Cronicle, “International Instruments Against Terrorism”, No:3, Sep-Nov 2001: 74-75.

Üney, İbrahim. **Organize Suç ve Terörizm İlişkisi: PKK Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2006.

White, Jonathan R. **Terrorism**, Wadsworth, Canada: Thomson Learning Inc. Update Fourth Edition, 2003.

Wilkinson, Paul. “Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji”, çev. Talip Kabadayı, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ed. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınları, 2002: 142-162.

Yalkut, Necdet. “Son Gelişmeler Işığında Terör ve Anarşi”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 1975, Sayı: 5, Eylül-Ekim 1984: 1285-1299.

Zafer, Hamide. **Ceza Hukukunda Terörizm**, Ankara: Beta Yay., 1999.

_____. **3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Işığında**, İstanbul: Beta Basım, 1999.

Zaid, Mark S. “Combatting International Terrorism in the 21st Century,” **ILSA J. Int’l & Comp. L.**, Vol.II, 1996: 661-669.

[http://www.haberturk.com/dunya/haber/522139-bm-irana-yaptirimi-kabul-etti.\[07.07.2010\]](http://www.haberturk.com/dunya/haber/522139-bm-irana-yaptirimi-kabul-etti.[07.07.2010]).

<http://www.ntvmsnbc.com/id/25095458>, [06.07.2010].

<http://www.un.org/sc/ctc/countryreports/Creports.shtml>, [18.04.2010].

http://www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1267_guidelines.pdf, [07.05.2010].

<http://www.un.org/sc/committees/1267/pdf/consolidatedlist.pdf>, [10.05.2010].

<http://www.un.org/sc/committees/1267/docs/Delisted.pdf>, [10.05.2010].

<http://www.reformtheun.org/index.php/eupdate/3879>, [17.05.2010].

<http://www.reformtheun.org/index.php/eupdate/3879>, [17.05.2010].

ÖZGEÇMİŞ

Adım Olcay FIRAT, 28 Haziran 1980 yılında Kırşehir’de dünyaya geldim. İlk ve orta öğrenimimi Kütahya’da tamamladıktan sonra 1995 yılında polis kolejine başarıyla girdim.1998 yılında Polis Kolejinden mezun oldum ve aynı yıl Polis Akademisinde öğrenimime başladım. 2002 yılında Polis Akademisinden mezun olarak komiser yardımcısı olarak İstanbul’da göreve başladım.

2002-2006 yılları arasında Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde 2006-2010 yılları arasında Güvenlik Şube Müdürlüğünde görev yaptım. Halen Başkomiser olarak Emniyet teşkilatı içerisinde görev yapmaktayım. Yabancı dilim iyi derecede İngilizcedir.